

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
(Економіко-правовий факультет)
ДЕПАРТАМЕНТ ФІНАНСІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ВИЩА ШКОЛА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ М. ОПОЛЄ (ПОЛЬЩА)
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI W OPOLU, POLSKA
ВРОЦЛОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)
POLITECHNIKA WROCŁAWSKA, POLSKA
ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА
ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ
ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ,
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції
24 жовтня 2024 року, м. Одеса, Україна

ОДЕСА
ОНУ
2024

УДК 330.34:336](06)

Д70

Редакційна колегія:

Савастєєва О. М., д. е. н., доц., зав. каф. обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова – голова редколегії;

Борисова Л. Є., к. е. н., доц. каф. обліку і фінансів ОНУ імені І. І. Мечникова – заступник голови, відповідальний секретар.

Члени:

Побережець О. В., д. е. н., проф., проф. каф. обліку і фінансів;

Бутенко В. В., к. е. н., доц., доц. каф. обліку і фінансів;

Дроздова О. Г., к. е. н., доц., доц. каф. обліку і фінансів;

Масіна Л. О., к. е. н., доц. каф. обліку і фінансів;

Осадчук С. В., канд. наук з державного управління, доц., доц. каф. обліку і фінансів;

Куруч О. В., старш. викл. каф. обліку і фінансів.

Рекомендовано видання вченою радою

Економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.

Протокол № 4 від 04.11.2024 року.

Д70 **Дослідження** фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти [Електронний ресурс]: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 24 жовтня 2024 року, м. Одеса / за ред. О. М. Савастєєвої та ін. – Електронні текстові дані (1 файл : 1,4 МБ). – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2024. – 137 с.

ISBN 978-966-186-330-8

Збірник містить матеріали VIII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених з актуальних питань дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання, яка відбулася 24 жовтня 2024 року, м. Одеса.

Видання розраховане на здобувачів, педагогічних, наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти та наукових установ, працівників фінансово-кредитних установ та підприємницьких структур.

УДК 330.34:336](06)

ISBN 978-966-186-330-8

© Автори статей, 2024

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2024

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
ODESA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY
(ECONOMICS AND LAW FACULTY)
DEPARTMENT OF FINANCE ODESA REGIONAL STATE
ADMINISTRATION
THE ACADEMY OF MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN OPOLE
(REPUBLIC OF POLAND)
VROTSLAV POLYTECHNIC UNIVERSITY (REPUBLIC OF POLAND)
LVIV BUSINESS AND LAW UNIVERSITY
ZAPORIZHZHYA NATIONAL UNIVERSITY
DNIPROPETROVSK STATE AGRARIAN AND ECONOMIC UNIVERSITY
KING DANYLO UNIVERSITY
LVIV POLYTECHNIC NATIONAL UNIVERSITY
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF TRADE AND ECONOMICS
CHERKASY STATE TECHNOLOGICAL UNIVERSITY
GENERAL DIRECTORATE OF THE STATE TREASURY SERVICE OF
UKRAINE IN THE ODESA REGION**

**RESEARCH OF FINANCIAL INSTITUTIONS AND
TOOLS FOR DEVELOPMENT OF STATE, TERRITORY
AND ENTITIES: THEORETICAL, METHODOLOGICAL
AND PRACTICAL ASPECTS**

Collected materials of the Eighth
International Scientific Conference
October 24th, 2024
Odesa, Ukraine

Odesa
ONU
2024

UDC 330.34:336](06)

R70

Editorial Board:

Savastieieva O., Doctor of Economics, Professor, Chair of the Department of Accounting and Finance, Economics and Law Faculty, Odesa I. I. Mechnikov National University – Head of the Editorial Board;

Borysova L., PhD, Associate Professor at the Department of Accounting and Finance, Economics and Law Faculty, Odesa I. I. Mechnikov National University – Deputy Head of the Editorial Board (responsible for the issue).

Members:

Poberezhets O. V., DSc in Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting and Finance;

Butenko V. V., PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance;

Drozdova O. G., PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance;

Masina L. O., PhD in Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting and Finance;

Osadchuk S. V., PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of Accounting and Finance;

Kuruch O. V., Senior Lecturer of the Department of Accounting and Finance.

*Recommended for publication by the Academic Council of Economics and Law Faculty of Odesa I. I. Mechnikov National University.
Protocol No 4 dated November 4th, 2024.*

R70 **Research** of financial institutions and tools for development of state, territory and entities : theoretical, methodological and practical aspects [Electronic resource] : collected materials of the Eighth International Scientific Conference, October 24th, 2024, Odesa / edited by O. M. Savasteeva et al. – Electronic text data (1 file : 1.4 MB). – Odesa : Odesa I. I. Mechnikov National University. – 137 p.

ISBN 978-966-186-330-8

The collection contains materials of the VIII International Scientific Conference of students, postgraduate students and young scientists on topical issues of research of financial institutions and instruments of development of the state, territories and economic entities, held on October 24, 2024, Odessa.

The publication is designed for applicants, pedagogical, scientific and scientific-pedagogical employees of educational institutions and scientific institutions, employees of financial and credit institutions and entrepreneurial structures.

UDC 330.34:336](06)

ISBN 978-966-186-330-8

© Authors of articles, 2024

© Odesa I. I. Mechnikov National University, 2024

ЗМІСТ

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ТЕОРІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Butenko Viktoriia Ding Yufan</i>	Analysis of the development of the financial system of the people's republic of China	7
<i>Заводовський Г.О.</i>	Теоретичне дослідження природних монополій	11
<i>Chernyavska Tetyana Liu Yanlan</i>	Theoretical analysis of the problem of leadership in the literature	14
<i>Chernyavska Tetyana Tao Sikai</i>	Theoretical analysis of the problem of personal management in the literature	17
<i>Porebezhets Olga Sha Li</i>	Theoretical foundations of strategic management in the Context of chinese business	20

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ КОНЦЕПЦІЇ, НАПРЯМИ ДІЙ, СПОСОБИ ТА АЛГОРИТМИ

<i>Дроздова О. Г. Волкова М. С</i>	Фінансування розвитку малого та середнього бізнесу в сучасних умовах	23
<i>Юрга С.М.</i>	Економічне зростання у рамках концепції стійкого розвитку	27
<i>Масіна Л.О. Буряга О.К.</i>	Сутність та значення бюджетної стратегії у забезпеченні фінансування основних напрямів соціально-економічного розвитку держави	30
<i>Нужна О.А. Савчук І.В.</i>	Аналіз формування фінансових результатів на підприємствах оптової та роздрібною торгівлі України	34
<i>Осадчук С.В. Брюховецька А.О.</i>	Роль військового збору у фінансовій системі України в умовах військового стану	37
<i>Осадчук С.В. Махновська Х.Є.</i>	Сучасні напрями розвитку малого та середнього бізнесу в Україні	40
<i>Побережець О.В.</i>	Система ризиків діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану	43
<i>Полінкевич О.М. Завсюк О.І.</i>	Ризик-орієнтований підхід в управлінні підприємством в умовах кризи	46
<i>Полінкевич О.М. Камінська Б.І.</i>	SMART-управління містом як стратегія розвитку держави	48
<i>Продан Т.Я. Волошина Я.Д.</i>	Інтеграція банківської системи України в європейський фінансовий простір	50
<i>Савастєєва О.М. Мотиль А.І.</i>	Бюджетна політика як механізм нівелювання світових геополітичних викликів	53
<i>Савастєєва О.М. Слаута В.П.</i>	Державний фінансовий контроль в умовах війни: проблематика збереження ефективності	56
<i>Савастєєва О.М. Смирнова М.І.</i>	Обліково-інформаційне забезпечення діяльності сектора державного управління	59
<i>Сакун О.С.</i>	Сутність та особливості логістичних операцій прикордонного регіону в умовах війни	62
<i>Яцишина І.В.</i>	Розвиток криповалютного ринку в Україні	65

ОЦІНЮВАННЯ ДІЄВОСТІ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Бєлева К.В.</i>	Роль податкових інструментів у відбудові економіки України після війни	68
<i>Бутенко В.В. Боднар Д.Р.</i>	Роль державних субвенцій у розвитку регіонів	71
<i>Бутенко В.В. Волкова М.С.</i>	Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролю	74
<i>Бутенко В.В. Габер О.М.</i>	Аналіз діяльності рахункової палати України у сфері виконання державного фінансового контролю	77
<i>Дем'янчук М.А. Койфман А.А.</i>	Військовий збір: законодавчі ініціативи та проблеми оподаткування	80
<i>Коваленко Д.С.</i>	Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємств	83
<i>Куруч О.В. Крепка Ю.Ю.</i>	Сучасні методи оновлення парку основних засобів підприємств.	87
<i>Ломачинська І. А.</i>	Глобальні тренди та перспективи розвитку сталого інвестування	89
<i>Осадчук С.В.</i>	Особливості формування доходів місцевих бюджетів на наступний бюджетний період	93
<i>Продан Т.Я. Швець Я.В.</i>	Економічні аспекти тіньової економіки та регулятивна політика	96
<i>Продан Т. Я. Щуровська К. І.</i>	Ринок ОВДП в Україні	99

СИСТЕМОТВОРЕННЯ У ФУНКЦІОНУВАННІ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ: ДЕРЖАВА, ТЕРИТОРІЯ, СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ

<i>Борисова Л.Є. Параскева В.О.</i>	Індексація заробітної плати у 2024 році	102
<i>Масіна Л.О. Бабенко А.О.</i>	Фінансові результати в бюджетних установах: облікові аспекти	106
<i>Продан Т. Я. Маленко М. В.</i>	Потенціал розвитку безготівкових платежів в умовах війни	109
<i>Савастєєва О.М. Журавель А.</i>	Фінансова безпека держави в умовах війни: проблеми та пріоритети	112
<i>Савастєєва О.М. Ткаченко К.</i>	Роль місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні територіальних громад	115
<i>Савастєєва О.М. Шурару О.С.</i>	Особливості діяльності фонду гарантування вкладів в сучасних умовах	118

ФІНТЕХ ТА ІТ-ІНСТРУМЕНТИ НА ЗАСАДАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ.

<i>Борисова Л.Є. Бакеркіна Д.Д.</i>	Імплементация цифрової гривні (CBDC) та її роль у фінансовій системі України	121
<i>Борисова Л.Є. Музика С.Є.</i>	Блокчейн-технологія в Україні: огляд основних тенденцій та її впровадження	124
<i>Борисова Л.Є. Валєвська В.Д.</i>	Штучний інтелект у фінансах: можливості та ризики	127
<i>Побережець О.В. Черненко Д.І.</i>	Міжнародний досвід р2р-кредитування в контексті розвитку галузі в Україні	130
<i>Савастєєва О.М. Тюрін О.В.</i>	Діджиталізація управління бізнес-процесами в сучасних умовах	133

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ТЕОРІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SYSTEM OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Butenko Viktoriia

Cand. Sc. (Economics), Associate Professor
Associate Professor of the Department of Accounting and Finance

Ding Yufan

4th year student,
speciality 072 Finance, banking and insurance
Odesa I. I. Mechnikov National University
Odesa, Ukraine

Finance is one of the most important economic categories, which reflects the economic relations that arise in the process of creating and using money. In the conditions of market relations, awareness of the essence and economic nature of finance and the financial system, their objective necessity, connection with other types of economy and role in the economic system are of great importance for the state.

A vivid example of building an efficient and rational financial system is the People's Republic of China (hereinafter - China, PRC). China's financial system has undergone major changes over the past two decades, resulting in an economic miracle. The dynamics of the economic development of this country is quite active, and despite the globalization trends, it manages to preserve its own cultural and value identity.

The financial system of the People's Republic of China includes the state budget, budgets of provinces, autonomous regions, cities under central control, local budgets, enterprise finance, household finance, and the financial market. According to the current constitution, China is a socialist state. The dominant political force in the People's Republic of China is the Communist Party of China, which determines the financial and economic policy of the country. Thanks to successfully implemented reforms (since the late 1970s), the country has become one of the world leaders in terms of economic growth [1].

According to scientists in the publication of the World Bank, China initiated the introduction of market instruments into its economy, starting from 1978. The country had a large territory divided along ethnic lines, needed a centralized leadership to maintain the integrity of the political union, but significant centralization in public finances without taking into account the peculiarities of the regions was, on the contrary, a threat [2].

China's use of public finance in the middle of the last century focused on generating revenue for the central budget through the activities of state-owned enterprises, where state ownership prevailed. Taxes made up a small part of the revenues, in 1978 - only 45% of the revenues of the consolidated (central) budget of China [3].

For comparison: in Ukraine, even in years of heavy borrowing, tax revenues provide about 70% of the revenues of the consolidated budget, and in a country with a developed market economy, without significant dependence on budget financing, taxes should make up 92–95% of budget revenues.

After 2000, China carried out a budget reform, the essence of which was to single out key ministries and assign them tasks within the limits of targeted funds. The basis is the considered and approved five-year plan, as well as end-to-end benchmarks - strategic multi-year state programs as a basis for guiding the priorities of spending state funds [4].

From the special funds managed by the leading ministries and other special bodies of the central and regional executive authorities, the country finances projects within the framework of state programs formulated clearly according to strategic priorities.

The procedure for approval of innovation or capital expenditures in the PRC is thorough and not subjective. China's state programs are developed and financed in view of specific tasks for development, while the PRC successfully, as the experience of the past 20 years has shown, determines the directions of high-tech development [5].

In general, China focuses on five-year plans that are agreed "from the bottom up". China is extremely decentralized in determining the policy of spending public funds for a country with a communist ideology. Center cities of the regions develop programs and send them for consideration by smaller local committees, which comprehensively consider and compose various proposals. Then the programs from the regions are offered to the central government. In order for a legal entity to enter the five-year program with its project (even if it is a foreign investor), it is necessary to conduct work on the preparation of a proposal under the program, sometimes lasting about a year, receiving various consultations, references and auditors'

conclusions. At the same time, corrupt solutions to problems in China can have very severe consequences [5].

China ranks second in the world (after the USA) in terms of the annual volume of attracting foreign investments, the sum of which (in particular, loans) reaches 65 billion US dollars. Foreign investments accumulated during the years of reforms reached 220 billion dollars. Every year China is visited by approximately 20 million tourists, who bring in up to 5 billion US dollars in revenue [4].

Since 1990, stock exchanges in the cities of Shanghai and Shenzhen began to operate in China, and in 2003 the government gave permission to the first foreign firms to trade on the market. In 2001, 84 types of shares of type A and 126 types of additional shares were issued, including 9 types of shares B and H, as well as shares of the "red chips" series. The Shanghai and Shenzhen stock exchanges have become the largest stock exchanges in the world, where stock transactions worth billions of dollars take place every day. Today, in terms of stock market capitalization, China ranks second in the world, and the Chinese yuan has been part of the IMF's basket of reserve currencies since 2016. Since 2018, oil futures denominated in yuan have been traded on the Shanghai International Energy Exchange [4].

The authorities replaced the monobank system, typical of a centrally planned economy, with a multilevel system and put the central bank at the helm. In 1994, they created political banks to take over political lending duties from state banks. The Law on Commercial Banks, adopted in 1995, laid the foundation for commercially oriented banking. The authorities intensified reform efforts after the Asian financial crisis and created asset management companies (AMC), recapitalized banks and restructured trust and investment corporations, as well as small and medium-sized financial institutions. They strengthened prudential regulation by introducing a new credit classification and provisioning standards that are close to international best practice. State-owned banks have taken steps to strengthen corporate governance, increase transparency, consolidate branch networks and reduce staff. In addition, stock, bond and money markets are developing. Finally, by joining the World Trade Organization (WTO), China committed to giving foreign banks full access to its market by 2006 [5].

According to the results of the analysis of the genesis and development of the financial system of the People's Republic of China, the modern financial system of the PRC is aimed at stimulating economic growth, unites financial entities (commercial banks, non-banking financial institutions, various financial market participants), financial objects (financial products) and financial intermediaries (commercial bank, stock broker, portfolio investment fund, stock exchange).

Together, they improve financial services, produce innovative financial products, and meet the needs of the public and institutional investors.

References:

1. Karlin M. I., Prots N. V. (2022) Finances of foreign countries: lecture notes. Lutsk: Tower-print, 103 p.
  2. Mintszyu Ch. (2018) Genesis of the development of the financial system of the People's Republic of China. *The new economy* (2), P. 123-131.
  3. Noton B. (2016) The Chinese Economy Transitions and Growth: *New York: 450 P.*
  4. Made in China 2025 strategy to drive economic transformation: official website. URL: english.gov.cn. Access date::10.10.2024
  5. Economy of China. The structure of China's economy: official website. URL: <http://www.ereport.ru/articles/weconomy/china2.htm> Access date::10.10.2024
-

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

Заводовський Г. О.

студента 4 курсу, спеціальність 051 Економіка
*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Термін «природна монополія» вперше застосували для регулювання використання природних ресурсів, звідки і походить назва. Це явище вивчав А. Курно у 1838 році, приводячи як приклад власника джерела, який міг контролювати споживання води людьми, що живуть нижче за течією. У 1848 році Дж. Мілль відзначив різницю між штучною та природною монополією: перша створюється державою, закріплюється законодавчими актами, а її усунення сприятиме зростанню національного багатства.

Першим пунктом Закону України «Про природні монополії» встановлено, що природна монополія є станом ринку, де задоволення попиту є більш ефективним за відсутності конкуренції, викликані технологічними особливостями виробництва, які призводять до значного зниження витрат на одиницю товару при збільшенні обсягів виробництва. Товари або послуги, вироблені суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені іншими товарами або послугами у споживанні, тому попит на цьому ринку менше залежить від зміни цін на ці товари або послуги, ніж на інші товари або послуги [2].

В економічній літературі існує значна кількість визначень поняття «природна монополія». В. Лагутін та Ю. Зігліна зауважують, що в класичному розумінні термін «монополія» вказує на ринкову ситуацію. [1, с. 123] Перетворюючи різноманітні тлумачення концепції природної монополії від інших дослідників, ці автори вказують, що природна монополія може бути інтерпретована як окреме підприємство, стан товарного ринку, частина підприємства з ознаками природної монополії, окрема галузь, ситуація на ринку, або певна сфера виробництва товарів та послуг.

В. Венгер запропонував визначати природну монополію як ринкову інфраструктуру, яка при наявності певного рівня науково-технічного прогресу надає специфічні послуги за допомогою мережевої організації виробництва. Вона характеризується значними постійними витратами, що створює необхідність концентрації виробництва в одного виробника.

Виходячи із зазначених дефініцій, можна виділити ряд ознак природної монополії.

По-перше, це «стан товарного ринку», що представляє собою конкретну ситуацію, що склалася під впливом різноманітних умов. Термін «стан» відображає цілісність і органічність структури ринку, а також його можливу гнучкість і еластичність у залежності від конкретних факторів.

По-друге, споживчий попит на такому ринку може бути ефективно задоволений лише в умовах відсутності конкуренції. Це може вимагати застосування певних інструментів державного регулювання для підвищення ефективності, наприклад, встановлення державою "верхньої межі" цін на товари певного суб'єкта господарювання, який займає монополічне становище.

По-третє, монополістична ситуація може складатися на ринку через об'єктивні причини, такі як технологічна складність процесу виробництва товару. З огляду на значні витрати, державі може доводитися штучно створювати «неконкурентне» середовище, щоб виробники могли успішно реалізувати свою продукцію.

По-четверте, необхідність створення монополістичного середовища підтверджується тим, що товари або послуги, які виробляються або надаються таким виробником, не мають аналогів і не можуть бути замінені подібними продуктами.

По-п'яте, всі згадані аспекти призводять до того, що у ситуації, коли задоволення попиту на конкретний товар вже відбувається, споживачі не реагують на зміни ціни цього товару, що призводить до нееластичного попиту на нього .

На основі наведених визначень можна зробити висновок, що природні монополії характеризуються суспільною важливістю товарів чи наданих послуг, можливістю економії на масштабі виробництва та технологічними особливостями виробництва. Цей висновок підтверджується Н. Кононковою та П. Кононковим , які відзначають, що природні монополії, хоча й є частиною ринкової економіки, мають особливості, які ставлять їх у виняткове становище та потребують державного регулювання. Особливостями природних монополій як об'єктів державного регулювання є високий рівень концентрації основного капіталу, необхідного для ефективного функціонування, інфраструктурна співпраця з усіма секторами економіки, соціальна значимість галузей природних монополій, вплив на конкурентоспроможність та національну безпеку країни.

Отже, природна монополія може бути описана як ситуація на товарному ринку, де діяльність підприємств підлягає державному контролю через

виробництво чи надання суспільно важливих товарів та послуг у умовах обмеженої або відсутньої конкуренції.

Ознаки товарів природних монополій можна перелічити так:

1. Унікальність і відсутність альтернативних продуктів.
2. Ексклюзивний доступ для несанкціонованих споживачів.
3. Відсутність конкурентної боротьби в споживанні.
4. Характер товару як масового та колективного.
5. Велика капіталомісткість у виробництві.
6. Значний та безмежний вплив масштабу виробництва.
7. Нестійкість або незбереженість продукту.
8. Довгостроковий низькоеластичний попит та високоеластична пропозиція.
9. Врахування середніх витрат при формуванні ціни товару.
10. Неодноразовість та змінність характеру товарів.

Головною причиною виникнення природних монополій є здатність ефективно задовольняти попит в умовах відсутності або обмеженої конкуренції через технологічні особливості виробництва. З усього переліченого вище випливає, що сфера природних монополій є однією з найбільш значущих, складних і багатограних, але в той же час вона є необхідною.

Література:

1. Антимонопольно-конкурентна політика: теорія і практика. *Збірник наукових праць*. Вип. 1. К.: Фенікс 2006. 264 с.
2. Герасименко А. Еволюція теорії конкуренції в історії економічної думки XVIII–XX століть. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. - № 1. - С. 102-114. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2009_1_15 (дата звернення: 15.10.2024).
3. Герасименко А.Г. Ринкова влада в умовах трансформації економічних систем: Автореферат дисерт. На здобуття наук. ступ. докт. екон. наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. К.: КНТЕУ. 2015. с. 20

THEORETICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF LEADERSHIP IN THE LITERATURE

Chernyavska Tetyana

Doctor of Psychology, Professor of
the Department of Differential and Special Psychology

Liu Yanlan

student of the 1st year of Master's degree
specialty «Management»

Odesa I. I. Mechnikov National University
Odesa, Ukraine

A leader is usually called a person who is more successful in some activity than others; sports team - the winner or leader-athlete who was the first to cross the finish line; a ship leading a group of ships, etc. However, the concept of "leader" in the above positional understanding differs from the socio-psychological concept of leadership.

The classic definition is that a leader is a group member spontaneously nominated for the role of informal leader. This definition of leadership makes sense when considering an informal group, but it does not work when studying leadership in an organization. In many cases, the actual leadership behavior of a leader in an organization is a function inseparable from the performance of his official duties.

A very fruitful approach is one in which leadership is presented as one of the management functions. According to supporters of this approach, management tools are four management functions: planning, organization, control and leadership (with the latter being the leading one). If we compare this point of view with the classical scheme: planning, organizing, motivating, coordinating and controlling, then leadership takes the place of motivation and coordination. Proponents of this approach believe that the essence of leadership lies in the implementation of targeted influence on the part of the subject of activity on performers, directing them towards established goals.

There is a long tradition of studying leadership in the social sciences. The concepts of leadership in management reflected both the growing needs of the system of social reproduction and the growing potential of management personnel, primarily managers. Particularly fruitful was the concept within which new conditions and functions of leadership in society were predicted at the industrial stage of its development.

Currently, leadership is one of the central problems of management. In all reorganizations of organizations, the decisive role of managers is clearly visible. However, leaders remain and, by all accounts, will remain the scarcest resource for the foreseeable future. Another problem is that new organizations are led by people who are not sufficiently prepared or even have no experience in managing organizations.

Organizations today need a type of leader who can be effective in a competitive market economy. Leaders of this type can be characterized as transformational, since they are characterized by a focused and organized search for change, the desire to develop new approaches to solving problems and identifying new directions of activity, a willingness to take risky decisions and social responsibility, the ability to effectively maneuver resources, moving them to increasingly more productive areas of activity.

Leadership problems are discussed in the works of major management theorists (R. Ackoff, D. Axson, P. Drucker, A. Fayol, F. Taylor, etc.) [1; 2; 6; 7; 10].

Transformational leadership and effective leadership (concepts, mechanisms, measurements and correlations) are studied by scientists (T. Chernyavska; Li Na, Zhao Z.; Wang Zhongwen, Wu Zhihua, Li Na) [3; 9; 11].

The results of the study of the combination of leadership theory and leadership practice in China are presented in scientific articles (Dai Haifeng, Kong Xiangling, Zhang Chi; Dong Li, Xu Qi, Chen Xueli; Hu Yuanyuan, Fan Xiaoli, Lu Jiang; Zhang Bin, Wang Rong, Li Jun, etc.) [4; 5; 8; 12].

References

1. Ackoff R.L. Management misinformation systems. *Management science*. Vol. 14, No. 4, 1967.
2. Axson D.A. Best practices in planning and performance management: Radically rethinking management for a volatile world: third edition. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2010. 299 p.
3. Chernyavska T.P. Development of leadership potential of managers in conditions of competition. *Market economy: modern management theory and practice*. Vol. 16, Issue 1. 2017. pp. 55-62. [in Ukrainian].
4. Dai Haifeng, Kong Xiangling, Zhang Chi. The combination of leadership Theory and leadership practice in China. *Advances in Psychological Science*, 2016. Vol. 24(5), pp. 759-768.
5. Dong Li, Xu Qi, Chen Xueli. A cross-cultural comparison between Chinese leadership style and American leadership style. *Advances in Psychological Science*, 2015. Vol. 23(12), pp. 2072-2083.
6. Drucker P.F. The effective executive. The definitive guide to getting the right things done. New York: HarperCollins Publishers, 2006. 178 p.
7. Fayol H. Administration industrielle et Générale. Paris. Dunod et Pinat. 1917. 174 p.

8. Hu Yuanyuan, Fan Xiaoli, Lu Jiang. Review and Prospect of Leadership Studies in China. *Advances in Psychological Science*, 2016. Vol. 24(9), pp. 1443-1454.
9. Li Na, Zhao Z. The mechanism of transformational leadership behavior: a multi-perspective. *Advances in Psychological Science*, 2016. Vol. 24(11), pp. 1699-1707.
10. Taylor F.W. The Principles of Scientific Management. New York: Haper & Brothers, 1911. 144 p.
11. Wang Zhongwen, Wu Zhihua, Li Na. Transformational Leadership and Effective Leadership: Concepts, measurements and correlations. *Advances in Psychological Science*, 2018. Vol. 26(2), pp. 277-286.
12. Zhang Bin, Wang Rong, Li Jun. Leadership Behavior in China: The Integration of Tradition and Modernization. *Advances in Psychological Science*, 2018. Vol. 26(6), pp. 951-961.

THEORETICAL ANALYSIS OF THE PROBLEM OF PERSONAL MANAGEMENT IN THE LITERATURE

Chernyavska Tetyana

Doctor of Psychology, Professor of
the Department of Differential and Special Psychology

Tao Sikai

Student of the 1st year of Master's degree
Specialty «Management»

Odesa I. I. Mechnikov National University

Odesa, Ukraine

Personnel management (PM) represents a comprehensive approach aimed at fostering the growth, development, and support of employees within an organization while concurrently cultivating a conducive and positive workplace culture. While the specific functions of PM may differ based on the unique characteristics and needs of various businesses and industries, they generally encompass a variety of essential tasks aimed at optimizing the workforce's effectiveness and satisfaction.

Recruitment, as a fundamental aspect of PM, involves selection of qualified individuals to fill vacant positions within the organization. This encompasses activities such as job analysis, candidate sourcing, screening, interviewing, hiring suitable workers.

Effective management of remuneration and benefits is significant element of the employee performance control system. In this context, fair and competitive remuneration systems, pay scales and compensation packages, including health insurance, pension plans and fringe benefits, are designed, implemented and continuously monitored to attract and retain the best talent. This process aims to create incentives to attract highly qualified people and ensure their retention in the organization by providing fair compensation for their work and efforts.

Personnel training and development is aimed at strengthening the skills, expanding knowledge and developing the abilities of employees in order to ensure that they effectively perform their job responsibilities and contribute to the success of the organization. This process includes a variety of educational opportunities, ranging from programs for new employees, to continuous professional development, leadership development, and ensuring knowledge updating to adapt to changing job demands and industry dynamics. This approach helps to create a foundation for employees' professional growth, increasing their competence and ability to effectively adapt to changes in the work environment.

Effective employee relations management also includes creating and maintaining a positive organizational climate that motivates employees and strengthens their commitment to the company's goals and values. This includes regular feedback, support for professional and personal development, and creating opportunities for employees to participate in the decision-making process, which increases their sense of belonging and value.

The theory and practice of human resource management, best practices of planning and performance management in an unstable world were studied by scientists (D. Axson; P. Boxall, M. Steeneveld; J. Bratton, J. Gold; J. Delery, D. Doty; L. Dyer; A. Fayol; J. Gebhart; F. Taylor) [1; 3; 4; 7; 9; 10; 11; 12].

Researchers are actively studying many different aspects of human resource management, covering a wide range of topics, including: analysis of methods of hiring, training, motivating and evaluating personnel, as well as studying their impact on business performance and its ability to adapt to changing market conditions (N. Batarlienė, K. Čižiūnienė, K. Vaičiūtė, I. Šapalaitė, A. Jarašūnienė) [2]; development of leadership potential of managers (T. Chernyavska) [6]; effective executive (P. Drucker) [8]; study of the connection between emotional interaction between managers and subordinates and the level of creativity and productivity of employees (Ch. Qingfeng, Cui Yue, Z. Ke) [5].

PM includes functions aimed at developing the personal potential of employees to achieve individual and collective success, as well as the efforts of employees to achieve organizational goals.

References

1. Axson D.A. Best practices in planning and performance management: Radically rethinking management for a volatile world: third edition. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2010. 299 p.
2. Batarlienė N., Čižiūnienė K., Vaičiūtė K., Šapalaitė I., Jarašūnienė A. The Impact of Human Resource Management on the Competitiveness of Transport Companies. *Procedia Engineering*. Vol. 187, 2017, pp. 110-116.
3. Boxall P., Steeneveld M. Human Resource Strategy and Competitive Advantage: A Longitudinal Study of Engineering Consultancies. *Journal of Management Studies*. 1999. Vol. 36/4. pp. 443–463.
4. Bratton J., Gold J. Human Resource Management Theory and Practice. London: Lawrence Erlbaum. 2001. 432 p.
5. Chen Qingfeng, Cui Yue, Zhou Ke. The relationship between leader-employee emotional interaction and employee creativity. *Advances in Psychological Science*, 2017. Vol. 25(11), 1868-1879.
6. Chernyavska T.P. Development of leadership potential of managers in conditions of competition. *Market economy: modern management theory and practice*. Vol. 16, Issue 1.

2017. pp. 55-62. [in Ukrainian].

7. Delery J., Doty D. Modes of Theorizing in Strategic Human Resource Management: Tests of Universalistic, Contingency, and Configurational Performance Predictions. *Academy of Management Journal*. 1996. Vol. 39/4. pp. 802–835.

8. Drucker P.F. The effective executive. The definitive guide to getting the right things done. New York: HarperCollins Publishers, 2006. 178 p.

9. Dyer L. Studying Human Resource Strategy. *Industrial Relations*. 1984. Vol. 23/2. pp. 156–169.

10. Fayol H. Administration industrielle et Générale. Paris. Dunod et Pinat. 1917. 174 p.

11. Gebhart J. Global human resource management. *Sloan Management Review*. 2015. pp. 38-40.

12. Taylor F.W. The Principles of Scientific Management. New York: Haper & Brothers, 1911. 144 p.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF STRATEGIC MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF CHINESE BUSINESS

Porebezhets Olga

Doctor of Economic Sciences, Professor
Professor of the Department of Accounting and Finance

Sha Li

Student specialty "Management" (master)
Odesa I. I. Mechnikov National University
Odesa, Ukraine

In modern economic conditions, the formation of an effective strategy is based on a detailed situational analysis. Choosing a strategy that would meet the needs of the enterprise and its capabilities depends on the conditions, as well as factors of the external and internal environment.

The specificity of strategic management of Chinese companies has its own characteristics. State policy plays a decisive role in shaping the strategies of Chinese companies. Unlike most Western market economies, China exhibits a much higher level of government intervention and business regulation. The Chinese government considers companies as tools for realizing national strategic interests and proactively creates conditions for their development. The key mechanism of state influence on corporate strategies is the system of five-year plans for socio-economic development. They identify priority industries and areas that receive preferential access to resources such as financing, land, infrastructure, subsidies, tax breaks, etc. [1].

Companies that align their strategies with the government's plans enjoy the support of the authorities. In contrast, businesses in areas identified as obsolete or harmful face restrictions and are forced out of the market. Another lever of state influence is the dominance of state ownership in the economy.

The Chinese government exercises direct control over state-owned enterprises, which account for about 40% of GDP [2]. At the same time, priority technologies (artificial intelligence, 5G, robotics, cosmonautics, etc.), investment in research and development and subsidies to innovative companies are determined [3]. State and private firms are encouraged to cooperate with research institutions, form innovation clusters and commercialize research results.

The strategic decision-making process in Chinese companies has a number of specific features stemming from the peculiarities of the national culture and institutional environment. Understanding these features is important for effective cooperation with Chinese partners and predicting their behavior. Firstly, Chinese firms are dominated by a centralized style of strategic decision-making with the

concentration of power in the hands of top management or owners, which is associated with Confucian ethics, which provides for a clear hierarchy and subordination of lower to higher [4]. Top executives are seen as carriers of strategic vision, experience, and wisdom. Their decisions are usually not questioned by subordinates. At the same time, subordinates expect paternalistic care, concern, and charity from their managers.

Thirdly, the Chinese prefer collective forms of decision-making that allow them to reach consensus and maintain harmony in relations. Therefore, it is common practice in Chinese firms to hold thorough meetings and discussions before making major decisions [5]. Managers try to secure at least formal agreement from all parties, avoiding open conflicts. However, the final decision is usually made by the most senior person on the basis of his or her authority, and the discussion process is designed to legitimize it.

Thus, strategic decision-making in Chinese companies is the product of a complex interplay of cultural, institutional, and political factors. Understanding this specificity allows us to better interpret the logic and predict the actions of Chinese partners and competitors in international business. Chinese business traditionally relies on informal rules and relationships both within companies and with external counterparties [6].

Contracts are perceived as a general framework for cooperation rather than strict obligations; verbal agreements and post-contractual negotiations are common. Firms spend a lot of time establishing trusting relationships with partners and conduct transactions mainly within trusted networks. This minimizes opportunism in the face of legal loopholes and high transaction costs.

Finally, the strategic planning of Chinese companies combines elements of formal analysis in the style of Western corporations with the intuitionism inherent in Chinese philosophy [7]. Firms use classical models and matrices, but fill them with qualitative assessments and subjective judgments of management. Strategy development is perceived as an iterative process of incremental decisions with constant adjustments.

The technology sector is a strategic priority, it is a driver of economic growth, industrial modernization and the strengthening of China's global influence. This policy covers a wide range of regulatory, financial and infrastructural support instruments.

Strategic management is a modern approach that ensures stable functioning and systemic development of the enterprise. At the same time, external and internal opportunities and threats are taken into account.

Chinese technology companies follow a strategy of ultra-fast innovation [8]. Engineers work closely with sales and customer service departments. This approach allows us to quickly respond to the dynamics of demand and technology, ahead of competitors.

They do not seek to create one-size-fits-all products for the mass consumer, but rather deeply segment their customer base by geographic, demographic and behavioral characteristics. For each niche, separate modifications of products or services are developed, taking into account specific needs, purchasing power and cultural characteristics. The micro-segmentation approach is implemented through collaboration with local partners, the collection and analysis of big data, and digital customization technologies.

Thus, the formation of strategies and the system of strategic management in modern conditions is the basis of the stable functioning and development of the enterprise. The choice of strategy depends on the management and the goals of the company.

References

1. Hax A. C., Wilde D. L. The Delta Model — Toward a Unified Framework of Strategy. SSRN, 2002. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.344580>.
2. Horwitz J. Xiaomi's once admired strategy for winning China's market has backfired. 2016. URL: <https://qz.com/758955/xiaomis-once-admired-strategy-for-winning-chinas-smartphone-market-has-backfired>
3. Kambil A., Ginsberg A., Bloch M. Re-inventing Value Propositions, 1996.
4. Kitsios F., Kamariotou M. Business Strategy Modelling Based on Enterprise Architecture: A State of the Art Review. Business Process Management Journal, 2019, с. 606–624.
5. Long T. W., Guo Y., Chen L. How Xiaomi Redefined What It Means to Be a Platform. Harvard Business Review, 2021, № 9.
6. Xu L., Chen X. Research on the Optimization of Xiaomi's Strategic Cost Management Based on Shank Model. Accounting Research, 2023, № 11, с. 34–40, 80.
7. Du Y., "An Empirical Study on the Construction of Human Resource Sharing Service Center under the Innovation Strategy — A case study of Z Company," Human Resources Development of China, Vol. 4, pp. 43–48, 2016.
8. Seung Hoon Lee, "China's platform for action," Seoul, Wiseberry Press, 2020.
9. Jia J. A Theoretic Revelation of Strategic Positioning, Value Co-Creation and Innovation Performance. 1st International Symposium on Social Science, Atlantis Press, 2015, с. 213–217.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ КОНЦЕПЦІЇ, НАПРЯМИ ДІЙ, СПОСОБИ ТА АЛГОРИТМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Дроздова О. Г.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Волкова М. С.

студентка II курсу магістратури, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Малий та середній бізнес чутливо та швидко реагують на зміни у зовнішньому економічному середовищі. Повномасштабна війна є новим викликом для підприємств, які ще не оговталися від значних фінансових втрат, спричинених пандемією COVID-19. Під час воєнного стану малі та середні підприємства (МСП) працюють в особливих умовах, і головним завданням підприємців є збереження життєздатності підприємств, які підтримували і продовжують підтримувати економіку країни. Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для життєздатності підприємств малого та середнього бізнесу, особливо актуально в сучасних економічних умовах. Пошук альтернативних джерел фінансування, крім власного прибутку, спрямовано на збереження та розвиток бізнесу, особливо в умовах військового стану. Однак без належної підтримки бізнесу з боку держави та міжнародних фінансових та нефінансових інститутів це нелегке завдання. Тому пошук механізмів, засобів і методів підтримки та розвитку бізнесу впродовж усього воєнного та післявоєнного періоду є одним з найактуальніших питань, яке потребує нагального вирішення.

Протягом багатьох років ЄС співпрацює з Урядом України та громадянським суспільством для просування ключових реформ, вдосконалення законодавства, створення сприятливого середовища для бізнесу та сприяння інвестиціям, зокрема через підтримку Офісу кращого регулювання (BRDO),

Офіс сприяння підприємництву та експорту, державні органи, офіси Дія.Бізнес в регіонах, а також у співпраці зі Спілкою українських підприємців, Європейською Бізнес Асоціацією та іншими профільними асоціаціями. З початку повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року підтримка економіки України ЄС була зосереджена на допомозі МСП протистояти принципово новим викликам: від збереження або перепрофілювання виробництва до переміщення бізнесу, адаптації до діяльності в контексті обмежених технологій, втрати ринків і партнерства. Завдяки підтримці ЄС 68% українських МСП продовжують працювати під час війни, пристосувалися до роботи в переселенні та на деокупованих територіях, відновили розірвані партнерства та вийшли на ринки ЄС. Багатьма малими та середніми підприємствами керують жінки та молоді підприємці, і ЄС приділяє їм особливу увагу, а також підприємствам, очолюваним ветеранами [1, с. 65].

Так, наприклад, у рамках програми EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація з лютого 2022 року по грудень 2023 року було надано понад 1100 грантів на загальну суму 5,5 млн євро для надання всебічної підтримки малому та середньому бізнесу, із загальною сумою 7 млн. євро прямих грантів допомоги. На сьогодні існує 15 двосторонніх проектів ЄС, спрямованих на допомогу бізнесу в Україні із загальним бюджетом понад 92 млн євро. Крім того, Україна бере участь у кількох загальноєвропейських програмах, які також включають можливості для бізнесу [4]:

- Horizon Europe, яка фокусується на науці, дослідженнях та бізнес-інноваціях;

- програма єдиного ринку – сприяння конкурентоспроможності бізнесу. У рамках цієї програми у 2023 році було запущено ініціативу Ukraine Ready4EU із загальним бюджетом 7,5 млн. євро, включаючи два конкурси пропозицій: Business Bridge (4,5 млн євро), який дає змогу українським МСП отримати ваучери на участь у міжнародних виставках; Erasmus for Young Entrepreneurs Ukraine (3 млн. євро) для молодих бізнесменів, які хочуть вивчити досвід іноземного бізнесу.

Незважаючи на значні ризики для фінансових установ, українські МСП, зокрема ті, що працюють на звільнених територіях і прифронтових громадах, змогли брати кредити через механізми підтримки ЄІБ та ЄБРР. Також широко використовувалось кредитування за програмою «Доступні кредити під 5-7-9%», для якої український Фонд розвитку підприємництва уклав угоди про співпрацю з 46 банками. Держава продовжує здійснювати всі необхідні компенсаційні виплати бізнесу за кредитними договорами, укладеними в

рамках програми. Всього з початку дії програми підписано 95 139 кредитних договорів на загальну суму 327,1 млрд грн, у тому числі державними банками – 65 808 договорів на суму 148,5 млрд грн. Також наприкінці 2023 року Уряд офіційно запусив програму «Доступний факторинг» — новий фінансовий інструмент програми «Доступні кредити під 5-7-9%» для забезпечення обіговими коштами мікро-, малих та середніх підприємств [2].

Україна та Німеччина запропонували посилити міжнародну підтримку українських МСП через започаткування Альянсу, який мав би зробити українські МСП більш стійкими у воєнний час, готовими до реконструкції та відновлення. Альянс мобілізує підтримку трьох основних напрямків [3]:

1. Реформування української політики МСП.

2. Посилення інституційної бази, включаючи перетворення Українського фонду розвитку підприємництва на надійну та міцну українську фінансову установу розвитку для економічного відновлення.

3. Забезпечення фінансування МСП.

Усі члени-засновники роблять внесок в Альянс через фінансові інвестиції, консультації щодо політики або програми розвитку потенціалу. Загальні зобов'язання щодо цілей Альянсу складають понад 7 млрд євро на поточні та нові програми для МСП. З цієї суми понад 4,5 млрд євро припадає на нові програми.

Загалом, комплексний та орієнтований на результат підхід до використання сучасних форм підтримки МСП може допомогти подолати труднощі розвитку бізнесу у воєнний час та створити стійкі умови для його функціонування. Отже, шукаючи альтернативні джерела фінансування, адаптуючись до мінливих ринкових умов та зосереджуючись на експорті та диверсифікації, МСП можуть продовжувати відігравати важливу роль у національній економіці в цих складних умовах.

Література:

1. Сімків Л. Є., Чорний П. П. Інструменти державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2024. № 1(29). С. 61–72. URL: <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/626/415> (дата звернення 19.10.2024)
2. Ministry of Finance: During the martial law, entrepreneurs received 60,317 loans worth UAH 237.5 billion under the programme ‘Affordable Loans at 5-7-9%’. KМУ. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/minfin-za-chas-dii-voiennoho-stanu-pidpriyemtsi-otrymaly-60-317-kredytiv-na-2375-mlrd-hrn-za-prohramoiu-dostupni-kredyty-5-7-9> (дата звернення 19.10.2024)
3. New SME support initiatives announced at the Ukraine Recovery Conference 2024: “Vision: Business Development Fund 2.0” and “SME Resilience Alliance”. KМУ. 2024.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/novi-initsiatyvy-pidtrymky-pidpriemtsiv-pid-chas-konferentsii-vidnovlennia-ukrainy-2024-viziia-fond-rozvytku-pidpriemnytstva-20-ta-alians-za-stiikist-malykh-ta-serednikh-pidpriemstv> (дата звернення 20.10.2024)

4. Together We Are Resilient: The European Union supports Ukraine's SMEs in times of war. EEAS. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/together-we-are-resilient-european-union-supports-ukraines-smes-times-war_en?s=232 (дата звернення 20.10.2024)

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ У РАМКА КОНЦЕПЦІЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Іорга С. М.

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри
фінансового менеджменту та фондового ринку
*Одеський національний економічний університет
м.Одеса, Україна*

Повоєнне відновлення у рамках проєвропейського шляху розвитку України передбачає формування принципово нової парадигми економічного зростання. У рамках цієї парадигми має реалізовуватися максимальна інтеграція до світового ринкового простору та побудова розвинених ринкових відносин на засадах стабільності та прогнозованості.

В 2015 році Організація об'єднаннях націй ухвалила так звані Цілі сталого розвитку (ЦСР), також відомі як Глобальні цілі. Основною метою є забезпечення миру і добробуту усіх людей до 2030 року. Механізм досягнення сформованої мети забезпечується реалізацією 17 цілей, що реалізуються у екологічній, соціальній та економічних площинах. Оскільки дії в одній площині впливають на результати в інших, тому в розвитку мають бути збалансовані соціальна, економічна та екологічна стійкість.[1].

Одна з найбільш гострих дискусій, що проходить в науковій світовій спільноті сьогодні це дискусія з приводу темпів економічного розвитку та їх впливу на екологію. Розвиток продуктивних сил та діяльність людства призвели до глобального потепління наслідки якого сьогодні відчувають в усьому світі. Глобальне потепління призведе до серйозного втрат природного екологічного середовища, яке необхідне людству для виживання[2].

Реалії сьогодення не дозволяють нам розглядати екологічну систему просто як сукупність ресурсів. Маємо більш складне завдання – забезпечення економічного розвитку у рамках екологічної стабільності. Ряд сучасних економістів активно обговорюють теорію антизростання, суть якої полягає в тому, що економічне зростання потрібно обмежити задля забезпечення екологічної рівноваги. Так, відомий французький економіст Серж Латуш вважає, що *«Вірити в безкінечність економічного зростання, тобто вірити в необмеженість земних ресурсів може або дурень, або економіст. Біда в тому, що усі ми стали економістами»*[3].

В свою чергу американський економіст Роберт Поллін у свої дослідження підтверджує, що зниження ВВП сприяє зниженню забруднення. Його позиція

не настільки радикальна, він не виступає за тотальне анти зростання, аргументуючи це тим, що зниження ВП на 10%, що призведе до зниження викидів CO₂ лише на 10% та спровокує економічну кризу і значно підвищить соціальні ризики. Запуск процесів антизростання за Полліном має відбуватися лише в напрямку видобувних видів палива та заміни їх на відновлювану енергетику. Необхідні інвестиції в інновації, що дозволить у майбутньому ліквідувати паливну промисловість та забезпечити раціональне енергоспоживання[4].

Концепція стійкого розвитку (передбачає збалансований економічний, соціальний та екологічний розвиток) вивчає конфлікт інтересів, що виникає між завданнями економічного зростання та збереженням навколишнього середовища. Представниками цієї концепції було доведено, що зростання доходів в довгостроковій перспективі не призведе до збільшення навантаження на екосистему. Високий рівень розвитку виробничих відносин характеризується впровадженням енергозберігаючих технологій та підвищенням попиту на екологічно чисті товари.

Найбільш ґрунтовне визначення стійкого (сталого) розвитку сформовано вітчизняними вченими Башлаєм С.В. та Нагорним В.В. під останнім вони розуміють процес розбудови держави на основі узгодження і гармонізації соціальної, економічної та екологічної складових з метою задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь[5,с.23].

Українська економічна думка останніх років концентрується на проблемах досягнення стійкого зростання, подолання фінансових криз, виживання господарюючих суб'єктів в умовах нестабільності та трансформацій, а сьогодні, і в умовах війни. Та нажаль вітчизняна економічна школа мало уваги приділяє екологічній складовій. Наразі маємо Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку на період до 2030 року»[5, с.31], маємо низку статей вітчизняних вчених з цього проводу та нажаль не маємо розроблених дієвих механізмів впровадження проголошених цілей у практику господарювання вітчизняного бізнесу. Така ситуація пояснюється рівнем розвитку ринкових відносин в Україні – до війни це були трансформаційні ринкові відносини, сьогодні ці трансформації відбуваються вже в умовах воєнного стану. Основною метою вітчизняних суб'єктів господарювання залишається отримання прибутку, збільшення добробуту власників. Разом з тим, проблема виживання, відбудови та розвитку вітчизняної економіки в силу об'єктивних факторів не може бути вирішена у відриві від екологічної складової.

Економічного розвиток повинен базуватися на інноваціях та нових технологіях, що дозволять отримати високий рівень продуктивності при меншому рівні забруднення. Саме тому найбільш доцільним для закладення бази економічного зростання вітчизняної економіки вважаємо ендогенний підхід, що розвивався у рамках неокласичної економічної теорії. Цей підхід почав розвивати Кенет Ерроу – нобелівський лауреат у 1972 році за внесок в теорію загальної економічної рівноваги та теорію добробуту. Суть цього підходу полягає в тому, що довгострокове зростання економіки обумовлюється передусім внутрішніми факторами, а саме інвестиціями в людський капітал, інновації та накопичення знань. Знаний економіст сучасності Роберт Барро у рамках своїх чисельних досліджень, що ґрунтуються на даних багатьох країн неодноразово доводить, що рівень освіти впливає на економічне зростання[6].

Економічні реалії сьогодення в Україні, що так чи інакше розвиваються в умовах повномасштабної воєнної агресії, не виправдовують концентрацію вітчизняної наукової думки на питаннях виживання. Розгляд, аналіз та розвиток економічних відносин та постановка завдання по економічному зростанню має відбуватися у рамках концепції стійкого розвитку, що передбачає дослідження та розвиток економічних процесів у їх тісній взаємодії з соціальними та екологічними процесами.

Література

1. ПРООН в Україні. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення 21.09.2024)
2. Siyu Ren, Mingyue Du, Wenchao Bu, Tao Lin. Assessing the impact of economic growth target constraints on environmental pollution: Does environmental decentralization matter? *Journal of Environmental Management* Volume 336, 15 June 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301479723004061> (дата звернення 21.09.2024)
3. Теорія антизростання як альтернатива надспоживанню. URL: <https://medium.com/@rodovidme> (дата звернення 1.10.2024)
4. Robert Pollin. Degrowth versus Green New Deal: Response to Juliet Schor and Andrew Jorgenson URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0486613419833522journal> (дата звернення 19.10.2024)
5. Башлай С.В., Нагорний В.В. Концепція сталого розвитку економіки України в умовах євроінтеграції. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2021. №24. С.23-36.
6. Barro, Robert J. & Lee, Jong Wha, 2013. "A new data set of educational attainment in the world, 1950-2010," *Journal of Development Economics*, Elsevier, vol. 104(C), p. 184-198. <https://ideas.repec.org/a/eee/deveco/v104y2013icp184-198.html> (дата звернення 1.10.2024)

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СТРАТЕГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Масіна Л. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів

Буряга О. К.

студентка 1 курсу магістратури, спеціальність

071 Облік і оподаткування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах економічної нестабільності, зростаючого боргового навантаження та постійних змін у зовнішньому середовищі бюджетна стратегія допомагає адаптувати фінансові пріоритети держави відповідно до сучасних викликів. Актуальність даної теми підкреслюється також важливістю забезпечення прозорості та раціонального використання державних коштів, що є ключовим фактором довіри до органів влади та підтримки громадянського суспільства.

Бюджетна стратегія – науково обґрунтована динаміка показників бюджету в довгостроковому періоді, що дає змогу спрогнозувати й досягти визначеної на період 5-7 років динаміки показників щорічних бюджетів, а отже й забезпечити стабільність бюджетного супроводження пріоритетів соціально-економічного розвитку країни [1, с. 237].

Довготривалий курс бюджетної політики, розрахований на перспективу, що передбачає вирішення широкомасштабних стратегічних завдань, визначених економічною стратегією. Тривалий курс бюджетної політики передбачає прогнозування світових тенденцій розвитку бюджетного механізму, формування концепції створення і використання бюджетних ресурсів, окреслення принципів організації бюджетних відносин.

Бюджетна стратегія має бути складовою економічної стратегії і корелювати з політичною, соціальною, гуманітарною, військовою та іншими стратегіями держави.

Стратегія бюджетної політики регулювання соціально-економічного розвитку виступає в єдності, фактично складовою, із соціально-економічною стратегією й тактикою, спрямованою на розвиток суспільства, також бюджетна стратегія пов'язана з узгодженням соціально-економічних і фінансових цілей.

Бюджетна стратегія базується на бюджетному прогнозуванні, стосовно побудови ймовірнісної моделі зміни показників дохідної та витратної частини бюджету на підставі аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку держави, моделювання і надання обґрунтованого висновку [1, с.238].

Бюджетна стратегія складає виважений комплекс методів і дій органів влади з управління бюджетним процесом. Комплекс має сприяти піднесенню економіки, створенню умов для залучення інвестицій, вжиттю протекціоністських заходів щодо вітчизняного товаровиробника. Забезпечення фінансової та соціальної стабільності в країні в найближчій і віддаленій перспективі.

Інструментами механізму реалізації бюджетної стратегії є:

1. Адміністративно-правові інструменти – норми, що встановлюють та регламентують перерозподіл грошових доходів громадян і суб'єктів підприємницької діяльності, а також фінансування видатків через бюджетний механізм.

2. Економічні інструменти – використання пов'язане з динамікою макроекономічної ситуації, адаптацією бюджетної політики держави до тенденцій і закономірностей її розвитку [2, с.52].

Економічні інструменти бюджетної стратегії включають: оптимізацію структури доходів бюджету; оптимізацію структури видатків бюджету; зміну політики міжбюджетних відносин; дефіцит бюджету та державний кредит [3, с. 5].

Бюджетна стратегія економічного зростання – це система стратегічних бюджетних цілей, які відбивають довгострокові національні пріоритети, встановлені правила, принципи, критерії, процедури, алгоритми й технології бюджетного регулювання для оптимального вибору та прийняття органами державної влади, що мають відповідну компетенцію, обґрунтованих стратегічних і поточних політико-економічних, організаційно-інституційних і оперативно-управлінських рішень із питань бюджетно-податкового регулювання [4, с. 216].

Бюджетна стратегія підрозділяється за своєю сутністю на три складові частини:

1) стратегію по доходах – удосконалення оподаткування, адміністрування податкових і неподаткових доходів, а також міжбюджетних відносин.

2) стратегію по витратах – групуються за сценаріями, за напрямками діяльності, за окремими галузями економіки і соціальної сфери регіону (міста).

Наприклад, напрями політики у сфері витрат на охорону здоров'я або освіти; перспективні питання оплати праці у бюджетній сфері; бюджетні інвестиції; напрями підвищення ефективності бюджетних витрат.

3) стратегію управління боргом [4, с. 243].

Головний зміст бюджетної стратегії – вибір цілей, пов'язаних із задоволенням соціально-економічних потреб суспільства, і ранжування їх відповідно до пріоритетів.

Проведення «бюджетного маневру» – зміна пріоритетів у фінансуванні витрат державного бюджету – досягнення більшої збалансованості видатків під час реалізації завдань підтримки стабільності у короткостроковому періоді та фінансовим забезпеченням стратегічних цілей розвитку держави.

Необхідність врахування довгострокових ефектів від рішень, що приймаються сьогодні, у сфері оподаткування і витратних зобов'язань, та впливу довгострокових зовнішніх чинників (соціальних, демографічних, економічних), а також можливості реалізації пріоритетних завдань програми соціально-економічного розвитку країни.

Якщо бюджетна стратегія не забезпечує досягнення запланованих результатів – це перша серйозна ознака того, що настав час переглянути її пріоритети та механізми реалізації. Якщо немає стратегії, то немає і способу визначити, які дії і рішення уряду сприяють досягненню бажаних результатів, а які ведуть у помилковому напрямі і тільки розпорошують державні фінансові ресурси [3, с. 11].

Україні не вистачає стратегічного бачення бюджетного процесу, що дало б змогу краще прогнозувати й узгоджувати бюджетні ресурси згідно із середньо- й довгостроковими державними пріоритетами. При цьому стратегічне планування доходів і видатків державного бюджету повинно бути адекватно відображено в щорічних бюджетних процесах.

Наявність законодавчо визначеної бюджетної стратегії дозволяє усунути багатовекторність пріоритетів розвитку держави, збалансувати фінансові надходження і видатки, створити дієвий механізм концентрації ресурсів для вирішення середньострокових і довгострокових завдань [1, с. 240].

Отже, бюджетна стратегія – важливий інструмент управління фінансами держави, який визначає її соціально-економічний розвиток. Ключовий курс в управлінні фінансами держави, який визначає основні пріоритети, завдання та напрями використання бюджетних ресурсів, сприяє забезпеченню стабільності, соціальної справедливості, економічного зростання та ефективного використання фінансових можливостей для досягнення стратегічних цілей

розвитку. Правильно спроектована та реалізована бюджетна стратегія стає основою для досягнення високих результатів у розвитку країни та підвищення якості життя її громадян.

Література:

1. Коляда Т.А. Сутність та значення бюджетної стратегії у забезпеченні фінансування основних напрямків соціально-економічного розвитку держави. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. Тернопільський національний економічний університет, 2013. Вип. 12. Частина 2. С. 237-240.
2. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.
3. Чугунов І.Я., Макогон В.Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 5. С. 5-18
4. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку : монографія. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2021. 532 с.

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Нужна О. А.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту

Савчук І. В.

студентка 1 курсу магістратури, спеціальність 071 Облік і оподаткування

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк, Україна

Підприємства торгівлі займаються торговельно-господарською діяльністю, тобто здійснюють закупівлю товарів, їх зберігання та реалізацію. Також торговельні підприємства, маючи на меті задоволення потреб ринку й одержання прибутку, надають різноманітні супутні послуги.

Важливими показниками, за якими можна оцінити діяльність підприємств, є абсолютні показники фінансових результатів, зокрема, доходи, витрати і безпосередньо фінансові результати. Проведемо аналіз доходів, витрат і чистого фінансового результату підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2018-2022 роки (таблиця 1).

За даними таблиці 1, підприємства оптової та роздрібною торгівлі України протягом періоду дослідження мали позитивний чистий фінансовий результат – чистий прибуток. У 2019 році порівняно з 2018 роком його сума зросла на 39751,7 млн. грн. (57,8%), однак у 2020 році порівняно із 2019 роком спостерігаємо негативну динаміку до зменшення суми чистого прибутку підприємств оптової та роздрібною торгівлі України на 82680,1 млн. грн. (76,2%). Пояснюємо це, зокрема, впливом процесів, пов'язаних із пандемією коронавірусної хвороби та карантинними обмеженнями.

Позитивно оцінюємо збільшення чистого прибутку підприємств оптової та роздрібною торгівлі України у 2021 році порівняно із 2020 роком на 92196,2 млн. грн. (у 4,6 рази) і, відповідно, негативно оцінюємо зменшення чистого прибутку досліджуваних підприємств у 2022 році порівняно із 2021 роком на 91322,3 млн. грн. (77,3%). Погіршення чистого фінансового результату підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за цей період пояснюємо процесами, пов'язаними із повномасштабним вторгненням росії, тимчасовою окупацією частини територій і відсутністю відповідних статистичних даних.

Таблиця 1.

Аналіз доходів, витрат і чистого фінансового результату підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2018-2022 роки

Показник	Значення показника, млн. грн.					Відхилення			
						2022 до 2021		2022 до 2018	
	2018	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3742424,6	3993785,3	4017570,8	5068722,7	4206746,5	-861976,2	-17,0	464321,9	12,4
Інші операційні доходи	119187,5	140835,3	98237,7	114589,4	115292,1	702,7	0,6	-3895,4	-3,3
Інші доходи	70925,6	88703,0	51609,8	86485,3	60584	-25901,3	-29,9	-10341,6	-14,6
Разом чисті доходи	3932571,9	4223330,2	4167424,6	5269798,1	4382624,4	-887173,7	-16,8	450052,5	11,4
Операційні витрати	3742825,8	3987660,4	4002661,4	5038150,7	4179646	-858504,7	-17,0	436820,2	11,7
Інші витрати	103421,4	106549,9	119484,9	85784,8	152627,2	66842,4	77,9	49205,8	47,6
Витрати усього	3863762,1	4114768,7	4141543,2	5151720,5	4355869,1	-795851,4	-15,4	492107	12,7
Чистий прибуток	68809,8	108561,5	25881,4	118077,6	26755,3	-91322,3	-77,3	-42054,5	-61,1

Джерело: розрахунки автором за даними [1-5].

Динаміка доходів, витрат і чистого прибутку підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2018-2022 роки подана на рис. 1.

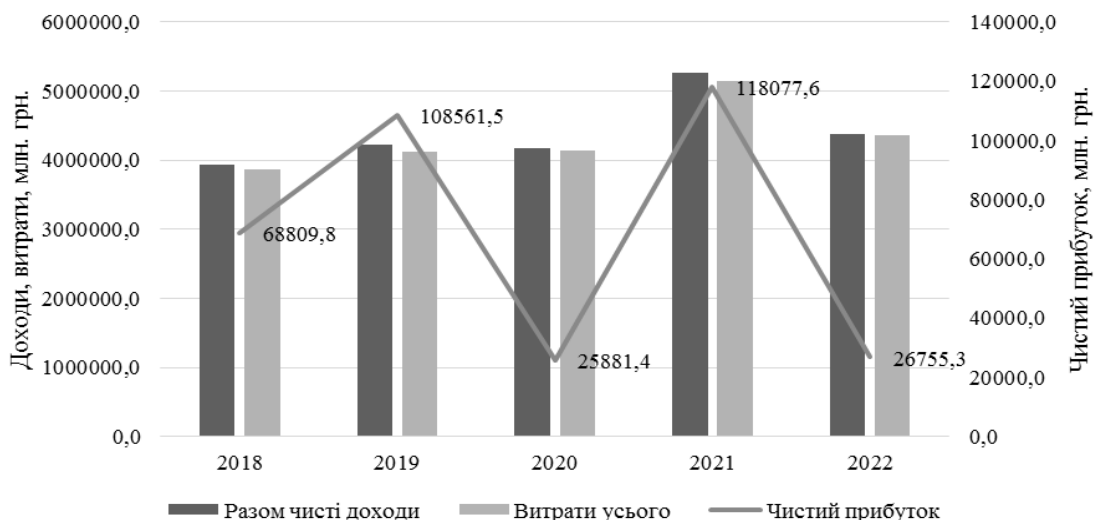

Рис. 1. Динаміка доходів, витрат і чистого прибутку підприємств оптової та роздрібною торгівлі України за 2018-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними [1-5].

Зменшення чистого прибутку підприємств оптової та роздрібної торгівлі України у 2022 році порівняно із 2021 роком зумовлено тим, що темпи зменшення доходів (16,8%) перевищують темпи зменшення витрат (15,4%). Відзначимо також пропорційне зменшення за цей період операційних доходів і операційних витрат, яке складає близько 17% і свідчить про певне скорочення обсягів діяльності.

Якщо порівнювати показники 2022 року з 2018 роком, то можемо зробити висновок, що зросла загальна сума доходів (на 11,4%) і загальна сума витрат (на 12,7%). Оскільки доходи зростали меншими темпами порівняно із витратами, то відповідно чистий прибуток зменшився за цей період на 42054,5 млн. грн., що становить 61,1%.

Отже, за період дослідження саме у 2021 році можемо відзначити найкращі показники чистого фінансового результату (чистого прибутку) для підприємств оптової та роздрібної торгівлі України. Зменшення чистого прибутку досліджуваних підприємств у наступному періоді спричинене наслідками військового вторгнення і початком повномасштабної війни.

Література:

1. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2018 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/fchpr/xls/fchpr_sv_0418_u.xlsx (дата звернення 20.10.2024).
2. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2019 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/fchpr/xls/fchpr_sv_0420_ue.xlsx (дата звернення 20.10.2024).
3. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2020 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fchpr_ed_20_ue.xlsx (дата звернення 20.10.2024).
4. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2021 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fchpr_ed_21.xlsx (дата звернення 20.10.2024).
5. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності у 2022 році. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fchpr_ed_22.xlsx (дата звернення 20.10.2024).

РОЛЬ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Осадчук С. В.

доцент кафедри обліку і фінансів

Брюховецька А. О.

студентка 4 курсу, спеціальність 071 Облік і оподаткування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова м. Одеса, Україна

Військовий збір є важливим елементом податкової системи України. Його значення зросло в умовах воєнного стану, оскільки держава зіткнулася із масштабними викликами щодо забезпечення своєї обороноздатності. Цей податок став невід'ємною частиною державних фінансів і має вагомe місце в забезпеченні стабільності економіки в умовах війни[4].

В умовах військового стану військовий збір - один із ключових ресурсів для фінансування оборонних потреб держави: він став одним з важливих джерел надходжень до державного бюджету, які спрямовуються на потреби оборони, соціальне забезпечення військовослужбовців та відновлення інфраструктури.

Військовий збір було запроваджено в серпні 2014 року на підставі Закону України № 1621-VII "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України" від 31 липня 2014 року на тлі збройного конфлікту на сході країни [2]. Спочатку він був запроваджений як тимчасовий захід та мав тимчасовий характер, але з огляду на продовження військових дій та зростання оборонних витрат, його дія була продовжена на невизначений термін. Наразі збір став постійним елементом податкової системи. Введення військового збору стало важливим кроком у стабілізації фінансової системи та залученні додаткових коштів до державного бюджету.

Таблиця 1 відображає основні етапи змін у законодавстві щодо військового збору, починаючи з його запровадження у 2014 році й до останніх змін у 2022 році[4]: Законодавчо військовий збір регулюється Податковим кодексом України. Відповідно до статті 16¹ ПКУ, військовий збір стягується з доходів фізичних осіб за ставкою 1,5%[1]. Об'єктом оподаткування є всі види доходів, що підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб, зокрема заробітна плата, дивіденди, доходи від продажу майна та інші джерела прибутку. Таким чином, практично всі види доходів громадян підпадають під оподаткування.

Таблиця 1.

Основні етапи змін у законодавстві щодо військового збору

Дата	Законодавчий акт	Ключові зміни
31 липня 2014 р.	Закон України № 1621-VII	Введено військовий збір як тимчасовий захід зі ставкою 1,5% для фінансування оборонних витрат.
1 січня 2015 р.	Закон України № 71-VIII	Військовий збір поширено на всі види доходів фізичних осіб, зокрема на доходи від продажу рухомого майна.
1 січня 2017 р.	Закон України № 1797-VIII	Збільшено відповідальність за несплату збору та запроваджено додаткові штрафні санкції для платників податків.
23 травня 2020 р.	Закон України № 466-IX	Вдосконалено механізм адміністрування збору та уточнено категорії доходів, що підлягають оподаткуванню.
1 січня 2022 р.	Закон України № 1914-IX	Введено зміни, що уточнюють адміністрування військового збору та звітність для фізичних осіб-підприємців.

Джерело: розроблено автором з використанням [4].

За даними Міністерства фінансів України, за роки дії військового збору його частка у доходах державного бюджету зростає. Він забезпечує сталі та регулярні надходження, які спрямовуються на покриття військових витрат, таких як закупівля озброєння, виплата зарплат військовим, медична допомога пораненим та відновлення інфраструктури. В умовах воєнного стану, коли на державу лягає величезне навантаження у вигляді військових витрат, військовий збір стає стабільним джерелом фінансової підтримки та дозволяє зберегти фінансову стійкість держави. Військовий збір виконує роль гаранта фінансової стабільності в умовах, коли традиційні джерела доходів держави зменшуються через скорочення економічної активності, особливо в зонах бойових дій [1]. Рис.1 ілюструє динаміку зростання надходжень від військового збору з 2014 до 2022 року.

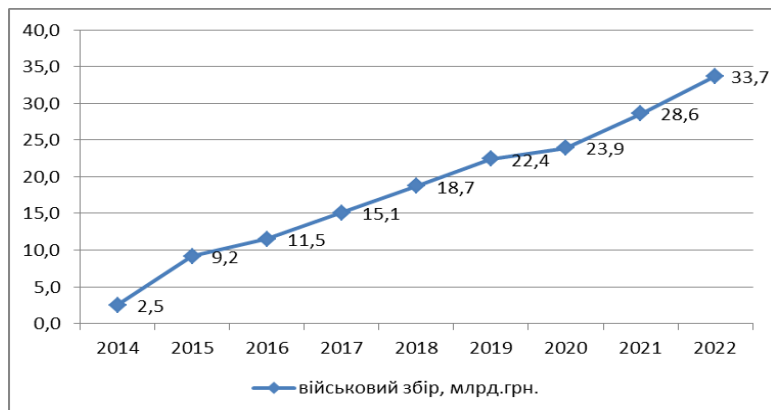

Рис.1. Динаміка надходжень військового збору за 2014-2022 рр.

Джерело: Складено автором

З одного боку, військовий збір є відчутним навантаженням на доходи громадян і бізнесу. Він збільшує загальний рівень податкового навантаження, що може призводити до зниження споживчих витрат і інвестиційної активності. Однак у період воєнного стану більшість населення розуміє необхідність такого збору, оскільки це прямо впливає на спроможність держави захищати свої території. Для бізнесу військовий збір також є важливим фактором відповідальності за національну безпеку[4,5].

Парламентом України 10 жовтня 2024 р. схвалено в другому читанні законопроект №11416-д [3], що передбачає істотне збільшення підвищення ставки військового збору з 1,5 до 5 відсотків[2]. Даним законопроектом також передбачено встановлення обов'язку сплати військового збору у розмірі 1% від доходу для платників єдиного податку 3-ї групи; для фізичних осіб-підприємців платників єдиного податку 1, 2 і 4 групи ставка військового збору передбачається в розмірі 10 відсотків від розміру мінімальної зарплати[3].

Отже, військовий збір є невід'ємною частиною фінансової системи України в умовах воєнного стану. Його роль полягає у забезпеченні стабільного та регулярного надходження коштів для підтримки обороноздатності держави. Незважаючи на труднощі та виклики, пов'язані із впливом на економіку та добробут громадян, військовий збір є необхідним елементом для забезпечення суверенітету та безпеки держави.

У майбутньому держава повинна продовжувати вдосконалювати механізми збору та використовувати його як частину економічної стратегії та військової стійкості. Його ефективність залежить від належного адміністрування та адаптації податкової системи до умов, що постійно змінюються.

Література:

1. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами. ВРУ. 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.10.2024)
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України № 1621-VII від 31.07.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-18#Text> (дата звернення: 15.10.2024)
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Проект Закону № 11416 від 18.07.2024 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44809> (дата звернення: 16.10.2024)
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://www.tax.gov.ua/baneryi/aktualni-pitannya/povidomlennya/181347.html> (дата звернення: 16.10.2024)
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення: 16.10.2024)

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Осадчук С. В

доцент кафедри обліку і фінансів

Махновська Х. Є.

Студентка 4 курсу, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Мале та середнє підприємництво є ключовим елементом української економіки, формуючи близько двох третин доданої вартості та забезпечуючи понад 80% робочих місць[3]. Розвиток цього сектору не лише підвищує конкуренцію на ринку, але й сприяє зростанню конкурентоспроможності та інноваційної здатності економіки загалом.

Уряд затвердив Стратегію відновлення, розвитку та цифрової трансформації малого і середнього бізнесу[3] (далі - МСП) до 2027 року та операційний план на 2024-2027 роки [3]. Рішення ухвалено 30 серпня 2024 року.

Разом з Німеччиною запущено Альянс стійкості МСП, головна мета цього альянсу — залучення додаткових ресурсів та координація дій для забезпечення стійкого розвитку малого бізнесу в Україні.

Стратегія охоплює відновлення бізнесу за принципом «build back better», зелений перехід, цифровізацію, інновації та інклюзивність, зокрема для жінок, осіб з інвалідністю, ВПО та ветеранів. Це дуже важливо в сучасних умовах війни. Вона узгоджується з рекомендаціями ОЕСР [3], Угодою про асоціацію з ЄС [4] та Планом для Ukraine Facility [2], деталізує розвиток економіки, створення ланцюгів доданої вартості та переробну промисловість.

Стратегія передбачає чотири основні напрями розвитку, що мають на меті створення сприятливих умов для малого та середнього бізнесу. Перш за все, йдеться про відновлення підприємництва та полегшення ведення бізнесу шляхом покращення доступу до капіталу, спрощення регуляції та запровадження нових механізмів підтримки. Програма «Зроблено в Україні»[1] пропонує гранти для переробних підприємств, доступні кредити за програмою «5-7-9», а також страхування від воєнних ризиків, що має на меті зменшити бар'єри для бізнесу. Для підвищення якості державних послуг введено

платформу «Пульс», яка стане новим каналом комунікації з державними органами [5].

Важливу роль відіграють інновації, цифрові технології та перехід до «зеленої» економіки. Використання підходу розумної спеціалізації сприятиме створенню галузевих кластерів і наукових парків, що залучатиме інвестиції та підтримуватиме регіональний розвиток. Впровадження цифровізації бізнес-процесів, штучного інтелекту, електронних рахунків та миттєвих платежів забезпечуватиме ефективність і безпеку бізнесу, а онлайн-інструменти для оцінки вуглецевого сліду та енергоаудиту стануть важливим кроком до «зеленого переходу» малого та середнього бізнесу.

Не менш значущим є розвиток людського капіталу та підприємництва. Програми дуальної освіти, спеціалізовані заходи для підтримки жінок, ветеранів і людей з інвалідністю, а також розширення мережі регіональних офісів під брендом «Зроблено в Україні»[1] допоможуть малим підприємствам отримувати необхідну підтримку.

Ключовим аспектом є також підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародній арені та розширення експорту. Співпраця з глобальними мережами, такими як Enterprise Europe Network та Erasmus for Young Entrepreneurs, створює можливості для розвитку бренду «Зроблено в Україні»[1], сприяючи налагодженню партнерств, проведенню переговорів та формуванню спільних ланцюгів поставок. ПАТ «Експортно-кредитне агентство розширює свою діяльність, що підтримає український бізнес у міжнародних проектах.

Впровадження Стратегії, за прогнозами Міністерства економіки, позитивно вплине на економічні показники країни. Зокрема, індекс економічної свободи бізнесу має зрости на 14 пунктів, досягнувши позначки понад 75 зі 100 можливих. Очікується також збільшення наукоємності ВВП на 0,7%, а кількість експортерів перевищить 35 тисяч. Зниження рівня безробіття має становити 11% порівняно з нинішніми 18,3%[5].

Ключовими показниками реалізації Стратегії до 2027 року стануть частка суб'єктів малого та середнього підприємництва у загальному обсязі доданої вартості, що має досягти 74% (у 2021 році — 66,1%, у 2022 — 72,4%), а також обсяг реалізованої продукції, який становитиме 10,65 трлн гривень (9,8 трлн гривень у 2021 році та 7,1 трлн гривень у 2022 році)[3].

Ключовим завданням, за словами представників уряду, є створення умов, що нададуть українським малим та середнім підприємствам (МСП) можливість ефективно працювати як на внутрішньому, так і на міжнародних ринках[5].

Фінансування реалізації Стратегії здійснюється через кошти державного бюджету, субвенції, міжнародну технічну допомогу, інвестиції та власні кошти підприємств. У зв'язку з обмеженими можливостями державного бюджету Мінекономіки координує з міжнародними партнерами забезпечення фінансування.

Мале та середнє підприємництво є важливими складовими економіки України, забезпечуючи значну кількість робочих місць та наповненість державного та місцевих бюджетів. Затверджена урядом Стратегія відновлення та розвитку МСП до 2027 року[3], спільно з міжнародними партнерами, покликана полегшити діяльність малого та середнього бізнесу, що в свою чергу, сприятиме підвищенню економічної свободи, збільшенню експортного потенціалу нашої країни та покращенню конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародних ринках.

Література:

1. Володимир Зеленський оголосив про старт нової економічної платформи «Зроблено в Україні». Офіційне інтернет-представництво Президента України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-ogolosiv-pro-start-novoyi-ekonomichnoyi-89321> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Про схвалення Плану України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 р. № 244-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-p#Text> (дата звернення: 12.10.2024).
3. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 р. № 821-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-p#Text> (дата звернення: 10.10.2024).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода Україна від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.10.2024).
5. Уряд схвалив Стратегію розвитку малого та середнього бізнесу до 2027 року та операційний план заходів на 2024-2027 роки. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-stratehiu-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-do-2027-roku-ta-operatsiyni-plan-zakhodiv-na-2024-2027-roky> (дата звернення: 10.10.2024).

СИСТЕМА РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Побережець О. В.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

В умовах воєнного стану діяльність суб'єктів господарювання здійснюється при наявності суттєвих та несуттєвих ризиків, які пов'язані із певними контрольованими та неконтрольованими факторами. Своєчасне виявлення ризиків діяльності, які найчастіше мають руйнівний характер, надає можливість підприємству побудувати систему захисту та підготуватись до негативних наслідків. Визначення категорій ризиків забезпечує формування стратегії реагування з розробкою дієвих заходів.

Досліджуючи ключові елементи ризиків діяльності суб'єктів господарювання, можливо виділити наступні види:

По-перше, операційні ризики, які стосуються перебоїв в ланцюгах постачання, певне обмеження кількості співробітників через воєнний стан, пошкодження повне або часткове інфраструктури.

По-друге, фінансові ризики у вигляді коливання курсу валют, інфляції, підвищення вартості сировини, обмеження доступу до фінансування, а також змін споживчого попиту.

Підкреслимо, що «група фінансових ризиків містить в собі зовнішні та внутрішні ризики, які виникають в ході взаємодії підприємства з різними фінансовими інститутами, зокрема інвестиційними компаніями та банками. ризики спричинені, насамперед, нестабільністю фінансового ринку у зв'язку із: зміною ринкової вартості цінних паперів, коливанням валютних курсів та відсоткових ставок, інфляційними процесами, змінами податкового законодавства тощо» [1].

По-третє, юридичні та регулятивні ризики, серед яких можна виділити повне дотримання норм та принципів воєнного стану, певні зміни юридичних зобов'язань, часткова реструктуризація якісного складу та системи управління підприємством, а також несистемність роботи суб'єктів господарювання через повітряні тривоги.

По-четверте, управлінські ризики, які включають, стан організаційної структури, якість управлінського персоналу, кваліфікаційні властивості й

здібності співробітників та репутація суб'єкта господарювання, психологічний клімат в колективі тощо.

По-п'яте, бухгалтерські ризики, які ґрунтуються на системних та дискретних факторах ендогенного та екзогенного характеру.

Наявність бухгалтерських ризиків в системі управління господарською діяльністю в сучасних умовах є нормальним явищем, але потребує обов'язкового контролю з метою мінімізації негативних наслідків.

Зазначимо, що своєчасне виявлення бухгалтерських ризиків надасть можливість системі управління уникнути появи небажаних результатів, а також визначити джерело такого ризику.

Бухгалтерські ризики системи управління включають помилки методичного та арифметичного характеру, які можливо контролювати через системні дії, з налагодженням внутрішніх та зовнішніх комунікацій.

Наявність комунікаційних бар'єрів в системі управління значно знижує результативність управлінських рішень, що вимагає виокремлення альтернативних підходів до процесу їх дослідження.

Зазначимо, що комунікаційні бар'єри в системі управління можуть виникати через організаційні, методологічні, технічні, інфраструктурні і суб'єктивні фактори та впливати на якість обліково-аналітичного забезпечення і результати реалізації рішень.

У процесі інформаційно-комунікаційної взаємодії суб'єктів управління зустрічаються комунікаційні перешкоди, які частіше називають комунікаційними бар'єрами – це перешкоди на шляху адекватної передачі інформації між партнерами зі спілкування. Крім того, інформаційно-комунікаційні бар'єри розглядаються як стійкі перешкоди, що заважають оптимальному протіканню інформаційних процедур при комунікаційному забезпеченні управління (збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку і розповсюдження інформації) та є неминучим побічним ефектом комунікаційного процесу, яка свідомо і раціонально орієнтоване на максимально ефективне виробництво, зберігання, розподіл і застосування інформації [2]. При цьому виникають нові системні ризики, які впливають майже на всі сфери функціонування суб'єкта господарювання.

Процес оцінки та аналізу наявних та прихованих ризиків діяльності суб'єкта господарювання повинен базуватися на семантичних та адаптивних методиках, що значно підвищує рівень супротиву та знижує якісні та кількісні наслідки. Системне визначення критичних точок надає можливість своєчасно оптимізувати діяльність суб'єкта, враховуючи потенційні можливості та загрози.

Зазначимо, що ризики мають безпосередній вплив на значення ключових показників ефективності суб'єктів господарювання. Саме тому, важливими є

проведення аналізу ризиків, правильна і швидка реакція на ризики та їх врахування при прийнятті управлінських рішень, адже ігнорування ризику може призвести до негативних наслідків, включаючи банкрутство. Хоча наслідки прояву ризиків найчастіше є негативними, спричиняючи втрату чи недоотримання запланованого прибутку, проте варто зауважити, що ризики – це не тільки загроза не досягти очікуваного результату [1].

Проведення оцінки ризиків, виявлення стану та їх системності надає можливість побудувати модель поведінки, з розробкою відповідної стратегії управління, яка повинна враховувати складні умови функціонування суб'єктів господарювання під час війни.

Систематичне управління ризиками допомагає вірно ідентифікувати та оцінити ризики, щоб згодом прийняти необхідні заходи для своєчасних управлінських рішень. Економічні та фінансові взаємовідносини, які виникають в процесі управління, включають в себе стратегію та тактику управління ризиком. Своєю чергою, вибір метода управління ризиком повинен виконувати ряд принципів:

- необхідно мати на увазі наслідки ризику;
- ризик не повинен буди більшим за власний капітал» [3].

На основі проведених аналітичних процедур щодо виявлених ризиків, враховуючи їх якісні та кількісні характеристики, можливим є побудова стратегії управління ризиками суб'єкта господарювання, що значно підвищує адаптаційні властивості в умовах нестабільності та глобальних викликів.

Своєчасне виявлення ендогенних та екзогенних ризиків діяльності суб'єктів господарювання повинно знаходити своє відображення при формуванні управлінських рішень, розподілу ресурсів та очікувані результатів соціального, фінансового та економічного характеру. Проведення системного моніторингу та аналізу ризиків сприяє підтримці нормального функціонування суб'єкта господарювання в режимі реального часу.

Література:

1. Макалюк, І., Кривда, О., Лайкова, А. Якісний аналіз ризиків вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. (62). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-73> (дата звернення: 19.10.2024)
2. Гришина В. В., Бабенко К. Є. Інформаційно-комунікаційні бар'єри системи управління. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Випуск 50-1. С.184-189. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/50_1_2020/34.pdf (дата звернення: 20.10.2024)
3. Топоркова О. В., Акімова Н. С., Наумова Т. А. Стратегічні аспекти управління ризиками для забезпечення економічної безпеки підприємства. *БІЗНЕСІНФОРМ № 8 '2019*. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-8_0-pages-237_243.pdf (дата звернення: 20.10.2024)

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ

Полінкевич О. М.

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та логістики

Завсюк О. І.

Магістр 2 курсу, спеціальність 076 Підприємництво та торгівля
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

Ризики можна розглядати як «наслідки невизначеності». Таким чином, вони можуть не тільки створювати загрози, але й відкривати нові можливості. Ці можливості можуть, наприклад, сприяти залученню нових клієнтів або розвитку нових ринків. Однак це також означає, що можливості можуть породжувати невизначеність і супутні ризики. Управління ризиками є швидко прогресуючою сферою.

Існує багато різних визначень того, що включає в себе «управління ризиками», як його застосовують і з якою метою [1]. На сьогодні основними глобальними підходами до управління ризиками є стандарти ISO 31000 [2] та COSO [3]. ISO 31000 – це міжнародний стандарт, створений для допомоги організаціям будь-якого розміру, як у державному, так і в приватному секторах, ефективно управляти ризиками. У 2017 році були розроблені оновлені стандарти COSO у співпраці з аудиторською компанією PwC. Версія COSO ERM 2017 року акцентує увагу на ризик-орієнтованості та містить численні приклади концепцій ризику, толерантності до ризиків та потенційних можливостей. Також ризик-орієнтований підхід визначається у Настанові РМВОК 7, де визначається сутність ризику, методи зниження ризику. У стандарті зазначено, що ризик є невизначеною подією або умовою, яка матиме позитивний та негативний вплив на проєкт. Позитивний вплив називається нагодами, а негативний – загрозами. Негативним ризиком можна управляти через такі стратегії: уникнення, ескалацію, передачу, пом'якшення та прийняття. Позитивним ризиком можна управляти через такі стратегії: використання, ескалація, розподіл, посилення та прийняття [4].

З урахуванням вище викладеного рекомендуємо при формуванні ризик-орієнтованого підходу на підприємствах в умовах кризи враховувати такий алгоритм дій [5–6]:

1. *Ідентифікація ризиків та можливостей:*

- Забезпечити досягнення запланованих результатів

- Використання можливостей для посилення позитивних результатів
- Запобігання або зменшення негативних наслідків ризиків
- Досягнення покращень у процесах або результатах

2. Оцінка визначених ризиків та можливостей:

Хоча конкретні методи не є обов'язковими, рекомендується використовувати загальновизнані інструменти, такі як:

- FMEA (Аналіз видів і наслідків відмов)
- SWOT-аналіз
- ABC-аналіз
- Матриця ризиків

3. Розробка заходів на основі виявлених ризиків і можливостей:

- Усунення або уникнення ризиків чи їх джерел
- Зменшення ризику шляхом зниження ймовірності або наслідків його реалізації
- Прийняття ризику для використання можливостей

4. Оцінка ефективності заходів на основі:

- Відсутності реалізації ідентифікованих ризиків
- Зменшення ймовірності їх виникнення
- Зниження наслідків через страхування або включення захисних положень у контракти з клієнтами

Література:

4. Гайшук І. Міжнародні стандарти управління ризиками. *Фінансовий контроль*. 2019. № 8 (163). С. 24–27.
5. COSO ERM. URL: <https://www.coso.org/erm-framework> (дата звернення: 21.10.2024)
6. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (ISO 31000:2018, IDT). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80322 (дата звернення: 21.10.2024)
7. Настанова РМВОК. Сьоме видання. URL: <https://pmiukraine.org/pmbok7> (дата звернення: 21.10.2024)
8. Полінкевич О.М., Тринчук В.В., Клапків Ю.М., Чеботарьов Є.В., Зелениця І.М. Страхування воєнних ризиків в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 11. С. 44-51 <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.11.44> (дата звернення: 21.10.2024)
9. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування управлінських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 1 електрон, опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 43,4 Мб. <https://lib.lntu.edu.ua/uk/147258369/14567>. (дата звернення: 21.10.2024)

SMART-УПРАВЛІННЯ МІСТОМ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Полінкевич О. М.

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та логістики

Камінська Б. І.

Магістр 2 курсу, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

Розумні сталі міста (smart sustainable city) – це інноваційні міста, які застосовують інформаційно-комунікаційні технології та інші інструменти для підвищення якості життя, ефективності міської інфраструктури та послуг, а також конкурентоспроможності. Вони забезпечують баланс між задоволенням потреб нинішніх та майбутніх поколінь [1]. Досвід «розумних» міст країн ЄС показав, що для успішної реалізації стратегій необхідне активне залучення громадян. Для України важливо підвищити прозорість та відкритість управлінських рішень, що сприятиме зміцненню довіри між громадянами і владою, ефективному використанню міських ресурсів та спільному фінансуванню міських програм [2].

Для забезпечення сталого розвитку міст, відповідно до основних принципів концепції Smart City, пропонуємо такі пріоритетні напрямки вдосконалення регіональної та місцевої політики: 1. Управління: на місцевому рівні слід налагодити постійний процес стратегічного планування, щоб уникнути пауз у періоди підготовки нових стратегій і забезпечити незалежність від зміни влади в містах. Важливо, щоб стратегії були узгоджені з іншими програмними документами, а також розробити портфель проєктів для досягнення стратегічних цілей. Особливу увагу слід приділити створенню багаторівневої системи персональної відповідальності за реалізацію цих цілей, з чітким визначенням відповідальних осіб. 2. Людський капітал: на всіх рівнях публічні інвестиції слід спрямовувати передусім на проєкти, що підтримують розвиток людського капіталу та інтелектуальної інфраструктури (наприклад, через ДФРР та місцеві мікропроєкти), а не на проєкти, що лише забезпечують функціонування застарілої інфраструктури і не сприяють значному прогресу регіону. На центральному рівні пріоритетними мають бути сектори, що забезпечують економічний ефект від інвестицій, такі як технології, високотехнологічна обробна промисловість і послуги.

На центральному рівні необхідно розробити стратегію розвитку людського капіталу в Україні, враховуючи наявні можливості та глобальні

виклики, зокрема пов'язані з активним впровадженням новітніх технологій. Важливо також вживати заходів для зменшення регіональних відмінностей у розвитку людського капіталу, ширше застосовувати державно-приватне партнерство як дієвий інструмент для цього, а також модернізувати сферу освіти та охорони здоров'я з технічної та технологічної точки зору. Державна політика щодо науково-дослідної сфери має бути докорінно змінена, і, за прикладом розвинених країн, цю сферу слід вважати одним із пріоритетів економіки.

На регіональному та місцевому рівнях варто стимулювати об'єднання фінансових ресурсів територіальних громад для виконання спільних завдань з розвитку людського капіталу:

1. Цифровізація: необхідно прискорити підвищення доступу до глобальних мереж і інтернет-ресурсів, таких як 4G, швидкісний інтернет і Wi-Fi у містах. Сучасний стан цифровізації перешкоджає розвитку економіки знань і впровадженню концепції Smart City. Крім того, важливо забезпечити кібербезпеку міст для захисту даних мешканців та елементів ІТ-систем від кіберзлочинців.
2. Мобільність та транспорт: на місцевому рівні слід впроваджувати інтелектуальні системи управління трафіком і логістикою, використовуючи інноваційні технічні рішення в громадському транспорті.
3. Соціальна згуртованість: необхідно заохочувати громадян до участі в прийнятті та реалізації важливих рішень міських адміністрацій, зокрема щодо напрямів публічного інвестування, щоб підвищити прозорість і залученість.
4. Сталий розвиток: важливо врегулювати питання екологічної безпеки для покращення умов життя. Слід вживати заходів для підвищення енергоефективності та розширення використання відновлюваних джерел енергії в містах.
5. Міжнародне співробітництво: необхідно активізувати міжнародну діяльність, шукати потенційних донорів, удосконалювати проєктний менеджмент та використовувати досвід інших українських і зарубіжних міст, що впровадили концепцію Smart City, для залучення додаткового фінансування.

Література:

1. Ткач С.М. Управління розвитком міст на засадах концепції Smart City у Західному регіоні України. *Регіональна економіка*. 2021. №2. С. 91–99. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-9>.
2. Островський І. А., Стадник Г. В. Управління сталим розвитком міст: трансформація підходів. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-59>. (дата звернення: 20.10.2024)
3. Pontrandolfo P., Polinkevych O., Scozzi B., Kuzmak O. Inteligentne miasta dla zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych na przykładzie Wołynia i miasta Lublin *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*. 2023. Volume 26, Number 3, <https://doi.org/10.18778/1508-2008.26.21> (дата звернення: 20.10.2024)

ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

Продан Т. Я.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Волошина Я. Д.

студентка 2 курсу, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Інтеграція банківської системи України в європейський фінансовий простір є важливим етапом економічного розвитку країни та її адаптації до євростандартів. Перебудова банківського сектору за вимогами ЄС дозволить вітчизняним банкам забезпечити високий рівень прозорості, надійності та ефективності, що сприятиме зміцненню фінансової системи країни в цілому. Проте адаптація до європейських стандартів є не тільки можливістю для розвитку, а й викликом, адже вона передбачає втілення значних змін в регуляторній базі, корпоративному управлінні банками, а також впровадження сучасних систем управління ризиками.

На сучасному етапі співпраця у сфері фінансів відбувається у вигляді створення банків з іноземним капіталом (100%-вим або змішаним) на території України, шляхом відкриття кореспондентських рахунків, здійснення грошових переказів між країнами [3, с. 1].

Інтеграція національної банківської системи у глобальну фінансову систему є одним із ключових аспектів економічної глобалізації. Розширення філіальної мережі з іноземним капіталом сприяє збільшенню асортименту міжнародних банківських продуктів і послуг.

Основними напрямками інтеграції банківської системи України до Європейського Союзу та заходами щодо їх практичної реалізації є:

- Забезпечення стабільності і підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на міжнародних ринках банківських послуг.
- Розробка механізму попередження і зниження ризиків; посилення переваг та унеможливлення прояву кризових явищ при інтеграції банківського сектору до європейського співтовариства.

- Удосконалення функціонування вітчизняної банківської системи в умовах посилення інтеграції України до європейської економічної спільноти.
- Продовження діалогу з регуляторами банківської діяльності з країн ЄС.
- Адаптація законодавства у сфері банківського регулювання до норм, прийнятих в ЄС, в основі яких лежать правила Базельського комітету з питань банківського нагляду.
- Попри на те, що розвиток банківської системи України здійснюється в напрямі формування європейської моделі універсалізації банківських установ, варто перейняти досвід зарубіжних колег щодо спеціалізації банківської діяльності[2].

Хоча євроінтеграція банківської системи України може забезпечити позитивні зміни та розвиток економіки країни, важливим пунктом є ретельна оцінка і ефективне управління можливими ризиками, задля забезпечення стабільності фінансової системи та захисту інтересів споживачів.

До ризиків, пов'язаних з євроінтеграцією банківської системи України, слід віднести:

- посилення конкуренції на ринку банківських послуг;
- наростання валютних дисбалансів у структурі активів і пасивів банків;
- збільшення розриву між рівнем розвитку фінансового і реального секторів економіки, розбалансування сукупного попиту та пропозиції, а відтак і платіжного балансу;
- здійснення банками з іноземним капіталом кредитної політики, яка не завжди відповідає національним інтересам стратегічного розвитку України;
- збільшення зовнішньої залежності банківської системи та каналів впливу нестабільності на міжнародних фінансових ринках на ринок банківських послуг України;
- посилення циклічності розвитку фінансової системи, що вимагатиме застосування потужних антициклічних заходів банківського регулювання, жорсткішого контролю за рухом капіталу, валютним ринком, макроекономічними фінансовими показниками[2].

Діяльність Національного банку України у сфері європейської інтеграції націлена насамперед на імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація положень Угоди підвищує ефективність ринку фінансових послуг, забезпечує наближення національних норм регулювання і нагляду до правил ЄС та міжнародних стандартів. Це також створює передумови для посилення конкурентоздатності та рівноправної співпраці українських

фінансових установ з європейськими, сприяє підвищенню рівня надання фінансових послуг та захисту прав споживачів[1].

Щоб досягти мети, Національний банк України постійно робить кроки, які спрямовані на:

- реалізацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, імплементацію актів права ЄС у національне законодавство;
- упровадження міжнародних стандартів у сфері фінансових послуг;
- виконання рішень двосторонніх органів асоціації Україна – ЄС та інших міжнародно-правових зобов'язань і домовленостей у сфері європейської інтеграції;
- зміцнення довіри до Національного банку як центрального банку, який відповідає європейським стандартам та інтегрований до європейської спільноти центробанків[1].

Інтеграція банківської системи України в банківську систему Європейського Союзу є складним і багатогранним процесом, що не лише відкриває нові можливості для розвитку фінансового сектору, але й супроводжується певними викликами. Впровадження європейських стандартів, гармонізація законодавства та адаптація до міжнародних вимог здатні підвищити прозорість, ефективність і стабільність українських банків, зміцнити довіру інвесторів та споживачів, а також сприятимуть більшому залученню іноземних інвестицій.

Отже, інтеграція банківської системи України в ЄС є важливим етапом на шляху до економічної стабільності та зростання. Її успішна реалізація вимагатиме зусиль з боку держави, банківських установ та всіх зацікавлених сторін для досягнення спільної мети — створення сучасної, конкурентоспроможної і надійної банківської системи, яка відповідатиме європейським стандартам і сприятиме сталому розвитку країни.

Література:

1. Європейська інтеграція. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration> (дата звернення 18.10.2024)
2. Клименко І., Белінська Я. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/777/> (дата звернення 18.10.2024)
3. Смолінська С.Д., Наконечна Ю.С. Інтеграція банківської системи України в умовах світової економіки. *Молодий вчений*. 2013. № 10 (62). С. 1-4.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК МЕХАНІЗМ НІВЕЛЮВАННЯ СВІТОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Мотиль А. І.

здобувач II магістерського рівня освіти за спеціальністю 072
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Геополітичні загрози, до яких потрібно віднести збройні конфлікти, воєнні дії, природні катастрофи та інші явища, здійснюють суттєвий вплив на економічну стабільність всіх світових держав. Вони спроможні спричинити серйозні трансформації глобального економічного середовища, що несе негативні наслідки для багатьох держав, зокрема, для їх бюджетної стабільності. В даному контексті бюджетна політика має виступати як цілісний механізм нівелювання геополітичних загроз з метою забезпечення економічної стійкості.

Як справедливо зазначає Ватульов А.В., «бюджетна політика відіграє незаперечну роль у економічному розвитку держави. Вона є ключовим інструментом для забезпечення фінансової стійкості, стимулювання економічного зростання та досягнення соціальних цілей» [1].

Зважена бюджетна політика є основою ефективного бюджетного менеджменту. Через механізми акумулювання податків та раціональних ресурсних розподіл бюджетна політика забезпечує фінансування пріоритетних напрямків загальнодержавного розвитку. Водночас, бюджетна політика виступає дієвим інструментом стимулювання економічної активності. За умов застосування комплексу заходів фіскального характеру, держава стимулює підприємницьку діяльність, розвиток інновацій, а також сприяє залученню іноземних інвестицій.

Досліджуючи бюджетну політику держави в умовах воєнного стану, Канєва Т і Галабурда А. зазначають, що «бюджетна політика завжди має соціальну складову. Шляхом виділення достатніх ресурсів на соціальні програми, держава може забезпечити соціальний захист, включаючи соціальне забезпечення, медичну допомогу та житлову підтримку, що сприяє зростанню добробуту громадян» [2].

В цілому, на думку Пасічного М., «бюджетна політика визначає економічний курс держави. Її ефективність, прозорість та адекватність впливають на конкурентоспроможність країни, залучення інвестицій, рівень життя громадян і загальний економічний розвиток. Розумне та ефективне управління бюджетною політикою стає ключовим фактором успіху для будь-якої держави» [3].

Впродовж останніх років геополітичні загрози спричинили суттєвий вплив на бюджетну безпеку і бюджетну політику світових держав. Вони призвели до збільшення витрат на соціальний захист і соціальне забезпечення, трансформації пріоритетів щодо розподілу бюджетних ресурсів, зростання боргового навантаження і актуалізували завдання щодо перегляду фіскальних стратегій. Сьогодні світові держави намагаються знайти оптимальний баланс між достатнім рівнем соціального захисту і підтримкою економіки в умовах надзвичайних обставин. Згідно із зазначеним, бюджетна політика має бути адекватною новим викликам через перегляд бюджетних пріоритетів, ефективне управління ресурсами і розробку стратегії фінансової стабільності. Геополітичні загрози та виклики також вимагають постійного моніторингу і прогнозування ймовірності настання фінансових ризиків. Держави в сучасних умовах зосереджені на формуванні резервних фондів і налагодженні механізмів бюджетної гнучкості з метою оперативного реагування на зміни. До того ж, важливо враховувати вплив геополітичних шоків на інвестиційний клімат, процеси залучення капіталів і розвиток бізнес-процесів.

Як зазначає Тимошенко М.В., «бюджетна політика стає ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості та здатності країни протистояти геополітичним шокам і змінюватися у вимогливих умовах. В контексті дослідницької проблематики даної наукової статті існує необхідність розкриття ключових геополітичних шоків у світовій економічній системі, що формують значні загрози для загальноекономічного розвитку зокрема та бюджетної безпеки країн світу зокрема» [4].

Надзвичайні природні катаклізми, такі як повені, землетруси, урагани і пожежі, зазвичай спричиняють значні збитки для економіки та бюджету світових країн. З метою забезпечення бюджетної стійкості, уряди мають розробляти і реалізовувати плани запобігання і відновлення у випадку природних катастроф, а також створювати страхові фонди. Проте, найбільшим шоком для економічної системи нашої держави стало повномасштабне військове вторгнення в Україну, яке до того ж стало викликом для економіки більшості країн світу.

В Україні в значній мірі був втрачений економічний потенціал, і великою стала ступінь залежності від допомоги держав із розвиненою економікою відносно планування та виконання бюджету і бюджетних зобов'язань. Водночас, країни із розвиненою економікою постали перед необхідністю збільшити видаткову частину бюджетів в рамках соціально-економічної і військової підтримки Україні.

Підсумовуючи викладене і спираючись на результати попередніх досліджень [5] можна зробити наступні висновки. Світові геополітичні виклики здійснюють вплив на бюджетну безпеку через зростання витрат, в тому числі соціального призначення, зменшення темпів економічного зростання, зниження фіскальних надходжень, зростання бюджетного дефіциту і державного боргу, лімітування зовнішнього фінансування, а також погіршення інвестиційного клімату. В умовах захисту від військової агресії та інших геополітичних викликів саме зважена і ефективна бюджетна політика має стати дієвим механізмом нівелювання економічних загроз: потрібно оптимізувати фіскальне навантаження на основі з'ясування ролі та місця окремих регіонів у період війни і повоєнного відновлення, ефективно управляти запозиченнями і мінімізувати бюджетний дефіцит. Зазначені заходи мають сприяти стабілізації фінансового стану держави, підвищенню рівня бюджетної безпеки і стати стимулом збереження сталого економічного розвитку. До того ж, ефективна бюджетна політика сприяє залученню інвестицій на основі підвищення довіри внутрішніх і зовнішніх інвесторів, зміцненню соціального захисту і збереженню регіонального економічного потенціалу тощо.

Література:

1. Ватульов А. В. Фінансово-бюджетна політика економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № (3). с. 37—44.
2. Канєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану. *SCIENTIA FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. № 144 (4), с. 98—109.
3. Пасічний М. Бюджетна політика та економічний розвиток. *Економічний вісник університету*. 2020. № 44. с. 153—164.
4. Тимошенко М.В. Бюджетна політика як інструмент протидії геополітичним шокам. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. с.120-125.
5. Савастєєва О.М. Фінансово – економічна безпека в контексті захисту національних інтересів у фінансовій сфері. *Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 16-18 листопада 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. с.106-107.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Слаута В. П.

начальник Головного управління Державної казначейської

служби України в Одеській області

м. Одеса, Україна

Проблематика забезпечення ефективного фінансового контролю за видатками бюджетів всіх рівнів в період дії воєнного стану набуває особливої актуальності з огляду на потреби забезпечення стабільності фінансової системи, одного боку, та підтримці обороноздатності країни, з іншого боку. Воєнний стан сильно впливає на функціонування економіки, зокрема, на стан публічних фінансів, що обумовлює необхідність удосконалення існуючих механізмів контролю за бюджетними видатками. Забезпечення прозорості і ефективності використання бюджетних ресурсів виступає ключовим фактором збереження довіри до державних інституцій з боку міжнародних партнерів, а також є основою соціально-економічної стабільності.

Як зазначає Є.І. Сікора, «в сучасних умовах, коли Україна стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з воєнним станом, ефективний фінансовий контроль за видатками Державного бюджету стає критично важливим для забезпечення стабільності та функціонування держави. Фінансовий контроль є невід'ємною частиною управління державними фінансами, яка забезпечує прозорість, підзвітність та ефективне використання бюджетних ресурсів» [1].

Не викликає сумніву той факт, що сучасні методи фінансового контролю мають бути адаптовані до нових умов з метою забезпечення стабільності і стійкості публічних фінансів. Існуюча методологія фінансового контролю в Україні, зокрема, державний фінансовий аудит, внутрішній аудит, процес казначейського обслуговування та контроль Рахункової палати України, потребують модернізації і удосконалення у відповідності до вимог військового часу.

Процес казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів орієнтований на результативність і ефективність управління бюджетними коштами через використання такого інструменту, як єдиний казначейський

рахунок. Водночас, моніторинг забезпечує унаочнення відхилень планових показників від поточних показників виконання бюджетів і концентрує увагу на з'ясуванні наявних та потенційних проблем виконання видаткової частини бюджетів, і за необхідності створює фундамент для розроблення заходів задля покращення ситуації [2].

«Однією з основних проблем є недостатня прозорість у витрачанні бюджетних коштів. Під час воєнного стану державні органи часто змушені приймати оперативні рішення щодо фінансування, що може призводити до недостатнього контролю за використанням коштів. Це, в свою чергу, створює сприятливі умови для корупції та неефективного використання ресурсів. Крім того, воєнний стан значно ускладнює проведення регулярних аудиторських перевірок та моніторингу, що знижує загальну ефективність фінансового контролю» [1].

Комплекс загроз, пов'язаних з умовами військового стану, свідчить на користь необхідності модернізації організаційної структури і процесу підготовки відповідальних осіб. Недостатній рівень професійної підготовленості працівників і обмеженість ресурсів для проведення аудиторських процедур можуть стати фактором неефективного використання бюджетних ресурсів. Розмитість меж контрольних процедур і недостатній рівень координації між суб'єктами контролю також є проблемою, через існування якої можуть зростати бюджетні витрати на забезпечення фінансового контролю і утримання відповідних контрольних суб'єктів. Це підкреслює важливість чіткого розподілу контрольних повноважень, запровадження нових методів контролю, які забезпечують баланс між швидкістю і прозорістю, побудови резервних механізмів контролю, які дозволять мінімізувати втрати і забезпечити ефективне управління бюджетними ресурсами. Отже, виникає необхідність розробки інноваційних методологічних підходів до контролю за використанням бюджетних коштів, що цілком адаптовані до загроз воєнного часу.

Потрібно відмітити, що станом на сьогодні застосування інформаційних технологій в сфері фінансового контролю займає головне місце в процесі забезпечення ефективного управління бюджетними ресурсами в умовах війни. Спеціалізовані програмні продукти забезпечують точність і швидкість опрацювання фінансової інформації, а системи аналізу ризиків дозволяють ідентифікувати потенційні проблеми і вживати превентивні заходи. Водночас, системи електронних закупівель, засновані на підтримці штучного інтелекту, сприяють оптимізації процесів закупівель і зниженню корупційних ризиків. Застосування блокчейн-технологій забезпечує транспарентність і збереженість

інформації, підвищуючи ефективність бюджетного менеджменту в умовах надзвичайних ситуацій.

Підсумовуючи викладене вище та спираючись на результати попередніх досліджень [3], [4] потрібно сформулювати наступні висновки. Сучасна методологія і методика фінансового контролю, до основних інструментів якого потрібно віднести державний фінансовий аудит, внутрішній аудит, казначейське обслуговування, а також контроль з боку Рахункової палати, мають бути адаптовані до сучасних умов, з метою їх відповідності викликам і ризикам, спричиненим військовими діями. З метою підвищення ефективності роботи суб'єктів контролю потрібно запроваджувати нові методологічні підходи і спеціалізовані програмні продукти, які забезпечать автоматизацію контрольних процедур та швидке реагування на виявлені порушення. Нові інформаційні продукти дозволять підвищити точність та швидкість обробки інформації, а також забезпечити високу транспарентність державного фінансового контролю.

Література:

1. Сікора Є.І. Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 2024. №8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12728088> (дата звернення 22.10.2024)
2. Міністерство фінансів України: сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 22.10.2023).
3. Савастеева О.М., Бутенко В.В. Внутрішній фінансовий контроль в сфері оборонних закупівель: алгоритм ефективності в умовах війни. *Інфраструктура ринку*. 2024. №79. с.99-103
4. Савастеева О.М., Колінько А.Є. Державний фінансовий контроль в сфері публічних закупівель. *Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти*. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції 03 листопада 2023 року м. Одеса; ОНУ імені І.І. Мечникова; Одеса: Бондаренко М.О., 2023. с.79-82.

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЕКТОРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

Смирнова М. І.

заступник начальника Головного управління Державної
казначейської служби України в Одеській області
м. Одеса, Україна

Успішність впровадження багатьох комбінацій варіативності управлінських рішень визначається сучасними економічними реаліями діяльності суб'єктів господарювання за векторами її здійснення. Зазначене абсолютно стосується також діяльності суб'єктів сектора державного управління. Головне функціональне призначення діяльності його суб'єктів – надання громадянам широкого спектру соціально необхідних і гарантованих послуг. Забезпечення високої якості цих послуг і розширення їх переліку в умовах обмеженості фінансових ресурсів є характерною ознакою сучасної моделі управління публічними фінансами, на ефективність якої здійснює вирішальний вплив результативність реформування адміністративної, політичної, бюджетно-податкової, медичної, освітньої галузей національної економіки та безпосередньо якості виконання повноважень органами влади усіх рівнів, до складу яких входять, зокрема, органи казначейської служби, державні фіскальні органи, а також установи охорони здоров'я, освіти, соціального захисту і забезпечення тощо. Головним джерелом фінансування їх діяльності виступають бюджетні асигнування в розрізі коштів загального і спеціального фондів, що вимагає забезпечення їх ефективного і цільового використання.

Як зазначає Кіндрацька Л.М., «в економічних та політичних реаліях України сектор загального державного управління перебуває у стані постійної трансформації. Це актуалізує значення запровадження у практику суб'єктів цього сектора ефективних механізмів структурного та якісного оновлення важелів управління процесами їх діяльності. В контексті розвитку людського потенціалу як необхідної умови становлення сервісної держави значимість такого оновлення суттєво підвищується, враховуючи, що основна діяльність установ сектора загального державного управління чітко пов'язана із наданням громадянам широкої низки соціально – значимих послуг. У цьому сенсі

діяльність зазначених суб'єктів набуває чітких ознак соціально-відповідальної, а безпосередньо суб'єкти-статусу суб'єктів підвищеного суспільного інтересу. Зазначене відповідає сучасним підходам до управління державним сектором, в основі яких – забезпечення ефективного використання загальнодержавних фінансових ресурсів з одночасним розширенням переліку пропонованих послуг і підвищенням їх якісних характеристик» [1].

В таких умовах суб'єктам сектора загального державного управління в процесі використання власного потенціалу саморозвитку потрібно впроваджувати дієвий комплекс заходів, націлених на постійне удосконалення напрямів основної діяльності. Висока результативність зазначених підходів підтверджується практикою розвинених світових країн, де з метою досягнення збалансованого розвитку суспільного виробництва та підтримки його на високому рівні в довгостроковій перспективі, були впроваджені ефективні механізми діяльності публічного сектора і, зокрема, в частині надання громадянам соціально значущих послуг.

Дослідження діяльності суб'єктів сектора загального державного управління в даному контексті актуалізує роль обліково-інформаційної системи на предмет її відповідності потребам і запитам керівників різних рівнів управління установою. З метою розкриття потенціалу ділової активності суб'єктів публічного управління важливо використовувати ефективні процедури аналізу і узагальнення облікової інформації в розрізі всіх джерел її походження. Зазначене створює об'єктивні передумови зростання довіри суспільства до масивів інформації, що консолідується в площині бухгалтерського обліку суб'єктів публічного управління, адже головне його призначення - продукування правдивої та неупередженої інформації на запити різних категорій користувачів.

Водночас, «використання штучного інтелекту можливе для вирішування певних завдань бухгалтерського обліку, адже бухгалтерський облік також зазнає цифрових трансформацій. Фахівці з управлінського обліку, які працюють в епоху стрімкого розвитку технологій, мають швидко адаптуватися до постійно мінливого ландшафту власної професії і знаходити інструменти максимізації впливу штучного інтелекту та пов'язаних з ним технологій. Проте, можна очікувати, що такі проблеми, як недостатня підготовка та значні операційні витрати, також будуть суттєвими» [2].

Втім, як зазначає Єршова Н.Ю. «ринкова поведінка інституційних одиниць, тобто суб'єктів ринкових відносин визначається, як правило, інформаційним змістом зовнішнього і внутрішнього середовищ їх

функціонування» [3], що значно збільшує значення інформації в публічному управлінні.

Серед основних факторів довіри до бухгалтерської інформації потрібно виокремити її транспарентність, повноту висвітлення змісту та результатів усіх завершених фактів господарської практики. Зазначеним актуалізується важливість зростання обсягу відповідальності бухгалтерських структур за якість та чіткість реалізованого ними широкого комплексу дій та, зокрема, в сфері консолідації звітності. Зазначене стосується всіх суб'єктів облікового процесу, що приймають безпосередню участь у створенні основного масиву облікової інформації, що, врешті решт позитивно відображається на якості кінцевого продукту – результативної інформації, узагальненої показниками звітності. Через зазначене потрібно акцентувати увагу на «чистоті» звітних показників, акумульованих на основі даних бухгалтерського обліку і, відповідно, результатів здійсненого аналізу та аудиту звітності в рамках комплексу підтверджувальних процедур достовірності представленої інформації.

Підсумовуючи викладене вище можна сформулювати наступні висновки. Наведене демонструє наявність об'єктивних передумов для зародження специфічного стилю бухгалтерської професії і відповідних характерних ознак фахівців, що працюють в системі обліково-інформаційного забезпечення суб'єктів публічного управління як спеціалістів високого рівня фахових компетентностей, вмінь та навичок. Комплекс перелічених характеристик відповідає кваліфікації бухгалтера в контексті активного учасника управлінського процесу, завдяки чому виникає його спроможність щодо кваліфікованого консультування з питань результативності фактів господарської практики, здійснених операцій і відображення відповідної інформації в звітних показниках суб'єктів публічного управління.

Література:

1. Кіндрацька Л.М. Облікове забезпечення управління діяльністю установ сектора загального державного управління. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України*. Збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції; 8 грудня 2023 р. Київ: КНЕУ, 2023. с. 15-17
2. Савастеева О.М. Використання технологій штучного інтелекту в системі управлінського обліку бізнес-суб'єктів. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. с.306-309
3. Єршова Н.Ю. Стратегічний управлінський облік в умовах інноваційно-орієнтованої економіки: Харків: ФОП Лібуркіна А.М.; 2019. 392 с.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сақун О. С.

доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

Сучасна боротьба України проти російських загарбників вимагає від нашої країни залучення великих обсягів різноманітних ресурсів як гуманітарного, так і військового призначення. Проблема дефіциту та дисбалансу ресурсо-забезпечення особливо гостро постає у прикордонних (що межують з країною-агресором) регіонах та регіонів, що межують з лінією бойового зіткнення.

З огляду на це великого значення набуває діяльність, пов'язана зі здійсненням логістичних операцій на цих територіях та особливостями і проблемами постачання необхідних ресурсів.

Для більш глибокого та результативного дослідження даного питання необхідним є визначення сутності поняття «логістичні операції прикордонного регіону». На сьогодні відсутній єдиний підхід до трактування дефініції «логістичні операції». Так, Є. Воробець визначає давнє поняття, як «розвантаження, навантаження, складування, комплектація, транспортування, переміщення вантажів, а також збір, збереження та обробка даних інформаційного потоку щодо дій, про ведених з вищезазначеними операціями» [1].

Н. Дубінчук та Г. Мохонько надають трактування логістичних операцій як дій, що включають планування, систематизації та управління потоками різних видів ресурсів від постачальника до отримувача з метою закриття їх потреб [2].

На думку Г. Матвієнко-Біляєвої логістичні операції являють собою складний процес керування переміщенням і зберіганням таких видів ресурсів, як інформаційні, матеріальні та фінансові, з метою дотримання інтересів контрагентів [3].

Дещо збігається з цим визначенням трактування від авторів У. Росола, Н. Гладинець, С. Нестерова щодо того, що логістичні операції – це дії та процеси, які включають планування, організацію та управління рухом і

збереженням товарів та послуг для задоволення потреб і виробника, і споживача [4].

О. Сорока акцентує увагу на управлінському аспекті [5], трактуючи логістичні операції, як систему управління переміщенням і зберіганням ресурсних потоків від виробника до клієнта для оптимізації витрат та якості обслуговування.

Як бачимо з наведених трактувань, не існує єдиного універсального визначення поняття логістичних операцій. Якщо ж конкретизувати цю дефініцію до рівня прикордонного регіону, то на нашу думку, слід запропонувати наступне: логістичні операції прикордонного регіону – це складна система взаємоузгоджених дій та процесів, спрямована на оптимізацію часових та фінансових затрат на переміщення та зберігання всіх видів ресурсів від джерела до кінцевого споживача з дотриманням вимог безпеки та врахуванням всіх ризиків на прифронтових та близьких до країни-агресора територіях. Такі операції будуть включати планування, координування, управління транспортуванням та зберіганням на складі, дотримання умов збереження якості, конфіденційність та захист (в окремих випадках стратегічної значущості), облік тощо.

В сучасних реаліях в прикордонному регіоні логістичні операції виконують ключову роль не лише для ефективності ведення бізнесу та задоволення потреб комерційних споживачів, а й стратегічну безпекову та гуманітарну роль для соціально вразливих верств населення (постраждали від бойових дій; внутрішньо переміщені особи; люди, що втратили житло внаслідок війни; евакуйовані з окупованих територій тощо) та виконання завдань Збройними силами України (провізія; матеріально-технічне забезпечення; засоби зв'язку, захисту, засоби для виконання бойових завдань і т.д.).

До особливостей логістичних операцій прикордонного регіону в умовах війни слід віднести:

- складність побудови маршрутів через пошкодження, знищення або непридатність (замінування) традиційних налагоджених шляхів;
- підвищений рівень вимог до захисту вантажу через територіальну близькість до зони бойових дій або ворожих кордонів;
- обмеженість або дефіцит ресурсів, які підлягають розподілу;
- вимога щодо скорочених термінів переміщення через важливість вантажу (у випадку із постачаннями для ЗСУ або потерпілих внаслідок бойових дій);
- ускладнений доступ до кінцевого споживача;

- високий рівень безпекових ризиків;
- знищення та пошкодження транспортної інфраструктури;
- невизначеність кінцевих термінів постачання та оплати (у випадках роботи волонтерів, що залежить від швидкості накопичення необхідного обсягу фінансових ресурсів).

Відповідно до темпу розвитку інноваційних технологій для оптимізації логістичних операцій в сучасних умовах війни доцільним є використання на прикордонних з ворогом територіях безпілотних транспортних засобів (з метою мінімізації ризику людських втрат), а також запровадження сучасної системи автоматизації управління логістичними операціями в таких регіонах з метою підвищення їх безпеки та ефективності, а також оптимального розподілу ресурсів.

Література:

1. Воробець Є. О. Теоретичні основи та сутність логістичних операцій. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-81>.
2. Дубінчук Н. П. Мохонько Г. А. Логістична система підприємств меблевої промисловості в умовах посилення конкуренції. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 20 квіт. 2023 р. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка». 2023. С. 159.
3. Матвієнко-Біляєва Г. Л. Логістична система підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 41. С. 108–111.
4. Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Нестерова С. В. Функція логістики в організації виробництва підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2022. № 2. С. 303–309.
5. Сорока О. Ю. Складові логістичного менеджменту енергопідприємства. *Збірка матеріалів всеукраїнської наукової конференції (із зарубіжною участю). Актуальні проблеми розвитку менеджменту, фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження*, 2020. С. 125.

РОЗВИТОК КРИПОВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Яцишина І. В.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту
Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Україна активно інтегрує криптовалюту та криптовалютний ринок у фінансовий сектор економіки, що підтверджує рейтинг Глобального індексу впровадження криптовалюти (ГІВК (GCNI)). Цей індекс виступає узагальненим показником розповсюдження криптовалюти в різних країнах світу. Він складається з п'яти підіндексів, і охоплює близько 135 країн світу. Так, Україна займає в ньому лідируючі позиції (1-5 рейтинг), упродовж 2017-2023 рр. При чому у рейтингу GCNI домінують країни, що розвиваються. В ТОП-20 країн рейтингу є 10 країн із доходом нижче середнього (В'єтнам, Філіппіни, Україна, Індія, Пакистан, Нігерія, Марокко, Непал, Кенія та Індонезія); 8 країн із доходом вище середнього (Бразилія, Таїланд, Туреччина, Росія, Китай, Аргентина, Колумбія, Еквадор); 2 країни із високим доходом (США, Великобританія) [1].

Проте питання державного регулювання операцій із криптовалютами в Україні довго залишалося невизначеним. Так, в 2014 р. НБУ відніс криптовалюту до грошових сурогатів, а вже в березні 2018 р. НБУ скасовує офіційно це рішення. Фактично питання криптовалютного ринку не мало юридичного рішення довгий час і тільки в березні 2022 р. прийнято закон «Про віртуальні активи», що стало вагомим кроком до визначення правового статусу й детінізації ринку криптовалют в Україні. Ухвалений документ дає змогу: іноземним та українським криптобіржам офіційно працювати на території України; банкам відкривати рахунки для компаній, що здійснюють операції з криптоактивами; громадянам офіційно отримувати доходи від операцій з віртуальними активами [2]. Однак закон визначає, що віртуальні активи не є засобом платежу на території України, тобто криптовалютою розрахуватись не можна. Водночас згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів», віртуальними активами можна торгувати в цифровому форматі, здійснювати перекази, використовувати для платежів. Вочевидь законодавче забезпечення ринку криптовалюти потребує вдосконалення.

Практика розвитку криптовалютного в Україні пішла набагато далі. Так, ще в 2016 р. в країні була створена власна криптовалюта Karbo (KRB). Основна

мета створення даної криптовалюти – безпечні анонімні транзакції, без посередників та регуляторів, які не можна відстежити. Її основним функціональним призначенням була боротьба з корупцією, але на жаль повноцінне використання Karbo поки ще неможливо через юридичне неврегулювання [3].

Очевидним є в Україні й розвиток криптовалютних бірж. Наразі функціонує досить потужна українська криптовалютна біржа Kuna.io. На даний час це платформа, яка поєднує в собі банківську та криптовалютну співпрацю. Kuna працює з 2014 р. і за цей час створила підґрунтя для розвитку українського криптовалютного ринку. Сама криптобіржа Kuna.io була українським стартап проектом, що потужно розвивається, її річний оборот в 2021 р. становив 225 млн дол. Проте, на жаль, у 2023 р. обсяг добового обороту з 1,6 млн дол, впав аж до 450 тис дол, це все пов'язано з тим, що Національний банк заборонив операції в криптовалюті [4].

Досить багато відомих українських компаній поставили собі за мету приймати оплату та здійснювати операції за допомогою криптовалют (табл. 1), використовуючи таку ж схему, як і з валютними картками – ними можна розплатитись, хоч ані долар, ані євро, ані інші валюти, крім національної, відповідно до закону, не є офіційним платіжним засобом.

Таблиця 1.

Кейси українських компаній з використання криптовалютних платежів

Назва компанії	Рік впровадження	Фінансова інституція	Пропозиції використання та застосування криптовалют у глобальній мережі
ТехноБжак	2023	WhitePay	Оплата криптовалютами (кожна 13-14 оплата проводиться в криптовалюті)
Stylus	2023		Оплата послуг криптовалютою (кожна 15-16 оплата здійснюється цифровими активами)
Фокстрот	2023	BinancePay, Binance	Оплата криптовалютою, інтегрування із найбільшою у світі криптовалюною біржею Біанс
Оператор "Lifecell"	2021	WhiteBit	Оплата криптовалютами, зарахування бонусів за такі розрахунки
АЗС "WOG"	2017	BinancePay	Одна з перших корпорацій, яка наважилась запровадити розрахунки в криптовалюті, але на той час ідея виявилась не ефективною

Джерело: розроблено автором на основі [3- 4].

В цілому ринок криптовалюти в Україні розвивається. Вагомим досягненням держави є узаконення цього ринку, що сприяє розвитку усіх елементів його інфраструктури, і використання цифрових грошей для зростання добробуту громадян. Подальший розвиток криптовалютного ринку в Україні варто розглянути у двох напрямках: 1) щодо виправлення деформацій та

недоліків державного регулювання ринку; 2) щодо створення умов для ефективної реалізації функцій криптовалютного ринку.

Література:

1. The 2022 Global Crypto Adoption Index. 2022. *Chainalysis*. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2022-global-crypto-adoption-index/#our-methodology> (дата звернення: 20.10.2023)
  2. Про віртуальні активи : Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2074-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 21.10.2023)
  3. Електронний Карбованець: перша українська криптовалюта на основі блокчейн-технології CryptoNote. URL: <https://karbo.org/> (дата звернення: 21.10.2023)
  4. Ерастов В. І. Ринок криптоактивів в Україні: тенденції сучасності. *Економіка та суспільство*. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2324/2244>. (дата звернення: 22.10.2023)
-

ОЦІНЮВАННЯ ДІЄВОСТІ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

РОЛЬ ПОДАТКОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВІДБУДОВІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Бєлева К. В.

студентка 4 курсу економіко-правового факультету
спеціальності 071 “Облік і оподаткування, митна справа”
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Після війни Україна опиниться перед викликом масштабного відновлення інфраструктури та економіки. Внаслідок війни багато підприємств зупинило свою діяльність, а надходження до бюджету значно зменшилися. Тому для успішної відбудови потрібен ефективний механізм залучення фінансових ресурсів, зокрема через податкову політику, яка стимулюватиме економічну активність і залучення інвестицій. Зокрема, податкова система повинна забезпечити сталість державного бюджету і створити умови для розвитку бізнесу. Важливо, щоб податкові інструменти сприяли зростанню малого та середнього бізнесу, відновленню зруйнованих регіонів і залученню інвестицій у критичні сектори економіки.

Аналіз податкових інструментів. Податкова система України включає кілька важливих інструментів, які можуть стати основою для післявоєнного відновлення економіки:

Зниження податкового навантаження для малого та середнього бізнесу.

Підприємства малого та середнього бізнесу зазнали найбільших втрат під час війни, тому необхідні податкові пільги у вигляді знижених ставок або податкових канікул. Це сприятиме відновленню їхньої діяльності та створенню нових робочих місць [4, с. 35].

Запровадження спеціальних податкових режимів для зон відбудови.

Одним із рішень може бути створення спеціальних економічних зон (СЕЗ) на територіях, що постраждали від бойових дій. У таких зонах підприємствам надаватимуть пільги на податки, зокрема на податок на прибуток, ПДВ та податок на доходи фізичних осіб [2, с. 12].

Екологічне оподаткування та стимулювання зелених технологій.

Впровадження екологічного оподаткування допоможе стимулювати розвиток зеленої економіки та використання відновлюваних джерел енергії під час відновлення зруйнованої інфраструктури [3].

Проблеми, пов'язані з податковими інструментами

Головною проблемою залишається низька ефективність збору податків, яка погіршилася через війну. Багато підприємств перейшли у тіньовий сектор, що знижує податкові надходження і обмежує можливості держави у відбудові економіки. До того ж чинна податкова система занадто складна для малого та середнього бізнесу, що стимулює уникнення сплати податків [7, с. 25]. Ще одна проблема полягає у низькій зацікавленості іноземних інвесторів через нестабільну ситуацію в постраждалих регіонах. Інвесторам потрібні податкові стимули, які могли б компенсувати ризики інвестицій у післявоєнну відбудову [8, с. 30].

Пропозиції щодо вирішення проблем

1. Спрощення податкового адміністрування. Необхідно впровадити диджиталізацію податкових процесів, що спростить адміністрування і знизить бюрократичне навантаження на підприємства [9, с. 56].

2. Боротьба з тіньовою економікою.

Для виведення бізнесу з тіні слід запровадити податкові пільги для тих, хто готовий легалізувати свою діяльність, а також посилити контроль за сплатою податків [10, с. 18].

3. Податкові стимули для іноземних інвесторів.

Створення спеціальних податкових умов для іноземних інвесторів, що інвестують у відбудову, допоможе залучити фінансові ресурси з-за кордону [11, с. 21].

4. Підтримка місцевих бюджетів.

Необхідно забезпечити стабільне наповнення місцевих бюджетів через розподіл податкових надходжень, таких як податок на майно та туристичний збір, для відновлення інфраструктури в регіонах [12, с. 67].

Податкові інструменти можуть стати важливим засобом відбудови економіки України після війни. Їх ефективне застосування, зокрема через пільгові режими, спрощене адміністрування та боротьбу з тіньовою економікою, сприятимуть не лише стабільному наповненню державного бюджету, але й створенню сприятливих умов для економічного зростання та залучення інвестицій. Відповідно, ключовим завданням держави є розробка та впровадження сучасної податкової політики, що відповідатиме викликам післявоєнної відбудови.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua>.
4. Петренко М.І. Оцінка ефективності податкових пільг для малого бізнесу в Україні. Київ: Економіст, 2022. С. 35.
5. Левченко О.О. Стимулювання інвестиційної діяльності через податкові механізми. *Фінансовий простір*. 2021. №3(47). С. 12.
6. Коваль В.Г. Цифрова трансформація податкового адміністрування: сучасний стан і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2022. №12. С. 41.
7. Проект Закону України «Про державний бюджет України на 2024 рік. Головне організаційне управління Апарату Верховної Ради України, Інформаційне управління URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796>.
8. Осадчук С.В. Державне стимулювання інвестицій в Україні. *Фінанси України*. 2023. №2(56). С. 30.
9. Проект Закону України «Про місцеві бюджети» від 16.07.2023 р. № 10037. URL: <https://rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/10037>

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ СУБВЕНЦІЙ У РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Бутенко В. В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів

Боднар Д. Р.

Студент 3 курсу,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Державні субвенції є важливою частиною фінансової системи країни, оскільки вони надаються з державного бюджету для підтримки місцевих органів влади, комунальних установ, та інших суб'єктів для реалізації державних програм. Субвенції призначені для виконання певних функцій, які не можуть бути профінансовані виключно за рахунок місцевих доходів, і є основним інструментом державного регулювання регіональної політики та вирівнювання соціально-економічного розвитку між регіонами.

Субвенції можна поділити на кілька основних видів залежно від їхнього призначення [1]:

1. Цільові субвенції – надаються для виконання конкретних завдань. Наприклад, субвенції на будівництво, реконструкцію або ремонт інфраструктурних об'єктів (дороги, школи, лікарні). Такі кошти мають чітко визначене призначення і повинні бути витрачені тільки на ті цілі, для яких вони були виділені.
2. Соціальні субвенції – ці кошти спрямовуються на соціальні програми, наприклад, для виплат пільг населенню (пільгове перевезення, надання житлових субсидій). Такі субвенції часто використовуються для підтримки соціально незахищених верств населення.
3. Освітні субвенції – виділяються для фінансування освітніх закладів та освітніх програм. Це може бути забезпечення шкіл підручниками, обладнанням, оплата праці педагогічного персоналу.
4. Медичні субвенції – спрямовані на фінансування закладів охорони здоров'я, закупівлю медикаментів, проведення медичних програм. Субвенції можуть використовуватись для оплати медичних послуг, що надаються громадянам безкоштовно.

5. Субвенції на розвиток інфраструктури – призначені для модернізації чи створення нових об'єктів інфраструктури в регіонах: дороги, електромережі, транспортна інфраструктура.

6. Субвенції на підтримку культури – часто використовуються для фінансування проєктів у сфері культури та мистецтва, розвитку культурних інститутів (музеї, театри, бібліотеки).

Механізм надання субвенцій це процес надання державних субвенцій регламентований Бюджетним кодексом України та іншими нормативними актами. Основними етапами є [3]:

1. Формування державного бюджету: Верховна Рада України щорічно затверджує державний бюджет, у якому визначаються суми субвенцій, що надаються на фінансування окремих напрямків. Міністерства та інші центральні органи влади подають заявки на субвенції на основі потреб.
2. Надання субвенцій: Після затвердження бюджету, кошти перераховуються з державного бюджету на місцеві бюджети, органи влади або інші одержувачі. Місцеві органи мають право використовувати ці кошти лише за призначенням, і будь-яке відхилення від цього є порушенням.
3. Контроль та звітність: Важливою частиною процесу є контроль за використанням субвенцій. Одержувачі коштів зобов'язані надавати звіти про їх використання, а державні контролюючі органи проводять перевірки для запобігання зловживанням.

Використання субвенцій є місцеві органи влади використовують субвенції для фінансування ключових проєктів у своїх регіонах. Це може включати [2]:

- ремонт та будівництво інфраструктурних об'єктів (доріг, шкіл, дитячих садків, лікарень);
- виплату пільг та соціальної допомоги окремим категоріям населення;
- забезпечення закладів охорони здоров'я та освіти необхідними ресурсами;
- підтримку культурних заходів та збереження культурної спадщини.

Один із прикладів використання субвенцій – субвенція на будівництво чи ремонт доріг. Такі кошти можуть виділятися на створення нових транспортних шляхів у сільській місцевості, що є важливим для розвитку регіонів та їхньої інтеграції в національну транспортну мережу [3].

Субвенції відіграють важливу роль у розвитку регіонів, але існує ряд проблем, які впливають на їх ефективність. Одна з основних проблем – це нерівномірний розподіл коштів, який часто може мати політичні мотиви. Це призводить до несправедливого фінансування різних регіонів. Також значною проблемою є бюрократичні перешкоди: отримання субвенцій вимагає великої

кількості документів і проходження складних процедур, що затягує реалізацію важливих проєктів. Крім того, контроль за використанням коштів не завжди є достатньо ефективним, що може спричиняти нецільове витрачання або навіть корупційні ризики [4].

Водночас субвенції мають багато позитивних аспектів. Вони допомагають регіонам отримувати необхідні ресурси для вирішення місцевих проблем, сприяють реалізації соціально-економічних ініціатив, розвитку інфраструктури, медицини, освіти та культури, а також забезпечують соціальний захист для найуразливіших верств населення [5].

Досліджений матеріал дає змогу прийти до висновку, що державні субвенції є важливим інструментом державного регулювання, який сприяє розвитку регіонів, вирівнюванню соціально-економічного розвитку та забезпеченню доступу до основних публічних послуг. Проте для підвищення ефективності цього інструменту необхідно вдосконалювати систему контролю, зменшувати бюрократичні бар'єри та забезпечувати прозорість використання коштів.

Література:

1. Субвенції: надання, отримання, використання. *Бухгалтер, бюджетні установи*. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/shpargalki/subventsiyi-nadannya-otrimannya-vikoristannya/> (дата звернення 10.10.2024)
2. Субвенції. Бухгалтерія. *Платформа бюджету та ОМС*. URL: <https://oblikbudget.com.ua/rubric/3-subvents> (дата звернення 07.10.2024)
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI: станом на 21.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 12.10.2024)
4. Державна регіональна політика: ключові угоди, концепції та Закони. Частина 1. *Децентралізація* URL: <https://decentralization.ua/news/18412> (дата звернення 10.10.2024)
5. Порядок використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для здійснення заходів, пов'язаних з поліпшенням екології та соціально-економічним розвитком: Постанова Каб. Міністрів України від 11 жовтня 2006 р. № 1406. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/50756054> (дата звернення 12.10.2024)

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

Бутенко В. В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів

Волкова М. С.

студентка 2 курсу, другого рівня вищої освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Щоб досягти успіху на ринку, який стає все більш конкурентним, компаніям необхідно випереджати своїх конкурентів не лише за технологіями та основними показниками діяльності, але й за якістю систем управління, які забезпечують швидке реагування на ринкові зміни. Запорукою швидкого реагування в будь-якій системі є своєчасне отримання інформації про ринок і позицію компанії на ньому. В умовах нестабільної економіки необхідно стежити за доходами і витратами та грошовими потоками, що складно зробити без планування. З цією метою на підприємствах впроваджується бюджетування як один з інструментів фінансового менеджменту.

Для організації ефективного фінансового менеджменту на підприємствах рекомендується налагодити сучасну систему бюджетування, яка базується на розробці та управлінні ієрархічною системою бюджетів. Однак у багатьох випадках під бюджетуванням розуміють лише планування продажів, виробництва, використання матеріальних і трудових ресурсів або розрахунків окремих показників, що значно звужує можливості бюджетування, оскільки бажано також враховувати реалізацію стратегії та розподіл ресурсів. Цим і обґрунтовується актуальність даного питання.

Бюджетування – це комплексний процес, який дає можливість підвищити якість та оперативність прийняття рішень, максимізувати очікувані результати, контролювати ризики господарської діяльності, визначати ефективність секторів бізнесу та структурних підрозділів, планувати діяльність суб'єктів господарювання в поточному періоді та на перспективу. При створенні системи бюджетування задіяні наступні блоки робіт: аналіз існуючих бізнес-процесів, пов'язаних з плануванням, бюджетуванням та управлінням фінансами; розробка схеми бюджетування, яка відображає основні бізнес-процеси; визначення центрів фінансового обліку; розробка правил і процедур впровадження та регламентації бюджетного управління; розробка бюджетів та

бюджетних форм, необхідних для управління організацією; розробка та оптимізація бізнес-процесів, пов'язаних з плануванням і бюджетуванням (у тому числі на основі функціонально-вартісного аналізу); розвиток інтегрованості [2, с. 5].

Фінансовий контролінг – це інформаційна система, яка підтримує прийняття фінансово-економічних рішень за допомогою таких методів і процедур, як бюджетування, стратегічне планування, управлінський облік, фінансова діагностика, зв'язки з інвесторами, управління ризиками, внутрішній контроль і бухгалтерський облік. Ефективне бюджетування дозволяє підприємствам зменшити ризики, оптимізувати фінансові ресурси та досягати стратегічних цілей. Оперативний фінансовий контролінг, заснований на даних бюджетування, сприяє більшій фінансовій стабільності та розвитку організації. Основною метою бюджетування є забезпечення виробничих і комерційних процесів необхідними грошовими ресурсами, як кількісними, так і структурними. Бюджетування забезпечує кількісну визначеність для обраних перспектив діяльності компанії. Для досягнення головної мети необхідно вирішити основні завдання бюджетування [3, с. 140]:

- забезпечення поточного планування;
- забезпечення координації, співпраці та комунікації між підрозділами компанії;
- обґрунтування витрат підприємства.
- закладення основи для оцінки та контролю виконання плану підприємства;
- виконання законодавчих та договірних вимог.

Сучасні рішення спрямовані на оптимізацію залучення та використання всіх видів ресурсів. Це вимагає не тільки поточного розрахунку доходів і витрат на різних рівнях підприємства, але й оперативного розрахунку потреб у грошових коштах та планування їх фінансового забезпечення. Важливість оперативного розрахунку грошових потоків пояснюється тим, що фінансова звітність не надає достатньої інформації для управління ліквідністю підприємств. Тому оперативне управління включає такі важливі інструменти, як розрахунок і планування фінансових результатів (доходів і витрат) та платоспроможності (залишку грошових коштів), які інтегровані в систему бюджетування [1, с. 112].

Таким чином, можна зробити висновок, що бюджетування стає інструментом внутрішнього фінансового планування та контролю. Ця інформація стає невід'ємною частиною управлінського обліку і використовується керівництвом для прийняття оперативних рішень. Бюджет також відображає майбутні операції і, таким чином, дозволяє приймати

рішення щодо ефективності операцій та результативності роботи персоналу у виконанні бюджету. В умовах нестабільної економіки, яка потребує стратегічного управління, підприємства не можуть досягти необхідної конкурентоспроможності та утриматися на ринку без налагодженої системи бюджетування.

Література:

5. Головка О. Г., Кочура В. С., Чеботарьова А. Ю. Бюджетування як інструмент оперативного фінансового контролінгу на підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 6 (23). 2019. С. 110–116. URL: https://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/23_2019/18.pdf (дата звернення: 01.10.2024).
6. Коробка С. В. Бюджетування як ключовий аспект контролінгу діяльності підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. № 12. 2024. 7 с. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-04-02/2024-12-04-02> (дата звернення: 03.10.2024).
7. Самусевич Я. В., Темченко А. В. Бюджетування на промислових підприємствах. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 1. 2021. С. 137–143. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/16.pdf (дата звернення: 03.10.2024).

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Бутенко В. В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів

Габер О. М.

Студентка 4 курсу,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Рахункова палата України є вищим державним органом державного фінансового контролю, який відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління державними фінансовими ресурсами, а також у попередженні корупційних проявів і нераціонального використання бюджетних коштів. Діяльність Рахункової палати спрямована на моніторинг, аналіз і оцінку витрат бюджетних ресурсів, а також на підвищення прозорості та підзвітності державних установ.

Основні функції Рахункової палати визначені Конституцією України [1] та Законом України «Про Рахункову палату» [2]. Відповідно до чинного законодавства, її основним завданням є контроль за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України. Крім цього, Рахункова палата проводить аудит ефективності, тобто оцінює, наскільки ефективно використовуються бюджетні кошти для досягнення певних державних цілей та завдань.

Це означає перевірку не лише центральних органів виконавчої влади, але й місцевих органів самоврядування, державних підприємств та установ. Таким чином, Рахункова палата виступає своєрідним інструментом контролю і регулювання для всіх бюджетних розпорядників, від великих міністерств до комунальних установ [2].

Одним з найважливіших завдань Рахункової палати є здійснення, який полягає у перевірці того, чи дотримуються розпорядники бюджетних коштів норм законодавства у своїй діяльності. У цьому контексті Рахункова палата має право вимагати пояснення, подавати пропозиції щодо усунення виявлених порушень, а також ініціювати притягнення до відповідальності осіб, винних у порушеннях бюджетного законодавства.

Рахункова палата також грає важливу роль у попередженні фінансових порушень. Завдяки регулярному моніторингу та аналізу бюджетних витрат, вона може виявляти ризики неефективного чи незаконного використання державних коштів і рекомендувати заходи для їх усунення. Це дозволяє мінімізувати збитки держави та забезпечити більшу фінансову стабільність. Важливо відзначити, що Рахункова палата не лише виявляє порушення, але й сприяє вдосконаленню фінансових процесів, даючи рекомендації щодо підвищення ефективності управління бюджетом [3].

Одним із викликів, з якими стикається Рахункова палата, є необхідність постійної адаптації до нових умов економічного середовища та змін у законодавстві. Зокрема, зростає потреба у вдосконаленні методів аудиту для належного контролю над складними фінансовими процесами, такими як державно-приватне партнерство чи управління міжнародними грантами та кредитами. У зв'язку з цим, важливим напрямом діяльності Рахункової палати є постійне підвищення кваліфікації її працівників та оновлення технічної бази для забезпечення більш точного та швидкого проведення аудиту [4].

Рахункова палата активно співпрацює з міжнародними організаціями та іноземними партнерами з метою обміну досвідом та вдосконалення своїх функцій. Така співпраця сприяє інтеграції найкращих міжнародних практик у сфері державного фінансового контролю та підвищує прозорість діяльності Рахункової палати на міжнародній арені.

Ще один важливий аспект діяльності Рахункової палати – це інформування громадськості про результати своєї роботи. Відповідно до законодавства, всі звіти Рахункової палати є публічними, що забезпечує відкритість та прозорість її діяльності. Така публічність дозволяє громадськості здійснювати громадський контроль за використанням державних коштів, що є важливим елементом демократичного суспільства.

Таким чином, Рахункова палата України є ключовим елементом у системі державного фінансового контролю, забезпечуючи ефективно та прозоре використання бюджетних коштів, попередження корупції та підвищення відповідальності державних установ. Її роль в управлінні фінансовими ресурсами держави є неоціненною, а результати її роботи мають безпосередній вплив на стабільність державного бюджету та економічне зростання країни.

Література:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 01.01.2020. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 01.10.2024)

2. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII: станом на 04.05.2024. ВРУ - Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 01.10.2024)
3. Новини. Офіційний сайт Рахункової палати України. 2024. URL: <https://rp.gov.ua/> (дата звернення: 01.10.2024)
4. Гриценко А. А. Фінансовий контроль: сучасні виклики та можливості. Монографія. Київ : Наукова думка, 2021. 245 с.
5. Звіт про діяльність Рахункової палати за 2022 рік. Офіційний сайт Рахункової палати України. 2024. URL: https://rp.gov.ua/annual_reports/ (дата звернення: 01.10.2024)

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Дем'янчук М. А.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів

Койфман А. А.

Студентка 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
*Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Військовий збір запроваджено в Україні з метою залучення додаткових ресурсів до бюджету для фінансування оборонних потреб країни в умовах збройної російської агресії. Від моменту його введення у 2014 році і до сьогодні військовий збір відіграє суттєву роль у складі надходжень бюджету. Він зазнав та продовжує зазнавати законодавчих змін, що пов'язані з необхідністю покриття потреб Збройних сил України в умовах військового вторгнення на територію нашої держави. Фіскальна роль військового збору в Україні вимагає ретельного аналізу законодавчих змін та їхніх наслідків для бюджету, підприємств і громадян. Розуміння цієї динаміки має вирішальне значення для ефективного управління та розподілу фінансових ресурсів.

Першочерговим є визначення сутності військового збору та історії його запровадження на території України. З метою зміцнення обороноздатності нашої держави в серпні 2014 року запроваджено військовий збір як тимчасовий вимушений податок, коли здійснювалася антитерористична операція на сході України, який став своєрідним доповненням до податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). У 2015 році продовжено термін дії цього збору на невизначений час задля фінансової підтримки реформування ЗСУ [1]. Згідно Податковому кодексу України, ставка збору становить 1,5 відсотка від об'єкта оподаткування, яким виступає загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України для резидентів та загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання) для нерезидентів. Підпунктом 168.1.1 пункту 168.1 статті 168 ПКУ передбачено, що податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника, зобов'язаний утримувати збір із суми такого доходу за його рахунок

[2]. Згідно податкового законодавства України, військовий збір зазначається, як загальнодержавний податок, який сплачується громадянами України. Унікальністю збору в нашій державі є те, що отримані кошти направляються не до цільового фонду, а до державного бюджету, а вже звідти виділяються на потреби армії та військове забезпечення.

Проблемою, пов'язаною з військовим збором, є подвійне оподаткування доходів громадян. Така ситуація виникає в зв'язку з тим, що військовий збір та єдиний соціальний внесок (ЄСВ) розраховуються від загальної суми доходів. Якщо при нарахуванні податку на доходи фізичних осіб ця проблема певним чином врегульована (база оподаткування податком на доходи фізичних осіб визначається за вирахуванням суми єдиного соціального внеску), то при оподаткуванні військовим збором ця проблема залишається не вирішеною [3].

Актуальність аналізу законодавчих змін, пов'язаних з військовим збором, визначається практичними проблемами, що на сьогоднішній день виникають через невизначеність. 30 серпня 2024 року зареєстрований законопроект 11416-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану». Основними нововведеннями, що передбачені Законом та мають суттєвий вплив на підприємства та громадян є внесення змін до врегулювання військового збору. Законопроект №11416-д має на меті удосконалення окремих норм Податкового кодексу України та створення у період дії воєнного стану умов для належного забезпечення функціонування економіки, а також належного наповнення дохідної частини бюджету за рахунок надходження податкових платежів. Прийнятим у II читанні законопроектом №11416-д передбачено: збільшення розміру ставки військового збору до 5 відсотків; з 1 жовтня – військовий збір для платників єдиного податку I-IV груп, авансові внески з податків для автозаправних станцій та запровадження з 2025 року щомісячної єдиної звітності з ПДФО, військового збору та ЄСВ [4].

Оскільки законопроект підписаний Головою ВРУ 15 жовтня 2024 року, станом на 18 жовтня 2024 року ще не є підписаний Президентом [5], а вступити в силу він має заднім числом з 1 жовтня 2024, то у платників податку виникають труднощі з розрахунком. Вірогідною є ситуація, коли при виплаті авансового платежу з заробітної плати буде утримано військовий збір за старою ставкою 1,5%, проте після підписання Закону Президентом залишок у 3,5% буде утриманий з основної суми заробітної плати. Відсутність роз'яснень з боку Державної податкової служби України (ДПСУ) та Міністерства фінансів України (МФУ) не дає чіткого уявлення про цей процес.

У військовий час оподаткування є одним з ключових механізмів забезпечення фінансових потреб оборони країни. З одного боку, збільшення

обсягів витрат на оборону може призвести до зростання податків і зборів від населення та підприємств, з іншого – уряд повинен враховувати можливі фінансові обмеження громадян та не допускати перевищення прийнятних меж оподаткування. Законодавчі зміни, що відбуваються у цій сфері, свідчать про адаптацію фіскальної політики до сучасних викликів, проте існує постійна необхідність в аналізі доступної інформації щодо таких змін, зокрема щодо регулювання військового збору. Вирішенням проблеми невизначеності в умовах трансформації податкового законодавства може стати ознайомлення та дослідження законопроектів, а також наявність офіційних пояснень від ДПСУ та МФУ.

Література:

1. Атаманчук Н. І., Касьяненко Л. М. Реформування військового збору в Україні в умовах воєнного стану: аналіз законодавчих ініціатив. *New Ukrainian Law*. 2024. № 1. С. 65–72. DOI: 10.51989/nul.2024.1.8.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 1 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.10.2024).
3. Ісадкова О. Г., Осьмірко І.В. Військовий збір та особливості його адміністрування у військовий час. *Проблеми розвитку економіки підприємства: погляд молоді* : матеріали XVI міжнар. наук. конф. здобувачів вищ. освіти (м. Харків, 10 берез. 2023 р.). Харків, 2023. С. 108–111. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/17000> (дата звернення: 16.10.2024).
4. Русанова Г. Увага! ВРУ підтримала у II читанні законопроект №11416-д щодо підвищення податків (оновлено). *«Дебет-Кредит» Український фінансово-бухгалтерський портал*. URL: <https://news.dtkr.ua/taxation/common/93266-uvaga-vru-pidtrimala-u-ii-citanni-zakonoprojekt-11416-d-shhodo-pidvishhennia-podatkov-onovleno> (дата звернення: 18.10.2024).
5. Верховна рада України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44809> (дата звернення: 18.10.2024).
6. Кіор М.І, Ковальчук П.Г, Найда А.В. Вплив військового стану на оподаткування в Україні. *Проблеми та напрями розвитку економіки України в умовах війни* : зб. матеріалів наук. студент. Форуму (м. Одеса, 17 трав. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 78–82. URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zbirnyk-nauk-stud-forumu-Problemy-ta-napryamy-rozvytku-ekonomiky-Ukrayiny-v-umovah-vijny-17.05.2023.pdf#page=78> (дата звернення: 18.10.2024).

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Коваленко Д. С.

студентка 4 курсу, спеціальність 071 Облік і оподаткування,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Фінансовий стан підприємства – це характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансовогосподарської діяльності та здатності ефективно здійснювати цю діяльність у майбутньому.[1,с.7]. Фінансовий стан підприємства на конкретну звітну дату характеризує ступінь його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення господарської діяльності, раціональність їх розміщення та ефективність використання. Задовільний фінансовий стан підприємства впродовж тривалого часу засвідчує про фінансову стабільність суб'єкта господарювання на ринку товарів і послуг [2].

Фінансова діяльність підприємства повинна бути націлена на забезпечення регулярного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання кредитної дисципліни та розрахункових зобов'язань, а також на досягнення оптимального співвідношення між власними та залученими коштами для забезпечення фінансової стабільності. Це підкреслює важливість і практичну значущість регулярної оцінки фінансового стану підприємства, яка відіграє ключову роль у підтримці його стабільного фінансового стану.

Метою оцінки фінансового стану підприємства в системі антикризового управління є швидке відновлення платоспроможності, відновлення фінансової стійкості підприємства до задовільного рівня, встановлення здатності підприємства продовжувати господарську діяльність, подальший розвиток, забезпечення прибутковості, зростання виробничого потенціалу та прийняття відповідних рішень.

Оцінка фінансового стану дозволяє встановити й охарактеризувати:

- ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, а також ефективність використання фінансових ресурсів зокрема;
- рівень кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;
- рівень підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатність до нарощування активів, залучення інвестицій;
- основні пріоритети якісного планування, прогнозування, бюджетування;
- політику розподілу і використання прибутку для потреб суб'єкта господарювання;

– причини відповідних змін, а також тенденції і пріоритетні напрями розвитку підприємства за показниками його фінансового стану [3,с.174].

Результати фінансового аналізу використовуються для планування, контролю та прогнозування фінансового стану підприємства. Його метою є налагодження регулярного надходження коштів, забезпечення нормального функціонування підприємства, розподіл власних і позикових коштів таким чином, щоб забезпечити максимальний прибуток і ефективно управління підприємством, а також запобігти банкрутству.

Всі суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність на засадах комерційного розрахунку, в умовах ринкової економіки повинні володіти методикою оцінки фінансового стану підприємства з метою оперативного управління активами і пасивами підприємства, досягнення високих кінцевих фінансових результатів, забезпечення фінансової стабільності і належного іміджу підприємства[2].

Метод фінансового аналізу – це всебічне, систематичне дослідження фінансової інформації, що передбачає її детальний аналіз та використання для виявлення резервів і можливостей ефективнішого використання фінансових ресурсів, а також визначення оптимальної структури джерел фінансування. Відповідно до цілей обривається методика здійснення аналізу фінансового стану (рис. 1).

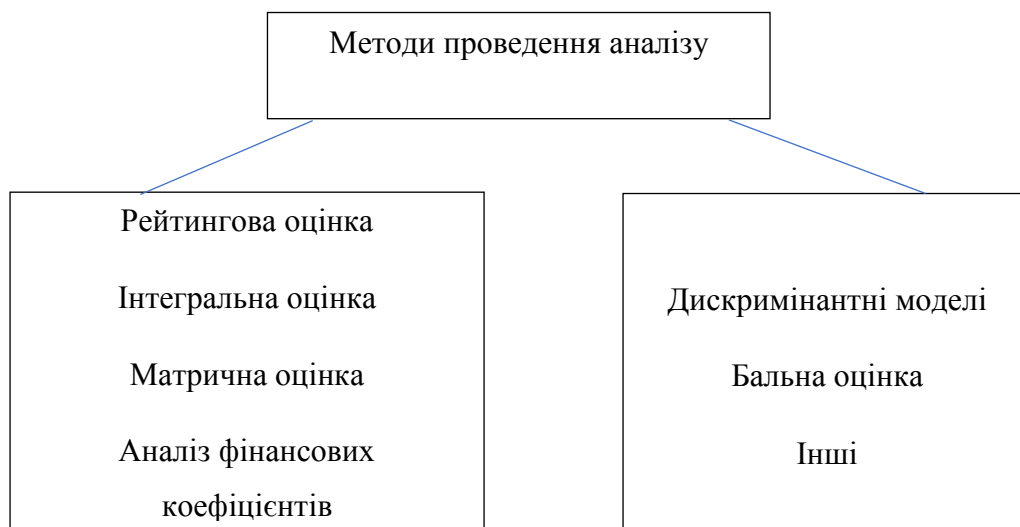

Рис.1. Методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: Складено автором

Метод фінансових коефіцієнтів полягає у визначенні показників, що відображають фінансову стійкість, здатність підприємства виконувати зобов'язання (платоспроможність і ліквідність), прибутковість діяльності, стан активів і рівень ділової активності. Складові цих коефіцієнтів і порядок їх розрахунку можуть

варіюватися в залежності від обраної методики, яка може бути закріплена нормативними документами або розроблена окремими науковцями.

Оцінка фінансового стану на основі абсолютних показників дозволяє детально аналізувати окремі аспекти фінансової діяльності підприємства. Наприклад, для визначення рівня фінансової стійкості з точки зору прибутковості може використовуватися маржинальний аналіз. Крім того, абсолютні показники допомагають оцінити типи фінансової стійкості, зокрема на основі стабільності джерел фінансування запасів. Такий підхід надає можливість не лише виявити поточний стан підприємства, але й оцінити його здатність забезпечувати безперервність діяльності в довгостроковій перспективі.

Матрична оцінка ґрунтується на формуванні матриці фінансових показників, яка в подальшому трансформується у матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Такий підхід дозволяє проводити порівняльний рейтинговий аналіз за обраними показниками, що забезпечує більш точну та об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства. Окрім цього, матрична оцінка може бути корисною для складання матричних балансів, балансів руху грошових коштів та оцінки співвідношення доходів і витрат. Це робить її ефективним інструментом для аналізу фінансової стабільності та прогнозування майбутніх результатів діяльності.

Рейтингова оцінка передбачає класифікацію підприємств на основі аналізу їхніх фактичних фінансових показників та присвоєння рейтингу за кожним із цих показників. Основною перевагою такого підходу є можливість ранжувати підприємства за обраними критеріями, що дозволяє виявити лідерів та аутсайдерів у галузі. Крім того, рейтингова оцінка надає більш структурований огляд конкурентного середовища, допомагаючи інвесторам і керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку підприємства або розподілу ресурсів.

Інтегральна оцінка полягає в розрахунку комплексного показника, що відображає фінансовий стан підприємства на основі різних методологічних підходів. Цей інтегральний показник може відображати як окремі аспекти діяльності, такі як ліквідність, рентабельність або фінансова стійкість, так і надавати загальну картину фінансового здоров'я компанії. Використання інтегральної оцінки дозволяє забезпечити більш комплексний і системний підхід до аналізу фінансового стану, що є особливо корисним для прийняття стратегічних управлінських рішень або порівняння підприємств у різних галузях.

Дискримінантні моделі використовуються для оцінки ймовірності банкрутства підприємства на основі розроблених або адаптованих інтегральних моделей аналізу його фінансового стану. Серед таких моделей виділяються однофакторні, як-от коефіцієнти Бівера та Вайбеля, і багатофакторні, включаючи моделі Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінґейта, а також вітчизняні моделі, такі як моделі Терещенка і

Савицької. Багатофакторні підходи зазвичай дають більш точні прогнози, оскільки враховують більше показників фінансового стану.

Бальна оцінка полягає в аналізі фінансових коефіцієнтів через порівняння отриманих значень із нормативними або стандартними величинами, що дозволяє визначити узагальнений показник, виражений у балах. Така оцінка передбачає класифікацію результатів за рівнями, що відображають ступінь віддаленості від оптимальних значень. Це дає змогу чітко визначити, до якої зони ризику належить підприємство та які аспекти його фінансової діяльності потребують уваги для стабілізації чи покращення.

Висновки. Створення єдиної системи методичних підходів для оцінки фінансового стану підприємства та розробка чіткого алгоритму їх застосування, з одного боку, забезпечить об'єктивний аналіз як поточного, так і потенційного фінансово-економічного стану підприємства, а також його здатність залучати необхідні фінансові ресурси. З іншого боку, це сприятиме підвищенню якості управлінських рішень, що, в свою чергу, допоможе досягти більш високих фінансових показників. Завдяки цьому підприємства різних галузей зможуть ефективніше реалізовувати як короткострокові, так і довгострокові стратегії розвитку.

Таким чином, оцінка фінансового стану підприємства є надзвичайно важливою. Однак у сучасних умовах більшість малих підприємств не здійснює таку оцінку через брак у штаті кваліфікованих фахівців, які володіють досвідом фінансового аналізу і здатні правильно обрати методи та інструменти для його проведення. Як наслідок, рішення щодо подальшого розвитку часто приймаються інтуїтивно, без належного аналізу фінансового стану та його впливу на економічні результати діяльності.

Література:

1. Бурко О.О. Фінансовий стан підприємства: аналітичний інструментарій оцінювання / The financial condition of the enterprise: an analytical assessment toolkit. 2022. С.7-15.
2. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств рекомендації Центральної спілки споживчих товариств України від 28.07.2006. Професійна юридична система МЕГАНuY. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text> (дата звернення: 17.10.2024)
3. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68), № 3.- С. 173-180.
4. Ю. Захарова, М. Денисенко. Методичні підходи до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. С. 135-136.
5. Захарова Н.Ю. Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2(3). С. 128–133.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОНОВЛЕННЯ ПАРКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Куруч О. В.

старший викладач кафедри обліку і фінансів

Кренка Ю. Ю.

Студентка 5 курсу, спеціальність

071 Облік та оподаткування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Науково технічний прогрес та стрімкий технологічний розвиток виробничих процесів вимагає від підприємств підтримання парку основних засобів на належному технічному та технологічному рівні. Економія на витратах на ремонт та оновлення технопарку в кінцевому результаті призведе до підвищення собівартості продукції та втрат конкретних переваг та позицій на ринку. У процесі виробництва основні засоби втрачають свою споживчу вартість і переносять її на створений за їх участю продукт. Внаслідок цього основні засоби втрачають виробничі якості і, якщо вони не можуть бути відновлені ремонтом або модернізацією чи відновлення стає якісно не вигідним, їх ліквідовують. Таким чином, у процесі виробництва відбувається кругообіг вартості основних засобів. Їх вартість у вигляді амортизаційних відрахувань включається до собівартості виробленої продукції. В класичному визначенні основним джерелом відновлення основних фондів є сума накопиченої амортизації за період часу. В реаліях знецінення національної валюти до курсів стабільних іноземних валют та постійна необхідність в додаткових оборотних коштах змушують топ менеджмент компаній використовувати суми амортизаційних відрахувань, які надходять в складі виручки від реалізації продукції у поточній діяльності підприємства. Такий підхід до управління амортизаційними відрахуваннями вимагає пошук інших джерел фінансування оновлення технопарку.

Такими джерелами можуть бути:

- додаткові вкладення засновників підприємства - отримані дивіденди за період діяльності можливо вкладати в більш стабільні активи, що дасть необхідні накопичення.

- додаткова емісія акцій - відповідно, доведеться збільшувати статутний фонд підприємства, а у випадку, якщо мова йде про публічне акціонерне товариство, то ще й розширювати коло його учасників

- кошти від продажу майна підприємства – можна продати майно, яке не використовується підприємством та має цінність, достатню для закупівлі

нового обладнання, тому таке джерело фінансування можна розглядати лише як допоміжне.

- іноземні інвестиції - імпорту прямих інвестицій надає змогу збільшити виробничі потужності та ресурсну базу; можливість ознайомитись з управлінським досвідом і сучасними технологіями передових країн світу.

- лізинг - таке джерело надає наступні переваги: забезпечення підприємства новими технологіями без значних початкових капіталовкладень; ремонт об'єктів лізингу відноситься на витрати; об'єкт лізингу перебуває на балансі підприємства, і на нього нараховується амортизація; можливість випробування обладнання до придбання; лізингові платежі включаються до собівартості продукції. Та це джерело також має високу вартість обслуговування, тому доцільність його залучення має бути прорахована заздалегідь.

- банківське кредитування – має ряд вимог, таких як фінансова стійкість підприємства, наявність документів, які можуть підтвердити окупність наданого кредиту. До базових перешкод у процесі отримання кредиту науковці зараховують такі: неврахування кредитних ризиків; недостатня капіталізація вітчизняних банків; нестабільність правового середовища; високі процентні ставки; політична й економічна нестабільність; відсутність зовнішнього фінансування та страхування ризиків; непрозорість ринку.

Також необхідно відмітити важливість своєчасних поточних та капітальних ремонтів основних засобів. Правильний підхід менеджменту до виділення коштів на своєчасне відновлення технічного стану обладнання дасть змогу продовжити термін його використання без залучення значних коштів на його повну заміну.

Відновлення технопарку вітчизняних підприємств має стати однією з основних задач нашої держави. Впровадження державних програм фінансування, пільгового кредитування, надання «податкових канікул» може в значній мірі покрити нестачу фінансових ресурсів для відтворення основних засобів та стимулювати створення інноваційних підприємств.

Література:

1. Мельничук І., Мужевич Н. Облік фінансового забезпечення відтворення основних засобів будівельних підприємств. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2018. Том 55. № 2. С. 129–139 URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/27888> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Любар О. О. Особливості формування джерел оновлення основних засобів підприємства та їх облікове забезпечення. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця. 2019 р. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_12_51 (дата звернення: 20.10.2024).

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Ломачинська І. А.

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки та підприємництва
*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
м. Одеса, Україна*

Посилення глобальних проблем сучасності та зміна індивідуальних й суспільних цінностей на початку XXI ст. обумовлюють зростання інтересу до сталого інвестування, глобальний обсяг якого на кінець 2022 р. досягнув 30,3 трлн дол. США [1].

Стале інвестування – це довгострокові стратегії, коли інвестори поряд із фінансовою вигодою враховують критерії екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG) у прийнятті інвестиційних рішень та захисті прав інвесторів. Це сприяє протистоянню негативним змінам клімату, руйнуванню навколишнього середовища, збереженню природних ресурсів, створенню робочих місць і нових навичок одночасно сприяючи корпоративній відповідальності. Слід відзначити, що якщо відповідальні інвестиції орієнтовані на захист цінності компанії через дотримання принципів ESG (наприклад, вибір на основі етичних критеріїв), то стале інвестування безпосередньо спрямовано на вибір прогресивних практик ESG (принести користь та/або обмежити негативний вплив) з метою збільшення її вартості. Як правило, стале інвестування фокусується 1) на активах, які зосереджені на сталому розвитку людей і планети, 2) нежиттєздатних активах з метою підвищення їх сталості, 3) активах, які забезпечують досягнення мети позитивного впливу на людей і планету, або 4) змішаних активах, які містять одночасно дві-три з цих характеристик.

Результати останніх глобальних опитувань [2] демонструють зростання інтересу індивідуальних інвесторів до сталого інвестування: 77% підтвердили, що вони зацікавлені в інвестуванні у компанії або фонди, які прагнуть досягти ринкової прибутковості, враховуючи при цьому позитивний соціальний та/або екологічний вплив, 57% – збільшили інтерес до сталих інвестицій за останні два роки, 54% – очікують збільшення асигнувань на сталі інвестиції у наступному році. Серед основних причин зростання цього інтересу відзначено нові відкриття про клімат (53%), привабливі фінансові показники сталого фінансування (52%). Більш того, за інформацією BlackRock [3] інвестори стали переміщати свої кошти в стійкі інвестиції у шість разів швидше, ніж у традиційні інвестиції.

Опитування бізнес-організацій у розвинених країнах [1] демонструють, що 85% включають сталий розвиток у бізнес-рішення, оскільки це збільшує їх вартість, а також тому, що це є законодавчою вимогою. 55% компаній заявила, що ключові бізнес-рішення відповідають критеріям сталого розвитку (капітальні витрати, кредити, злиття та поглинання, нові продукти, дослідження та розробки), хоча тільки 37% мають достатній досвід у питанні сталого розвитку. 70% опитаних вважають значну потребу в інвестиціях перешкодою для сталого розвитку і 84% очікують підтримку у фінансуванні сталого розвитку. Відзначимо неоднозначне сприйняття фінансових наслідків сталого розвитку: 70% очікують зростання витрат через сировину та регулювання, понад 80% вважають, що він сприятиме збільшенню грошових потоків, вищій прибутковості та зростанню доходу. Регіональна приналежність виявляє наступні особливості. Компанії Північної Америки найменше розглядають сталий розвиток як детермінанту вартості компанії, урахувавши його, скоріше за все, під впливом регуляторної політики та підтримки правління. Компанії Європи розуміють переваги сталого розвитку для зростання доходів, але розвиток стримується у результаті регуляторної невизначеності, обмеженої доступності даних. Компанії Азіатсько-Тихоокеанського регіону, більше ніж інші, розглядають можливість створення вартості завдяки сталому розвитку, приділяючи значну увагу підтримці інвесторів і сприятливому економічному середовищу.

Аналізуючи глобальні тенденції розвитку сталого інвестування слід відзначити наступне. Перш за все, випереджаюче зростання сталого інвестування відбувається на ринках, що розвиваються, у той час, як на розвинених ринках посилюється регуляторна база та галузеві стандарти у відповідь на зростання занепокоєння щодо недоброякісних практик, зокрема, «грінвошинг». У результаті змінюються методики оцінки сталих інвестицій, переглядається їх статистика (за даними GSIA [1] у США – у 2018 р. вкладено в активи сталого інвестування 12 трлн дол. США, у 2020 р. і 2022 р. відповідно 17,1 і 8,4; у Європі – 2018 р. – 14,1 трлн. дол. США, 2020 р. – 12 трлн дол., 2022 р. – 14,1 трлн дол.), але вимірювання сталих інвестицій у цілому стає більш надійним. Важливо, що відбувається переосмислення того, що впровадження практик сталого інвестування має відбуватися у рамках інвестиційної стратегії або продукту. Поряд із цим, зростають очікування, що сталі інвестиції визначаються не лише стратегіями, а й короткостроковими та довгостроковими ефектами, яких інвестори досягають завдяки своїм підходам до сталого інвестування. Вперше у 2022 році «корпоративна участь та дії акціонерів» стали домінуючою стратегією сталого інвестування [1]. Це підкреслює зростаюче визнання того, що інвестори не можуть відмовитися від

стратегії сталого розвитку, і що їхні права та обов'язки як акціонерів формують потужний механізм для здійснення реальних змін у світі. Не зважаючи на те, що інвестори очікують позитивний соціальний вплив, більш популярними є екологічні рішення.

Серед проблем розвитку сталих інвестицій у період переходу до нульового рівня викидів вуглецю слід відзначити відмінності в базових принципах розробки та реалізації фінансової політики сталого розвитку між країнами; недостатній рівень знань і навичок у сфері ESG, недостатній досвід оцінки ризиків і можливостей ринку суб'єктів інвестиційного процесу; обмежений доступ та непрозорість даних (особливо на ринках, що розвиваються), невисокий рівень охоплення та оцінки даних ESG; обмежений доступ до фінансових ресурсів, недостатній рівень мобілізації приватного капіталу й ін. Проблемою залишається неузгодженість підходів до визначення базових понять у сфері відповідального та сталого інвестування [4], посилення геополітичних ризиків та зміна політичних пріоритетів.

Відповідно, першочерговими заходами для створення сприятливого глобального середовища розвитку сталого інвестування має стати: глобальне узгодження нормативів сталого фінансування й інвестування для усунення їх фрагментації, підтримки більшої конвергенції, а також стандартів нефінансової звітності; посилене розкриття корпоративної стійкості, рейтингів ESG, контрольних показників, підвищення прозорості та довіри до даних; розвиток інноваційних підходів до оцінки та управління сталими активами; вирівнювання субсидій, ринкових і державних стимулів для забезпечення потоків сталих державних і приватних інвестицій; обов'язкове включення принципів ESG у будь-які операції щодо розміщення фінансових ресурсів фінансовими посередниками; розвиток фінансового консультування та інфраструктури сталого інвестування, у тому числі залучаючи можливості цифровізації; застосування фреймінгу і маркування, щоб допомогти індивідуальним інвесторам орієнтуватися у ландшафті інвестиційних продуктів, створюючи тим самим більш поінформовану і стійку фінансову екосистему. Саме це дозволить забезпечити стійкість до потенційних ризиків, здатність до фінансового зростання в довгостроковій перспективі та розширити стале інвестування в умовах глобальних викликів.

Література:

1. Global Sustainable Investment Review 2022. *GSIA*, 2023. URL: <https://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2023/12/GSIA-Report-2022.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

2. Investors' Top Sustainable Challenges and Opportunities. *BlackRock*, 2024. URL: <https://www.blackrock.com/no/intermediaries/themes/ishares-sustainable-and-transition-investing> (дата звернення: 05.10.2024).
3. Sustainable Signals Understanding Individual Investors' Interests and Priorities. *Morgan Stanley Institute for Sustainable Investing*, Jan 2024. URL: <http://surl.li/twqfqc> (дата звернення: 08.10.2024).
4. Ломачинська, І. А., Супруненко, М. Д. Формування концепту соціального інвестування у контексті сучасних глобальних викликів. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. 22, 2(54). С. 99-113

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА НАСТУПНИЙ БЮДЖЕТНИЙ ПЕРІОД

Осадчук С. В.

к.держ.упр., доцент,

доцент кафедри обліку і фінансів

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

м.Одеса, Україна

Місцеві бюджети України продовжують функціонувати в умовах воєнного стану, що зумовлює нові виклики для системи місцевого самоврядування. Адже, не зважаючи на обмежені фінансові ресурси, органи місцевого самоврядування покликані забезпечувати безперерйне забезпечення життєдіяльності усіх територіальних громад, надання послуг в галузях охорони здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства. Все це потребує фінансових ресурсів, які основним чином концентруються в місцевих бюджетах. Розглянемо особливості формування доходів місцевих бюджетів на 2025 рік.

Програмними документами, які впливають на формування доходів місцевих бюджетів є наступні. Бюджетною декларацією на 2025–2027 роки, схваленою постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 № 751 [1], передбачено, зокрема, пріоритетні завдання податкової політики спрямовані на забезпечення стабільних податкових надходжень, в тому числі за рахунок розширення поточної бази оподаткування. В бюджетній декларації також передбачено відновлення зарахування до державного бюджету податку на доходи фізичних осіб у розмірі 4 відсотки, що в поточному та попередніх роках спрямовувався до загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад. Вважаємо, що запровадження даної норми знизить спроможність територіальних громад виконувати покладені на них функції.

Щодо акцизного податку, який зараховується до місцевих бюджетів, бюджетною декларацією передбачено поступове наближення ставок акцизного податку на тютюнові вироби та пальне до рівня, передбаченого директивами ЄС, що за прогнозами, повинно додатково забезпечити надходження місцевих бюджетів в 2025 році на рівні 7,4 млрд. грн. Відповідно до бюджетної декларації обсяг доходів місцевих бюджетів прогнозується на 2025 рік — 495 648,6 млн. гривень (зростання до 2024 року на 12 165,2 млн. гривень (+2,5 відсотка), в т. ч міжбюджетні трансферти на рівні 184,9 млрд. грн. (зменшення в порівнянні з 2024 р. на 5,8 млрд. грн. або на 3,1%). Прогноз частки

трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам у загальному обсязі фінансового ресурсу місцевих бюджетів передбачається у 2025 році — 27,2 відсотка. Задля забезпечення стабільної роботи критичної інфраструктури населених пунктів в умовах нестабільних бюджетних надходжень передбачено кошти в обсязі 40 млрд. гривень. Щодо місцевих бюджетів Бюджетною декларацією передбачено зміцнення фінансової спроможності територіальних громад та удосконалення міжбюджетних відносин з урахуванням нової моделі територіальної організації влади України, що склалась в результаті проведення децентралізації. Також заслуговує на увагу пункт, який передбачає забезпечення динаміки доходів, що зараховуються до місцевих бюджетів, збереження рівня їх надходжень на рівні не нижче 20 % доходів зведеного бюджету України, а також зменшення частки трансфертів в доходах місцевих бюджетів. Також Бюджетною декларацією передбачені показники міжбюджетних трансфертів для місцевих бюджетів (освітня субвенція, базова та реверсна дотації) на 2025 рік.

При формуванні місцевих бюджетів на наступний бюджетний рік враховуватимуться основні прогностичні макроекономічні показники економічного і соціального розвитку України на 2025–2027 роки, схвалені постановою КМУ від 28.06.2024 № 780 [2]. Так, згідно даного документу передбачено, що такий ключовий показник як валовий внутрішній продукт становитиме у 2025 році 8 466,3 млрд. грн., індекс споживчих цін 109,7%.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.03.2024 № 270-р [3] було затверджено План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024–2027 роки, яким передбачено з метою посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування удосконалення механізму зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів, зокрема, у частині зарахування частини податку до місцевих бюджетів за місцем реєстрації місця проживання фізичної особи - платника податку. Також передбачено закріплення за органами місцевого самоврядування відповідного фінансового ресурсу для виконання покладених на них повноважень.

Законом України № 3979-ІХ від 18 вересня 2024 року передбачено відновлення середньострокового планування місцевих бюджетів (складення прогнозу місцевих бюджетів на 3 роки). Виняток – тимчасово окуповані території, або території, на яких ведуться активні бойові дії.

Кабінетом Міністрів України 13 вересня схвалено проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (№12000 від 14.09.2024)[4]. Передбачено, зокрема, збереження обсягу освітньої субвенції на рівні показника 2024 року – 103,2 млрд. грн. (в Бюджетній декларації на 2025-2027 роки було

99,4 млрд. грн). Законопроектом також передбачено, що у 2025 році до державного бюджету продовжуватиме надходити ПДФО із доходів військовослужбовців, поліцейських та інших силовиків. У пояснювальній записці до законопроекту зазначено, що надходження у розмірі 4 % ПДФО передбачається спрямовувати до загального фонду державного бюджету для виконання завдань з відсічі збройної агресії РФ.

Вважаємо, що до бюджетів місцевого самоврядування повинні і надалі зараховуватись надходження у розмірі 64 % ПДФО, також необхідним є повернення до надходжень місцевих бюджетів ПДФО. Перенаправлення ПДФО до державного бюджету ослабить громади, зменшить їх можливості оперативно допомагати силам оборони та надавати якісні послуги населенню. В умовах воєнного стану саме на органи місцевого самоврядування покладається відповідальність по життєзабезпеченню територіальних громад, а для цього потрібно мати відповідні фінансові ресурси.

Література:

1. Бюджетна декларація на 2025–2027 роки: Постанова КМУ від 28.06.2024 № 751 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2024-p#Text> (Дата звернення: 17.10.2024)
2. Про схвалення основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2025—2027 роки: постановою КМУ від 28.06.2024 № 780 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-osnovnykh-prohnoznykh-makropokaznykiv-ekonomichnoho-i-s780280624> (Дата звернення: 17.10.2024)
3. Про затвердження плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки: Розпорядження КМУ від 26.03.2024 № 270-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2024-p#Text> (Дата звернення: 17.10.2024)
4. Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44888> (Дата звернення: 17.10.2024)

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА РЕГУЛЯТИВНА ПОЛІТИКА

Продан Т. Я.

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів

Швець Я. В.

студентка 2 курсу, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Дослідження тіньової економіки в Україні зумовлена її значним впливом на розвиток національної економіки, соціальну стабільність та ефективність державного управління. В умовах, коли Україна стикається з економічними викликами, важливо розуміти масштаби тіньової економіки та її наслідки для державного бюджету, соціального добробуту та фінансової стабільності

Тіньова економіка - нелегальна неврахована, фіктивна, корислива діяльність, мета зосереджена на отримання доходу, приховуваного від офіційної влади будь-яким, навіть кримінальним або протизаконним шляхом.

Структуру тіньової економіки становить:

- неофіційна економіка – незаконні види економічної діяльності, при якому здійснюється невраховане офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, що приховується від оподаткування;

- фіктивна економіка – розкрадання, спекулятивні угоди і хабарництво, а також інше шахрайство, яке пов'язано з прихованим одержанням грошей і їх подальшим застосуванням;

- підпільна економіка – незаконні види економічної діяльності .[1]

Причини існування тіньової економіки в Україні є комплексними та охоплюють кілька аспектів. По-перше, соціально-економічні фактори, такі як низький рівень життя населення, кризовий стан економіки, загальна економічна нестабільність і високий рівень оподаткування, підштовхують людей до неформальної діяльності. Це також підсилюється неефективною діяльністю держави у забезпеченні належних умов для легальної економічної діяльності.

Політична ситуація в країні, зокрема нестабільність, корупція і надмірна регламентація економіки, також сприяють зростанню тіньових процесів. У правовій сфері відзначається недосконалість законодавства та слабка робота правоохоронних структур, що ускладнює боротьбу з нелегальною та кримінальною економічною діяльністю. Крім того, координація зусиль по боротьбі з економічною злочинністю потребує вдосконалення.

До цього додається морально-етичний аспект: у суспільстві часто спостерігається лояльне ставлення до тіньової діяльності, що сприяє її поширенню та сприйняттю як прийнятної норми в умовах нестабільності. [2]

Українська економіка традиційно мала велику частку тіньового сектору, де підприємці та працівники шукають можливості для мінімізації витрат. Економічні кризи, як-от пандемія COVID-19, а тепер і війна, також підсилюють це явище, оскільки багато компаній змушені вибирати між виживанням і дотриманням законодавства.

До війни, за даними Міністерства економіки, тіньовий сектор в Україні становив 32% ВВП у 2021 році, знизившись з 43% у 2014-му. Війна суттєво вплинула на всі аспекти життя, включно з тіньовою економікою. Парадоксально, але тіньова економіка постраждала навіть більше, ніж легальний сектор, адже зниження платоспроможного попиту населення, зростання цін, тиск з боку держави, а також обмеження доступу до капіталу та товарів роблять виживання тіньового бізнесу ще складнішим.

Проте, у 2023 році, попри спад виробництва електроенергії на 9%, ВВП України зріс на 5,3%. Це можна пояснити тим, що економіка дедалі більше залежить від агросектору, сфери послуг та зовнішньої допомоги. Ці сфери не потребують значних енергетичних ресурсів, однак вони схильні до нелегальної діяльності через труднощі з регулюванням і контролем. Водночас, посилення монетарної політики Нацбанком призвело до суттєвого обмеження кредитування, що не дало можливості багатьом компаніям адаптуватися до нових умов, змушуючи частину з них легалізуватися.

На відміну від попередніх кризових періодів, теперішня ситуація вимагає легалізації як інструмента для виживання. Це помітно навіть на прикладі монетарної політики, яка обмежує грошову масу та збільшує валютні резерви, витісняючи частину тіньової економіки. Через такі фактори, обсяг тіньового сектору у 2024 році оцінюється на рівні 25–30%, що свідчить про поступове скорочення цієї сфери. В умовах війни відбувається деяка детінізація, адже змінюються умови, у яких легалізація стає вигіднішою стратегією, ніж перебування в тіні. [3]

Заходи регулятивної політики щодо тіньової економіки можна розділити на прямий і непрямий контроль. Прямий контроль включає покарання та заохочення. У контексті покарання використовуються методи, такі як удосконалення виявлення тіньових доходів через звірку даних та обмін інформацією, а також підвищення штрафів за ухилення від сплати податків. Інші заходи включають оголошення про штрафи та ефективність виявлення порушень, щоб збільшити загрозу покарання.

Пряме заохочення зосереджене на спрощенні вимог для бізнесу та створенні податкових пільг. Наприклад, підприємствам-початківцям можуть надаватися податкові кредити, а громадянам — амністія для підпільних працівників, а також підтримка у випадку офіційної реєстрації бізнесу.

Непрямий контроль передбачає пропаганду дисциплінованої поведінки через кампанії, які популяризують переваги офіційної роботи та спрямовані на підвищення обізнаності про важливість сплати податків. Ці заходи також включають освітні програми, що інформують про права та переваги офіційного працевлаштування. [4]

Тіньова економіка є складним і багатогранним явищем, яке негативно впливає на розвиток легальної економіки та соціальну стабільність. Дослідження цього явища охоплює його визначення, складові, причини та наслідки для суспільства. У найближчі роки важливо зосередитися на аналізі заходів, спрямованих на зменшення тіньової економіки. Впровадження ефективних механізмів контролю може суттєво знизити інтерес до тіньових схем, стимулюючи розвиток легального бізнесу та забезпечуючи стабільніше економічне середовище.

В цілому, вивчення тіньової економіки та розробка стратегій її подолання є критично важливими для забезпечення економічного зростання та стабільності в суспільстві.

Література:

1. Сомова В. О., Фурса В. А. Сутність і структура тіньової економіки [Електронний ресурс] Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації: матеріали конференції. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2022. Режим доступу: <https://dspace.univd.edu.ua/items/a56290cd-fae3-40ff-89f6-5a6e24c7076d>. (Дата звернення: 13.10.2024)
2. Кучеренко А. О., Повстин О. В. Тіньова економіка: сутність, причини виникнення та шляхи подолання [Електронний ресурс]. Збірник наукових праць Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, 2019. Режим доступу: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/6702/1/Кучеренко.pdf>. (Дата звернення: 13.10.2024)
3. Куц О. Якими є розміри тіньової економіки України та її вплив на наш розвиток. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/jakimi-je-rozmir-tinovoji-ekonomiki-ukrajini-ta-jiji-vpliv-na-nash-rozvitok.html>. (Дата звернення: 13.10.2024)
4. Баранов С. О. Основні методи впливу держави на тіньову економіку [Електронний ресурс]. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 6. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=979>. (Дата звернення: 13.10.2024)

РИНОК ОВДП В УКРАЇНІ

Продан Т. Я.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Щуровська К. І.

студентка 2 курсу, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Значення ринку облігацій внутрішньої державної позики в Україні набула особливого значення на сучасному етапі розвитку економіки країни. Чинниками зростання потреби у ОВДП стали значні військові витрати під час російсько-української війни, які є складовою подовження бюджетного дефіциту. Держава регулярніше стала випускати облігації, залучаючи кошти внутрішніх та зовнішніх інвесторів. Підвищення попиту на валюту та інфляційний тиск також є причинами емісії ОВДП. Це дозволяє Національному банку України уникати девальвації національної валюти, оскільки інвестори наразі отримують можливість вкласти кошти у один з найнадійніших фінансових інструментів у гривні.

Первинний розвиток потреби в ОВДП почав розвиватись з періоду проголошення незалежності нашої держави, проте тоді ще існували та домінували інші фінансові операції по закриттю внутрішнього боргу, що відбувались за рахунок прямих кредитів Національного банку, тобто фактично за рахунок додаткової грошової емісії, так званого “друку грошей”. Однак застосовувалася й інша форма мобілізації фінансових ресурсів — державні боргові зобов'язання. Розвиток цього сегменту ринку поступово забезпечив заміщення прямих кредитів Національного банку України облігаціями, що сприяло переходу до жорсткішої монетарної політики з метою боротьби з інфляцією. [1]

На сучасному етапі функціонування ОВДП у економічній політиці, українські інвестори діють з обґрунтованих причин для сприяння інвестування в облігації уряду. Основними спонукальними умовами є те, що ОВДП є високоліквідними паперами, які можна швидко продати на ринку для повернення коштів та фіксації прибутку, тому що активно функціонує вторинний ринок облігацій; поточна дохідність ОВДП перевищує дохідність банківських депозитів: у гривні — 15%-19% проти 13%-18% за депозитами та у доларах — 0,1%-3,5% проти 4%-5%; дохід від ОВДП для інвесторів-фізичних осіб не підлягає оподаткуванню: не стягується 18% ПДФО та 5% військового збору (для юридичних осіб дохід оподатковується як пасивний дохід), тобто це

стимулює участь фізичних осіб у фінансуванні державного бюджету через придбання ОВДП, створюючи додаткові стимули для інвестицій завдяки вищій чистій дохідності; облігації внутрішньої державної позики можна використовувати як заставу для отримання кредиту, висока ліквідність і надійність ОВДП як державних цінних паперів робить їх привабливою заставою для банків; дані облігації пропонують широкий вибір термінів інвестування — від 1 місяця до понад 5 років, що є гнучкими умовами для вибору належних фінансових потреб у відповідності до вподобань інвесторів; усі утримувачі ОВДП мають рівні права, незалежні від їх статусу: фізична чи юридична особа, резидент чи нерезидент, оскільки такі забезпечення дозволяють залучати ширше коло учасників-інвесторів, включаючи міжнародних вкладників, здійснюється урізноманітнення джерел фінансування та підвищення стабільності економічного ринку [2].

Проаналізувавши поточну статистику ОВДП в країні, згідно з головними джерелами показників, такими як Мінфін, НБУ та НКЦПФР, можна наголосити на тому, що ринок зобов'язань внутрішньої державної позики в Україні значно розвинувся за останні 3 роки. Основні статистичні показники участі ОВДП за цей період відображають як зміни в обсязі розміщення зобов'язань, так і кількості дохідності та інвесторів. У 2021 році уряд України залучив близько 292,7 млрд грн, з яких 211,5 млрд грн — у національній валюті. За останній рік витрати на погашення ОВДП склали 298 млрд грн, що призвело до незначного зниження обсягу зобов'язань в обігу [3]. У 2023 році, на тлі воєнних дій, держава залучила через аукціони 566 млрд грн, а загальний обсяг, залучений за весь період воєнного стану, склав майже 818 млрд грн. Цей значний приріст залишився надалі, що підкреслює важливість ОВДП для фінансування державних витрат під час війни [4]. У 2021 році доходність гривневих ОВДП коливалася в межах від 11% до 13% на рік, залежно від термінів погашення. У 2023-2024 роках доходність гривневих ОВДП зросла, досягнувши 15%-19% , що перевищує доходність банківських депозитів. Для ОВДП в іноземній валюті доходність була на рівні 0,1%-3,5% в доларах США, що приваблювало іноземних інвесторів [5].

Отже, значне зростання обсягів розміщення ОВДП з 2021 до 2024 років, а також збільшення доходності цих зобов'язань, сприяє зростанню ролі даного інструменту в економічній політиці країни. Державні боргові зобов'язання стали основними джерелами залучення коштів для покриття дефіциту бюджету, що особливо важливо під час зростання військових витрат і подальшої повоєнної відбудови. Основними факторами розвитку ОВДП, що сприяє довготривалому фінансуванню є високий попит на облігації з боку внутрішніх

та зовнішніх інвесторів, стабільна дохідність, а також податкові пільги для фізичних осіб.

Література:

1. Бураковський І. Позичити державі: як Україна почала випускати боргові папери. Еспресо (товариство з обмеженою відповідальністю "Голдберрі")-офіційний інтернет-портал. 2021. URL: <https://espresso.tv/pozichiti-derzhavi-yak-ukraina-pochala-vipuskati-borгови-paperi> (дата звернення: 10.10.2024).
  2. Що таке ОВДП та як у них інвестувати. Мінфін (ТОВ "МінфінМедіа")- офіційний інтернет-портал. URL: <https://www.project.minfin.com.ua/privatbank/shho-take-ovdp-ta-yak-u-nux-investuvaty> (дата звернення: 12.10.2024).
  3. Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. 2024. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp/search?page=1&perPage=5&srpcode=&date_from=&date_to= (дата звернення: 12.10.2024).
  4. У 2023 році уряд залучив від продажу ОВДП на аукціонах 566 млрд грн Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2023-rotsi-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-566-mlrd-grn-v-ekvivalenti-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--mayje-818-mlrd-grn-v-ekvivalenti> (дата звернення: 15.10.2024).
- Обсяги ОВДП, які знаходяться в обігу. Мінфін (ТОВ "МінфінМедіа")- офіційний інтернет-портал. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/bonds/volumes/> (дата звернення: 15.10.2024).
-

СИСТЕМОТВОРЕННЯ У ФУНКЦІОНУВАННІ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ: ДЕРЖАВА, ТЕРИТОРІЯ, СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ІНДЕКСАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У 2024 РОЦІ

Борисова Л. Є.

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів

Параскева В. О.

студентка 2 курсу магістратури, спеціальність

071 Облік та оподаткування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах економічної нестабільності та зростання рівня інфляції ціни на споживчі товари та послуги підвищуються, а купівельна спроможність працівників знижується. Заробітна плата є основним джерелом доходів для переважної частини населення без відповідного коригування якої, реальний дохід зменшується і саме індексація заробітної плати дозволяє це компенсувати.

Індексація заробітної плати в Україні регулюється на законодавчому рівні. Основними нормативно-правовими документами, що визначають порядок індексації є Закон України «Про індексацію грошових доходів населення»[2] та Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення»[4].

У 2023 Законом «Про Державний бюджет України на 2023» було зупинено дію Закону «Про індексацію грошових доходів населення» [1]. Отже, з 1 січня і до кінця 2023 року у роботодавців не було обов'язку нараховувати індексацію заробітної плати працівникам. Однак, у 2024 році дію закону відновили і обов'язок знову з'явився.

Індексація заробітної плати — це механізм її підвищення, спрямований на часткове або повне (відшкодування) компенсацію втрат працівників від подорожчання споживчих товарів і послуг, спричиненого інфляцією[2].

Цей процес коригування заробітної плати є ключовим інструментом для підтримки реального рівня доходів працівників у ситуаціях з економічною нестабільністю або процесів інфляції.

В питанні індексації невід'ємними поняттями є «індекс споживчих цін» та «поріг індексації». Індекс споживчих цін – це «показник, що характеризує динаміку загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання»[2]. А поріг індексації – це «величина індексу споживчих цін, яка надає підстави для проведення індексації грошових доходів населення»[2].

Обчислення індексу споживчих цін проводиться центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері статистики та публікується в офіційних періодичних виданнях не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним. Індексція заробітної плати проводиться у випадку, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який встановлюється в розмірі 103 відсотка. Обчислення індексу споживчих цін для індексації грошових доходів населення провадиться наростаючим підсумком [4].

Базовим місяцем для обчислення індексації вважається останній місяць, в якому відбулось підвищення окладу, або місяць в якому працівника було прийнято на роботу. Обчислення індексу споживчих цін для індексації починається з місяця наступного після базового. Якщо, наприклад, у січні 2024 року відбулось підвищення, то цей місяць вважатиметься базовим, а обчислення індексу почнеться з лютого 2024 року.

Наприклад: $1,003 \times 1,005 \times 1,002 \times 1,006 \times 1,022 \times 100 = 103,8 - 100 = 3,8 \%$, де:

- 1,003 — ІСЦ ÷ 100 за лютий 2024 р.;
- 1,005 — ІСЦ ÷ 100 за березень 2024 р.;
- 1,002 — ІСЦ ÷ 100 за квітень 2024 р.;
- 1,006 — ІСЦ ÷ 100 за травень 2024 р.;
- 1,022 — ІСЦ ÷ 100 за червень 2024 р.

Якщо підвищення окладів не відбувалось, то базовим місяцем є грудень 2023 року, це безпосередньо пов'язано з призупиненням дії закону про індексацію, адже всі попередні розрахунки «обнулились» та після відновлення дії все почалось з «чистого листа».

За наявності права на індексацію сама виплата має бути нарахована у місяці, наступному за місяцем у якому було оприлюднено ІСЦ, який призвів до перевищення порогу індексації. Для наочності повернемося до нашого прикладу, де величина приросту ІСЦ за січень-червень (103,8) перевищила поріг індексації (103). ІСЦ за червень, завдяки якому працівник набув право на індексацію, Державна служба статистики оприлюднила у липні, а бухгалтер нараховуватиме суму індексації у зарплаті за серпень.

Необхідно також зазначити, що індексації підлягає не вся сума доходу, а лише та його частина, що не перевищує прожиткового мінімуму для працездатних осіб (у 2024 р. – 3028,00 грн). Тобто, якщо, припустимо, у серпні заробітна плата становила 10 тисяч гривень, то індексуватись буде лише 3028 грн. Сума індексації визначається як результат множення грошового доходу, на величину приросту ІСЦ, поділеного на 100. Таким чином сума індексації у серпні становила: $3028,00 \times 3,8 \div 100 = 115,06$ грн.

Нараховується та виплачується індексація одночасно з нарахуванням і виплатою заробітної плати. Нарахована заробітна плата разом із сумою індексації оподатковується відповідно до законодавства.

Індексації підлягають лише виплати постійного характеру. Надбавки і доплати, разові премії, матеріальна допомога, грошові винагороди, виплати, що розраховуються виходячи з середньої зарплати (лікарняні, відпускні тощо) – індексації не підлягають.

Якщо працівник у місяці нарахування індексації відпрацював неповний робочий місяць, сума індексації нараховується пропорційно відпрацьованому робочому часу. У таких випадках сума індексації розраховується по формулі: *(сума індексації за повний місяць / норма робочих днів в місяці) * фактично відпрацьовані дні в місяці*. Наприклад, у тому ж серпні 2024 року (22 робочих дні) працівник тиждень був на лікарняному (це мінус 5 р.д.), тоді сума індексації складатиме: $(115,06 / 22) * 17 = 88,91$ грн.

Також сума індексації нараховується пропорційно, якщо працівник працює на неповну ставку, наприклад на 0,75: $115,06 * 0,75 = 86,30$ грн.

Ще один цікавий і не дуже приємний момент: якщо у працівника оклад нижче рівня мінімальної заробітної плати, то індексації він не відчує. Наприклад, якщо працівник на повній ставці має оклад 5000 гривень, то згідно з Законом України «Про оплату праці» йому проводиться доплата до рівня мінімальної заробітної плати у сумі 3000 грн [3]. А індексація, в свою чергу, не входить до виплат, які йдуть понад мінімальний рівень, відповідно: сума індексації зменшує доплату до мінімальної зарплати: $5000 + 115,06 + 2884,94 = 8000$ грн. Таким чином, індексація «топиться» в доплаті, і працівникові, як нараховувалось загально 8000 гривень, так і нараховується.

Незважаючи на те, що для більшості право на індексацію настало лише у серпні 2024 року, вже є припущення, що у січні 2025 році індексація нараховуватись не буде. Це обумовлено проектом закону про Державний бюджет України на 2025 рік і у разі прийняття даної норми, індексація з 2025 року знову «обнуляється» і розрахунок ІСЦ буде проводитись наново.

Індексація заробітної плати — це важливий інструмент захисту працівників від інфляційних процесів та забезпечення збереження їхньої купівельної спроможності. Для забезпечення стабільності в суспільстві та

покращення добробуту громадян важливо, щоб механізм індексації був чітким та своєчасно застосовувався. А для цього необхідно регулярно та ретельно вивчати законодавчі акти та зміни в них, аби не пропустити важливих змін.

Література:

1. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX: станом на 22.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (дата звернення: 17.10.2024)
2. Про індексацію грошових доходів населення : Закон України від 03.07.1991 № 1282-XII : станом на 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-12#Text> (дата звернення: 17.10.2024)
3. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР : станом на 24.08.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення: 17.10.2024)
4. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення : Постанова Каб. Міністрів України від 17.07.2003 № 1078 : станом на 09.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-п#Text> (дата звернення: 17.10.2024)
5. Картка законопроекту - Законотворчість. *Електронний кабінет громадянина*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44888> (дата звернення: 17.10.2024)

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ

Масіна Л. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Бабенко А. О.

здобувачка 3 курсу, спеціальність

071 Облік і оподаткування

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Бюджетні установи фінансуються за рахунок державних або місцевих бюджетів, через що необхідно забезпечити чіткий контроль за витратами, доходами та використанням коштів, а також передбачення фінансових ризиків для їх запобігання. Дослідження обліку фінансових результатів підвищує ефективність діяльності бюджетних установ та обґрунтованість використання бюджетних коштів, що робить тему актуальною для розвитку державного управління.

Бюджетна установа є важливим складовим сектору державного управління, її діяльність здійснюється на підґрунті державного бюджету та може бути фінансована як за рахунок державних коштів, так і за рахунок позабюджетних фондів. Важливим аспектом є контроль за рахунками та звітністю, які відображають фінансовий результат діяльності, що може бути прибутковим чи збитковим. Оцінюючи фінансові результати, можна зробити висновок про ефективність управління ресурсами бюджетної установи. Бюджетні установи мають неприбутковий статус, але навіть неприбуткові організації повинні розраховувати фінансові результати звітного періоду, оскільки це дозволяє відображати точну фінансову ситуацію організації. Але і метод нарахування, і фінансова звітність з відображенням фінансового результату все ще залишається певною методологічною новацією для бюджетних установ [1, с. 436].

Вся інформація та облік фінансових результатів у державному секторі відображається на рахунку 55 «Фінансовий результат», в розрізі субрахунків: 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітного періоду»; 5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису»; 5531 «Результат виконання державного бюджету звітного періоду»; 5532 «Накопичені фінансові результати виконання державного бюджету» [2, с. 188].

Якщо мова йде про доходи та видатки майбутніх періодів, то вони результати виконання кошторису не закривають. Доходи майбутніх періодів - це кошти, що надійшли у звітному році, але будуть у вільному користуванні

тільки у наступному. Найактуальнішим прикладом 2024 року є розподіл грантів на навчання студентів у закладах вищої освіти. Міністерство освіти і науки України виплачує певну зазначену річну суму за студентів до відповідного бюджету університету, але ці кошти перейдуть у розпорядження університету тільки з наступного звітнього періоду. Зазвичай суми таких доходів на кінець року обліковуються на субрахунку 6911 «Доходи майбутніх періодів». А у наступному залишок списується на рахунок відповідних доходів у тому звітньому періоді, в якому були використані ці кошти: Дт 6911 «Доходи майбутніх періодів» - Кт 7111 «Доходи від реалізації продукції», 7411 «Інші доходи за обмінними операціями». Що стосується витрат майбутніх періодів, то це можуть бути наперед оплачена орендна плата, або підписки на періодичні видання (газети, журнали тощо). Ці витрати відображаються на субрахунку 2911 «Витрати майбутніх періодів розпорядників бюджетних коштів», списуються на відповідні витрати у відповідний період бухгалтерською проводкою: Дт 2911 «Витрати майбутніх періодів розпорядників бюджетних коштів» - Кт 2117 «Інша поточна дебіторська заборгованість».

Для визначення фінансового результату за звітний період (наприкінці кожного кварталу та року) необхідно закрити доходи та витрати за цей період на фінансовий результат звітнього періоду. Для цього на субрахунок 5511 щокварталу закривають субрахунки:

– доходів: 7011 «Бюджетні асигнування», 7111 «Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)», 7112 «Дохід від оприбуткування активів, раніше не врахованих в балансі», 7211 «Дохід від реалізації активів», 7311 «Фінансові доходи розпорядників бюджетних коштів», 7411 «Інші доходи за обмінними операціями», 7511 «Доходи за необмінними операціями»;

– витрат: 8011 та 8111 «Витрати на оплату праці», 8012 та 8112 «Відрахування на соціальні заходи», 8013 та 8113 «Матеріальні витрати», 8014 та 8114 «Амортизація», 8115 «Інші витрати», 8211 «Собівартість проданих активів», 8212 «Витрати, пов'язані з реалізацією майна», 8311 «Фінансові витрати», 8411 «Інші витрати за обмінними операціями», 8511 «Витрати за необмінними операціями» [2, с. 189].

Оскільки завершальним етапом визначення фінансових результатів є розрахунок дефіциту або профіциту, то завершальною точкою визнана алгоритмізація процесу їх розрахунку як різниці між залишками рахунків доходів та витрат за звітний період, при цьому обов'язково необхідно врахувати фінансовий результат попередніх звітних періодів та віднесення їх сум до накопичених фінансових результатів. Джерелом інформації щодо таких бухгалтерських проведення є Меморіальний ордер № 17 та записи у книзі «Журнал-Головна», та наступне відображення залишків за субрахунками на звітну дату.

У Балансі (ф. № 1-дс) фінансовий результат відображається в єдиному рядку, в Розділі І «Власний капітал та фінансовий результат» пасиву балансу. А алгоритм формування фінансового результату у Звіті про фінансові результати (форма № 2-дс) розкривається більш детально за рахунок інформації про доходи, витрати та видатки установи. Основними джерелами для заповнення «Звіту про фінансові результати» є меморіальний ордер № 14, картки аналітичного обліку асигнувань та видатків, обороти по субрахунках доходів, видатків та результатів виконання кошторису, книга «Журнал-Головна» [3, с. 280].

Отже, загальну частину формування фінансових результатів займає арифметичний розрахунок показників доходів і витрат, їх співставлення та аналіз. Відображенням ефективного використання наявних ресурсів є позитивний показник діяльності звітного періоду. У разі отримання прибутків, установи з більшою вірогідністю матимуть можливість надавати весь спектр наукових, технічних, соціально-економічних, управлінських послуг некомерційного характеру.

Література:

1. Свірко С. В., Тростенюк Т. М. Бюджетна звітність як елемент управлінського обліку в контексті субординаційної системи ДЗВО. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11 (490). С. 434–440.
2. Облік в бюджетних установах: навч. посібник / К. В. Безверхий. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 312 с.
3. Іванков В.М. Фінансові результати бюджетної установи як предмет судової економічної експертизи. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2022. вип. 8(41). С. 271-285.

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Продан Т. Я.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Маленко М. В.

студентка 2 курсу, спеціальність

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

У сучасних умовах безготівкові платежі набули значного визнання. Серед суспільства вони сприймаються як простий, зручний та швидкий спосіб проведення розрахунків. Одним з поштовхів до поширення безготівкових платежів у світі стала пандемія COVID-19, яка змусила людство шукати більш «гігієнічні» способи оплати за товари та послуги. Крім того, вищезгаданий вид розрахунків має низку переваг у порівнянні з використанням готівки. Зокрема це:

- **Безпека:** проблема готівкових коштів полягає в тому, що їх можна втратити. Безготівкові кошти знаходяться на банківському рахунку й у разі викрадення або втрати платіжної картки їх можна зберегти, заблокувавши картку.
- **Швидкість та зручність:** безготівкові розрахунки можуть проводитися за допомогою NFC технології, яка дозволяє здійснити платіж за декілька секунд.
- **Детінізація:** готівка є головним інструментом тінізації економіки; відповідно, відмова від її використання в більшості випадків забезпечить проведення прозорих розрахунків.
- **Контроль грошових операцій:** банки пропонують своїм клієнтам (власникам рахунків) мобільні застосунки у яких останні можуть відслідковувати здійснені грошові операції; також наявна аналітика доходів та витрат[1].

За даними Національного банку України, попри війну обсяги безготівкових розрахунків на теренах нашої держави зростають. Загалом за 2023 рік в Україні та за кордоном здійснено 7 397,2 млн безготівкових операцій на суму 3 980,0 млрд грн. Позитивна динаміка свідчить, що платіжна інфраструктура України забезпечує безперебійне та стає обслуговування безготівкових операцій з платіжними картками, що дає змогу зберігати високий рівень довіри українців до безготівкових розрахунків[2].

За перше півріччя 2024 року сума безготівкових операцій становила 912,6 млрд грн. З них: 55,6% (507,6 млрд грн) – безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів; 38% (347 млрд грн) – безконтактні розрахунки із використанням карток; 6,4% (58 млрд грн) – розрахунки із фізичним зчитуванням носія картки.

Кількість безготівкових операцій за вказаний період становила 2 841,3 млн шт., з яких: 54,1% (1 535,9 млн шт.) – безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів; 40,8% (1 159,7 млн шт.) – безконтактні розрахунки із використанням карток; 5,1% (145,7 млн шт.) – розрахунки із фізичним зчитуванням носія картки[3].

Отже, згідно з наведеними даними, можна побачити переважання використання NFC-технологій у процесі здійснення безготівкових операцій. Як зазначалося раніше, це зумовлено зручністю та швидкістю їх проведення за допомогою згаданої технології.

Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном у загальній сумі за 4 квартал 2023 року становили 1 553,7 млрд грн: 574,3 млрд грн припадають на отримання готівки, 979,4 млрд грн – безготівкові операції. За кількістю операції з використанням платіжних карток налічують 1 977,9 млн шт., де 127,4 млн шт. – отримання готівки, а 1 850,5 млн шт. безготівкові операції.

Платіжна інфраструктура України станом на 01.01.2024 року налічує: торговельні POS-термінали – 449,5 тис. шт. (+25,5%), пункти продажу, які приймають платіжні картки – 459,7 тис. шт. (+44,9%), банкомати – 15,8 тис. шт. (+1,1%)[4].

Таким чином, наведені дані відображають позитивну тенденцію розвитку платіжної інфраструктури в Україні, зокрема збільшення кількості безготівкових операцій та росту доступності платіжних карток для населення.

Нині безготівкові платежі є важливим елементом функціонування держави. Багато зборів на військові потреби здійснюються шляхом безготівкових донатів на спеціальний сервіс накопичення (наприклад «банки» від monobank, «конверти» від Приватбанку тощо). Зручність проведення платежів є додатковим стимулом їх здійснення, а це вкрай необхідно для підтримки сил оборони України.

У світі спостерігаються тенденції щодо відмови від готівкових розрахунків. Найближчими до цього є такі країни, як Норвегія, Швеція та Великобританія[5]. Для України зазначені зміни є проблематичними, хоча й бажаними в контексті детінізації економіки. Зокрема, основною перепорою є, спричинена обстрілами, масова відсутність електроенергії. Адже без електропостачання функціонування безготівкових платежів стає неможливим.

Таким чином, розвиток безготівкових платежів в Україні під час війни демонструє великий потенціал, незважаючи на численні виклики, з якими він стикається. Пандемія COVID-19 сприяла переходу до безготівкових форм оплати, які отримали позитивне сприйняття серед населення.

Зростання обсягів безготівкових операцій, навіть в умовах війни, свідчить про стійкість платіжної інфраструктури України та збереження довіри громадян до таких форм розрахунків. Безготівкові платежі стали важливим елементом підтримки економіки, зокрема через можливість здійснення донатів на військові потреби, що є надзвичайно важливим для захисту країни. Проте для подальшого розвитку безготівкових платежів Україні необхідно подолати ряд перешкод, включаючи забезпечення стабільності електропостачання та покращення доступності інфраструктури.

Література:

1. 4 причини, чому безготівкова оплата зручніше грошей у руках. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/9/693525/> (дата звернення: 14.10.2024).
2. Другий рік повномасштабної війни: обсяги безготівкових розрахунків зростають. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/drugiy-rik-povnomasshtabnoyi-viyuni-obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-zrostayut#:~:text=Загалом%20в%20Україні%20та%20за,рiк%20цей%20показник%20ста новив%2061%20.> (дата звернення: 14.10.2024).
3. Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів, I півріччя 2024 року. Національний банк України. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. 2024 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-z-vikoristannyam-platijnih-terminaliv-i-pivrichchya-2024-roku> (дата звернення: 20.10.2024).
4. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають. Фінансовий клуб. 2024. URL: <https://finclub.net/news/obsyahy-bezhotivkovykh-rozrahunkiv-v-ukraini-zrostaiut.html> (дата звернення: 20.10.2024).
5. Які країни найближчі до безготівкового життя. Офіційна сторінка Laba (Лаба) – міжнародна онлайн-школа. 2024. URL: <https://laba.ua/blog/3495-chy-gotovyy-svit-vidmovytysya-vid-gotivky> (дата звернення: 14.10.2024).

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Журавель А.

здобувачка 3 курсу I бакалаврського рівня освіти за

спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м.Одеса, Україна

Рівень фінансової безпеки є одним із найбільш визначальних чинників, що впливають на загальну стабільність та стійкість фінансової системи будь-якої країни. Фінансова безпека є основою для функціонування всіх економічних процесів, оскільки забезпечує захист від внутрішніх і зовнішніх загроз, які можуть впливати на економічний розвиток. Без системного та комплексного підходу до вирішення проблем фінансової безпеки на всіх рівнях державного управління неможливо забезпечити досягнення жодної з важливих економічних цілей, які ставить перед собою держава.

«Державна фінансово – економічна безпека знаходиться в прямій залежності від стабільності і налагодженості процесу функціонування фінансової системи. В умовах зовнішніх загроз існують значні фактори ризику, які виступають каталізатором негативних процесів в системі державної фінансово – економічної безпеки» [1].

В умовах війни, яка значно впливає на економічні та фінансові ресурси держави, забезпечення фінансової безпеки стає пріоритетним завданням. Це не тільки гарантує стабільність функціонування державних фінансів, але й визначає напрямки розвитку економіки, забезпечуючи можливості для її відновлення та зміцнення.

Військові дії, що тривають, створюють додаткове навантаження на державний бюджет, і обмеженість фінансів стає все більш гострою проблемою. Через нестачу коштів та обмеженість ресурсів зростають ризики для економіки, що проявляється в посиленні інфляційних процесів, зростанні державного зовнішнього боргу, а також у збільшенні внутрішніх проблем у фінансовій системі. Такі негативні явища впливають на всі сфери державного управління і економічного життя країни, ускладнюючи планування й реалізацію соціально-економічних програм.

Серед ключових пріоритетів у зміцненні фінансової безпеки в умовах війни варто виділити кілька важливих напрямів. Перш за все, стійкість банківської системи є надзвичайно важливою. Банківська система повинна

продовжувати функціонувати навіть в умовах кризи, забезпечуючи доступ населення та підприємств до фінансових послуг. Це дозволить зберегти довіру до фінансової системи та уникнути глибоких економічних потрясінь, що є життєво необхідним для стабільності всієї економіки.

Наступним важливим напрямом є оптимізація управління державним боргом. Мінімізація боргового навантаження та належне обслуговування як зовнішніх, так і внутрішніх боргів дозволяють зменшити тиск на державні фінанси. У разі необхідності проведення реструктуризації боргів стане важливим інструментом для уникнення фінансової кризи та забезпечення стабільності макроекономічних показників.

Ще одним важливим пріоритетом є залучення міжнародної фінансової допомоги. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, урядами інших країн та інвесторами дозволяє отримати додаткові ресурси, необхідні для відновлення економіки та реалізації ключових соціальних програм. Це є важливим чинником для підтримки бюджету в умовах обмежених власних ресурсів.

Окрім цього, підтримка приватного сектору є невід'ємною складовою фінансової безпеки. Стимулювання економічної активності через відновлення малого та середнього бізнесу допоможе створити нові робочі місця, підвищити економічну самодостатність та зменшити залежність від зовнішніх чинників.

Однак реалізація цих пріоритетів стикається з численними викликами, зумовленими військовими діями. Наслідки війни серйозно загрожують фінансовій безпеці держави та створюють додаткові ризики, які можуть підірвати зусилля, спрямовані на стабілізацію економіки. Серед них:

- зростання цін на біржові товари та підвищення тиску інфляції, адже світові ціни на нафту, газ, зернові стрімко підвищилися, а це зумовлює зростання цін на продовольчі товари, інфляція прогресує, доходи населення знецінюються;

- через війну зацікавленість бізнесових структур, зокрема і інвестиційної сфери значно знижується;

- знищення або порушення торговельних ланцюгів з іншими країнами;

- посилення фіскального тиску на уряд за необхідності підвищувати у рази витрати на оборонну та енергетичну безпеку [3].

Небезпека, яка є у фінансовій безпеці України становить «комплекс існуючих і потенційно можливих явищ та факторів дестабілізації фінансової галузі, виявленням яких є різке зменшення ВВП, переривання процесу формування та розподілу централізованих державних фондів, дестабілізація банківської системи, девальвація національної валюти та невиконання суверенних боргів, а також зростання тінізації в економіці». [2, с. 40-41]. В умовах війни ці явища стають особливо загрозливими, тому державне регулювання має бути

спрямоване на мінімізацію негативного впливу на економіку. Комплексні заходи державного регулювання, зокрема стабілізація фінансової системи та забезпечення умов для поступового відновлення економіки, є першочерговими для зміцнення фінансової безпеки.

Фінансові можливості держави прямо залежать від обсягу доступних ресурсів, а їх нестача під час війни збільшує ризики для економіки. Такі негативні явища ускладнюють реалізацію соціально-економічних програм і вимагають негайного реагування з боку держави для стабілізації ситуації.

Література:

1. Савастєєва О.М. Фінансово – економічна безпека в контексті захисту національних інтересів у фінансовій сфері. *Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 16-18 листопада 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. с.106-107
2. Актуальні питання фінансової безпеки : зб. тез доп. Міжнар. наук.- практ. конф., м. Вінниця, 27 берез. 2023 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. 216 с.
3. Татаріна, Т. В. (2024, July). Загрози та важливі пріоритети зміцнення фінансової безпеки держави під час війни. In The 12 th International scientific and practical conference “Global science: prospects and innovations”(July 18-20, 2024) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2024. 272 p. (p. 213).

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Ткаченко К.

здобувачка 3 курсу I бакалаврського рівня освіти за спеціальністю 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах сучасної реформи децентралізації в Україні місцеві бюджети стають особливо важливими для фінансового забезпечення територіальних громад. Фінансова самостійність і економічна стійкість є ключовими чинниками розвитку та підвищення рівня життя населення. Місцеві бюджети виступають основним інструментом для реалізації соціальних програм, інфраструктурних проектів та надання публічних послуг. Незважаючи на розширення повноважень, питання ефективного використання та справедливого розподілу фінансових ресурсів залишаються актуальними.

«Досягнення найвищого рівня дієвості системи управління бюджетом є обов'язковою умовою процесу становлення правової держави з розвинутою економікою, фінансовою системою та відкритим суспільством. Формування централізованих грошових фондів держави та місцевого самоврядування є основою реалізації виваженої фінансово-бюджетної політики органів державної влади та управління, забезпечуючи в такий спосіб напрями фінансування найбільш актуальних потреб громадян. Питання модернізації системи бюджетного управління набувають особливої значущості в умовах фінансової децентралізації, наділення органів місцевого самоврядування значними можливостями фінансування власних потреб забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку територій» [1].

Сучасні виклики, зумовлені війною та євроінтеграцією, підвищують значення фінансової спроможності територіальних громад. Вони змушені підтримувати повсякденне життя і брати на себе відповідальність за відновлення інфраструктури, реалізацію соціальних програм, розвиток місцевої економіки та залучення інвестицій. У таких умовах місцеві бюджети стають ключовими для вирішення нагальних проблем і забезпечення економічної стабільності. Ефективне управління фінансами також є важливою умовою впровадження європейських стандартів на локальному рівні.

«Євроінтеграційний курс України суттєво змінив підходи до розвитку регіонів, що відобразилося в плануванні та фінансуванні місцевих бюджетів. Починаючи з 2015 року, у рамках реформи децентралізації були впроваджені

нові стратегії, спрямовані на підвищення фінансових і управлінських можливостей громад. Головною метою цих змін стало забезпечення регіонів більшою автономією, що дозволяє їм ефективніше використовувати наявні ресурси з урахуванням специфічних потреб» [2].

Важливим результатом реформ стало розширення фінансових можливостей територіальних громад. Регіони отримали більшу частку податкових надходжень і нові механізми розподілу бюджетних коштів, що забезпечило більш справедливий і раціональний розподіл ресурсів. Це, в свою чергу, сприяло розвитку місцевих економік, покращенню якості публічних послуг і зміцненню соціальної стабільності. Однак варто зазначити, що цей позитивний вплив відчувався до початку повномасштабного військового вторгнення в Україну в 2022 році. Війна внесла суттєві корективи в ці процеси, спрямувавши ресурси на оборонні та гуманітарні потреби, що вимагає нового підходу до фінансового забезпечення територіальних громад в нинішніх умовах.

Фінансове забезпечення територіальних громад в Україні реалізується через багатогранну систему доходів, яка включає як власні надходження, так і державні трансферти. Основною складовою доходів місцевих бюджетів є податки і збори, зокрема податок на доходи фізичних осіб, земельний податок і податок на нерухомість. Ці ресурси сприяють фінансуванню соціальних установ, підтримці інфраструктурних проектів і реалізації місцевих ініціатив. Проте, фінансова спроможність громад часто є недостатньою для покриття всіх потреб, що підкреслює важливість дотацій та субвенцій з державного бюджету. Державні дотації і субвенції забезпечують адресну підтримку, спрямовану на фінансування конкретних витрат, таких як утримання навчальних закладів і медичних установ.

Досліджуючи проблемні сторони фінансового забезпечення територіальних громад Очковська Ю.М. зазначає, що «децентралізація в Україні стала важливим етапом у реформуванні системи місцевого управління та фінансування. Хоча ця реформа створила нові можливості для територіальних громад, існуючі механізми все ще потребують удосконалення. Однією з основних проблем є недостатня прозорість у використанні бюджетних коштів, що ускладнює контроль за їх витратами та оцінку ефективності фінансових рішень. Це призводить до нецільового використання ресурсів, що, в свою чергу, негативно впливає на розвиток місцевих ініціатив і соціальних програм» [3].

Крім того, механізми фінансування делегованих повноважень залишаються незадовільними, що створює труднощі у реалізації важливих проектів та задоволенні потреб населення. Брак фінансування для соціальних ініціатив і інфраструктурних проектів гальмує розвиток громад і обмежує їхню

спроможність реагувати на актуальні виклики. Тому важливо виявити та усунути недоліки в системі фінансування, щоб забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Поліпшення управлінських механізмів і підвищення фінансової прозорості сприятимуть зміцненню довіри населення до органів місцевого самоврядування і покращенню загального добробуту громад.

«Формування місцевих бюджетів нового формату, поява інших суб'єктів управління бюджетом та нових процедур бюджетоутворення вимагає, своєю чергою, виникнення сучасного та професійного бюджетного управління на місцевому рівні, що має бути позбавлене багатьох недоліків вітчизняної моделі бюджетного менеджменту» [4].

Отже, розвиток місцевих бюджетів в Україні в умовах децентралізації потребує комплексного підходу до їх фінансового забезпечення. Успіх реформ залежить не лише від зростання обсягу фінансових ресурсів, але й від впровадження ефективних механізмів управління, які забезпечать справедливий розподіл ресурсів і підвищення прозорості витрат. З огляду на сучасні виклики, пов'язані з війною та євроінтеграційними процесами, важливо адаптувати стратегії фінансування до нових реалій, що дозволить зміцнити фінансову спроможність громад, реалізувати соціальні ініціативи та інфраструктурні проекти. Таким чином, вдосконалення системи фінансування місцевих бюджетів стане запорукою підвищення якості життя громадян та сталості розвитку територіальних громад.

Література

1. Савастєєва О.М. Теоретичні засади ефективної системи управління місцевими бюджетами. *Приазовський економічний вісник*. 2020. №1(18). С.267-272
2. Назарова Т.Ю, Багатченко О. М. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. 2024. С. 78. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/307099/298459> (дата звернення: 19.10.2024)
3. Очковська Ю. М. Проблемні сторони фінансового забезпечення територіальних громад. *Фінанси, митна та податкова справа: зб. наук. пр. студентів*. 2020. С. 337. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/STUD_ZBIRNYK_2019-2020.pdf#page=336 (дата звернення: 19.10.2024)

Савастєєва О.М. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів: зростання обсягу та обмеженість рішень щодо використання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. №1. Том 31(70). с.216-221

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Шурару О. С.

студентка 3 курсу, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Основна місія Фонду гарантування вкладів — це захист вкладників у разі, якщо їхній банк стає неплатоспроможним. У сучасних умовах, коли світ зіштовхується з економічними викликами, глобальними кризами, пандемією та військовими діями, діяльність Фонду набуває особливого значення, оскільки впливає на добробут тисяч звичайних людей.

Зокрема, останні роки принесли Україні ряд викликів: економічні кризи, пандемія COVID-19 та війна суттєво вплинули на стабільність банківської системи. Після початку повномасштабного вторгнення, багато українців занепокоїлися питанням безпеки своїх фінансів, зокрема заощаджень у банківських установах. Однак, попри загрози та економічні виклики, банківська система України продемонструвала стійкість і продовжує працювати в стабільному режимі. Наразі немає ознак масових банкрутств або краху банків, що свідчить про контрольовану ситуацію у секторі. (рис.1)

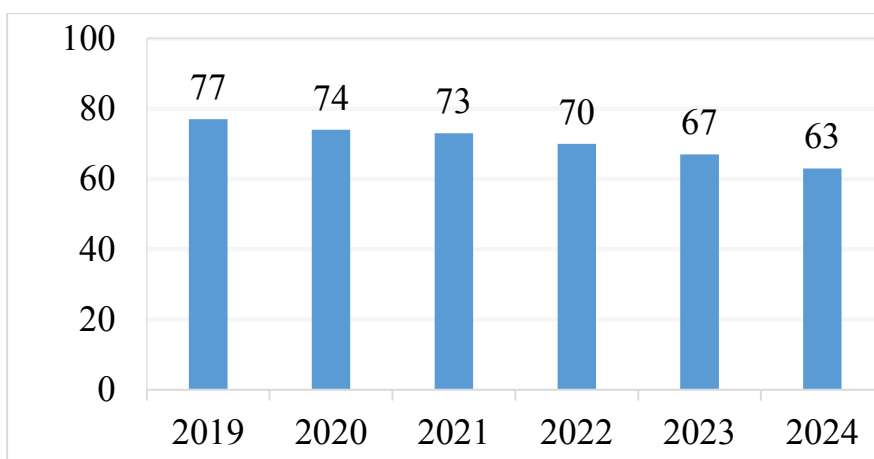

Рис.1 Динаміка кількості банків-учасників Фонду
Джерело: складено автором на основі [3]

Щоб забезпечити довіру населення до банків, уряд разом із Фондом вирішили підвищити рівень гарантованих виплат для вкладників. Нововведення полягає у зміні важливих правил гарантування вкладів. У разі ліквідації банку держава, через Фонд гарантування вкладів, компенсує вкладникам кошти в

межах гарантованої суми. До початку повномасштабного вторгнення ця сума становила 200 тис. гривень. Проте відповідно до нового Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб», протягом воєнного стану та 3-х місяців після нього Фонд гарантування вкладів фізичних осіб тепер зобов'язаний відшкодувати кожному вкладнику кошти в повному розмірі його вкладу, враховуючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує початку процедури виведення банку з ринку[1].

Після закінчення трьох місяців від завершення або скасування воєнного стану максимальна сума відшкодування за депозитами фізичних осіб у комерційних банках зростає до 600 тис. гривень, що втричі більше за попередню гарантовану суму.

Для забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення з ринку неплатоспроможних банків Фонд акумулює фінансові ресурси.

Станом на кінець дня 31 грудня 2023 року кошти Фонду склалися з [2]:

- коштів на рахунках в НБУ у сумі 539 млн грн;
- коштів в державних цінних паперах у сумі 28 030 млн грн.(табл.1)

Таблиця 1.

Формування фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів у 2022 та 2023 рр.

Джерело формування коштів Фонду	2022	2023
Початкові та регулярні збори з учасників. млн.грн.	5 493	7 565
Доходи від інвестування в державні цінні папери. млн.грн.	1 636	2 661
Доходи у вигляді процентів, нарахованих за залишками коштів на рахунку відкритому в НБУ. млн.грн.	210	96
Погашення ОВДП. млн.грн.	12 691	12 701
Кошти отримані від виконання заходів, передбачених планом врегулювання. млн.грн.	1 211	2 872
Кошти, що надійшли від банків, процедура тимчасової адміністрації або ліквідації яких здійснюється Фондом, у межах затверджених кошторисів витрат, на відшкодування витрат, понесених Фондом на виведення їх з ринку. млн.грн.	185	69
Інші надходження. млн.грн.	3	30
Всього по джерелах. млн.грн.	21 429	25 994

Джерело: складено автором на основі [2]

У 2023 році Фонд гарантування вкладів показав загальне зростання фінансових ресурсів, зокрема за рахунок підвищення зборів та доходів від інвестування. Це може свідчити про позитивні зміни в банківському секторі та зростання довіри до фонду. Водночас зниження певних статей надходжень може вимагати уваги та аналізу для подальшого покращення фінансової стабільності фонду.

Протягом звітного періоду кошти Фонду витрачались на[2]:

- інвестування у державні цінні папери – 22 585 млн грн (85,5%);
- перерахування коштів для здійснення виплат гарантованої суми відшкодування вкладникам банків – 3 091 млн грн (11,7%).

- забезпечення поточної діяльності Фонду згідно кошторису витрат на 2023 рік – 725 млн грн (2,7%), виконання кошторису за 2023 рік складає 82,7% від планової суми.(табл.2)

Таблиця 2.

Використання фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів у 2022 та 2023 рр.

Напрямки використання коштів Фонду	2022	2023
Перерахування коштів для здійснення виплат вкладникам неплатоспроможних банків. млн.грн.	5 833	3 091
Сплата до Державного бюджету України. млн.грн.	0	2
Інвестування у державні цінні папери. млн.грн.	14 657	22 585
Кошторисні витрати. млн.грн.	662	725
Інші витрати (непередбачені кошторисом судові збори).млн.грн.	5	0
Всього за напрямками. млн.грн.	21 157	26 403

Джерело: складено автором на основі[2].

Фонд гарантування вкладів адаптує свою діяльність до сучасних викликів та зберігає фінансову стійкість. Зниження витрат на виплати вкладникам може бути позитивним сигналом, тоді як збільшення інвестицій у державні цінні папери свідчить про обережний підхід до управління активами. В цілому, зростання загальних витрат також відображає активізацію діяльності Фонду, що важливо для підтримання довіри населення до банківської системи.

Загалом, діяльність Фонду в сучасних умовах спрямована на збереження стабільності банківської системи та захист інтересів вкладників. Завдяки змінам у законодавстві та фінансовій підтримці держава і Фонд забезпечують довіру населення до банківської системи, попри серйозні економічні виклики.

Література:

- 1.Про внесення змін до деяких Законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 01.04.2022 р. No 2180-IX. Дата оновлення: 06.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text> (дата звернення 11.10.2024)
- 2.Річний звіт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2023 рік. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/files/ricnij-zvit-fgvo-za-2023-rik-zatverdzenij-arf.pdf> (дата звернення 11.10.2024)
3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/42334-kilkist-bankiv-uchasnikiv-fondu.html> (дата звернення 11.10.2024)

ФІНТЕХ ТА ІТ-ІНСТРУМЕНТИ НА ЗАСАДАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЦИФРОВОЇ ГРИВНІ (CBDC) ТА ЇЇ РОЛЬ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Борисова Л. Є.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів

Бакеркіна Д. Д.

студентка 3 курсу, першого рівня вищої освіти,
спеціальність 073 Менеджмент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком фінансових технологій та глобальними тенденціями цифровізації економіки. У сучасних умовах цифрова економіка стає рушійною силою для зростання фінансових ринків, спрощення доступу до фінансових послуг та підвищення ефективності державного управління. У багатьох країнах світу активно розробляються і впроваджуються цифрові валюти центральних банків, що вказує на важливість дослідження цього питання для економічного майбутнього України.

Фінансова система України вже демонструє значний розвиток у напрямку діджиталізації, зокрема завдяки зростанню фінтех-стартапів, використанню мобільних платежів та поширенню безконтактних технологій. Однак, для подальшого вдосконалення і зміцнення фінансової інфраструктури країни, необхідні інноваційні рішення, які можуть забезпечити кращий контроль над грошовими потоками, підвищити прозорість фінансових операцій та створити нові можливості для розвитку фінансових послуг. [1]

Впровадження цифрової гривні (Е-гривня) відкриває широкі перспективи для підвищення фінансової інклюзії, зниження витрат на транзакції, а також боротьби з тіньовою економікою. Це також може стати важливим кроком у розвитку національного фінтех-сектору, сприяти залученню інвестицій і підвищенню конкурентоспроможності України на міжнародній арені. [2]

Стрімке зростання державного боргу призвело до збільшення обсягів виплат. Бюджетні дефіцити, недостатність фінансових ресурсів, зниження ліквідності

державних облігацій та інвестиційної привабливості. Крім того, негативні тенденції у ключових макроекономічних показниках, що знижує здатність фінансових ринків залучати дешеві позикові кошти. Зниження можливості залучення позикових коштів на фінансовому ринку. Це також впливає на механізми формування національної грошово-кредитної політики. Існує необхідність диференціації інструментів грошового ринку та збільшення їх використання як джерела державних інвестиційних ресурсів. Це потребує диференціації інструментів фінансового ринку та збільшення їх використання як джерела державних інвестиційних ресурсів.

Цифрова гривня, або Central Bank Digital Currency (далі «CBDC»), може суттєво підвищити рівень фінансової інклюзії в Україні, зробивши фінансові послуги доступнішими для населення. Це особливо актуально для віддалених регіонів і для громадян, які наразі не мають доступу до традиційних банківських послуг. Використання цифрової гривні сприятиме зменшенню фінансової нерівності, оскільки спростить доступ до фінансових продуктів і послуг для широких верств населення. Крім того, CBDC здатна знизити витрати на транзакції як для бізнесу, так і для споживачів. Завдяки виключенню посередників, таких як банки або платіжні системи, процеси обробки платежів можуть стати дешевшими й швидшими, що підвищить ефективність фінансових операцій. [3; с. 105]

Прозорість операцій, яка досягається завдяки використанню технології блокчейн, є ще однією ключовою перевагою впровадження цифрової гривні. Це дозволить відстежувати всі транзакції в системі, що сприятиме зменшенню обсягів незаконних фінансових операцій, боротьбі з корупцією та ухиленням від сплати податків. У свою чергу, це забезпечить більшу прозорість фінансового сектора та підвищить рівень довіри до державних фінансових інституцій. Використання CBDC також може надати Національному банку України ефективніший інструмент для моніторингу та управління грошовою масою, що покращить контроль над інфляційними процесами та сприятиме стабілізації економіки.

Важливою складовою впровадження цифрової гривні є підтримка інновацій та стимулювання фінтех-сектору. Використання CBDC створить сприятливі умови для розвитку нових фінтех-рішень і сервісів, таких як смарт-контракти та автоматизовані платіжні системи. Це може стати потужним стимулом для українських стартапів, відкриваючи нові можливості для ІТ-сектору та покращуючи конкурентоспроможність країни в сфері фінансових технологій.

Попри значні переваги, впровадження цифрової гривні також несе певні ризики. Одним із основних ризиків є загроза фінансовій стабільності банківської системи. Якщо CBDC стане надто популярною, це може призвести до того, що громадяни та бізнес почнуть віддавати перевагу цифровим активам перед традиційними банківськими депозитами. Це, в свою чергу, може вплинути на ліквідність банків і їхню здатність надавати кредити економіці. Окрім того, як

цифровий актив, CBDC може стати об'єктом кібератак, що несе ризик втрати коштів, компрометації даних та загрозу довірі до національної валюти.

Іншим важливим питанням є загроза конфіденційності. Висока прозорість операцій може викликати занепокоєння щодо приватності громадян. Хоча CBDC здатна боротися з незаконними фінансовими операціями, надмірний державний контроль над фінансовими діями громадян може стати потенційною загрозою для приватності. Крім того, впровадження цифрової гривні вимагатиме розвиненої технологічної інфраструктури, що включає захищені платформи для здійснення операцій і забезпечення доступу до цифрових технологій для всіх верств населення.

Україна також може зіткнутися з міжнародними викликами та конкуренцією у сфері CBDC, оскільки інші країни, зокрема Китай, США та ЄС, активно працюють над розробкою власних цифрових валют. Крім того, важливо буде враховувати міжнародні регуляторні стандарти, щоб уникнути проблем у глобальній конкуренції на фінансових ринках.

Інтеграція цифрової гривні в українську фінансову систему має значний потенціал для стимулювання інновацій та створення нових фінансових послуг. Це може стати каталізатором для розвитку нових стартапів і фінтех-проектів, які використовуватимуть цифрову валюту для надання швидших і дешевших послуг. Успішне впровадження CBDC також може привернути увагу міжнародних інвесторів до українського ринку фінтех, роблячи Україну привабливішою для іноземного капіталу. Окрім того, використання цифрової валюти може сприяти покращенню міжнародної інтеграції фінансових систем. Українські фінтех-компанії отримають змогу ефективніше працювати на глобальних ринках, використовуючи інфраструктуру CBDC для взаємодії з іншими країнами, що впроваджують цифрові валюти. [1]

Таким чином, впровадження цифрової гривні може мати значний позитивний вплив на економіку та фінансову систему України. Однак, для успішного досягнення цих цілей необхідно буде ефективно управляти ризиками, що виникають у процесі інтеграції цифрової валюти в економіку та фінансовий сектор країни.

Література:

4. Лазоренко А. Що таке CBDC та чи корисно запроваджувати цифрову валюту в Україні під час війни – Forbes.ua. *Forbes.ua | Бізнес, мільярдери, новини, фінанси, інвестиції, компанії*. URL: <https://forbes.ua/innovations/shcho-take-cbdc-ta-chi-korisno-zaprovadzhuвати-tsifru-valyutu-v-ukraini-pid-chas-viyni-20102022-9180> (дата звернення: 01.10.2024).
5. Е-гривня. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia> (дата звернення: 02.10.2024).
6. Журнал "Економіка і прогнозування" Стаття. *Журнал "Економіка і прогнозування"*. URL: http://eip.org.ua/?page_id=526&lang=en&aid=828 (дата звернення: 10.10.2024).

БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЯ В УКРАЇНІ: ОГЛЯД ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ

Борисова Л. Є.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Музика С. Є.

студентка 3 курсу спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Постійний розвиток ІТ-технологій породжує незліченну кількість новітніх систем, серед яких активно розвиваються фінансові продукти та інструменти з їхнього обліку та/або обміну на новостворених ринках. Яскравим прикладом таких систем є блокчейн, який тісно пов'язаний з криптовалютою, різного роду токенами та NFT. Його узаконення в деяких країнах та використання як стандартної валюти вказує на високу якість ІТ-продукту та високий попит через достатню кількість переваг, найвідомішими з яких є конфіденційність та легкість використання.

Але почнемо з сутності даної технології: блокчейн являє собою розподілену базу даних, яка складається з блоків інформації про транзакцію та іншу дію, які, в свою чергу, захищені унікальним хеш кодом для гарантії захисту. Сам по собі принцип його роботи захований в оригінальній англійській назві block(блок)+chain(ланцюг), тобто це ланцюг з блоків, які містять інформацію. Зміна інформації в блоці передбачає, передусім, спільне рішення учасників її передачі (зазвичай їх двоє), що наголошує на важливості безпеки та конфіденційності. Або змінити інформацію можна, створивши новий блок. Такий принцип передачі розроблений, в основному, для бізнесу, де однією з найважливіших рис роботи є приватність (особливо це стосується контрактів, секретних угод, закупівель тощо)[1].

Таку систему винайшли Стюарт Хабер та Скотт Сторнетт, а в 2008 році було допрацьовано Сатоші Накамото, який відкрив блокчейн як фінансовий інструмент, та показав світу Bitcoin- першу криптовалюту[1].

Як взагалі працює блокчейн? Процес можна розбити на кілька етапів[2]:

1. Ініціація транзакції

Процес починається з того, що користувач ініціює транзакцію. Прикладом такої транзакції є передача криптовалюти, створення та підписання смарт-контракту або внесення інших даних до блокчейну (записів про медичні дані, документи чи транзакції). Для цього користувачі застосовують приватні ключі (частина криптографічного механізму). Приватний ключ дозволяє

ініціатору транзакції підписати її та гарантує, що вона відправлена саме від власника цього ключа.

2. Створення блоку

Після ініціації транзакції вона групується разом з іншими транзакціями, створюючи новий блок. Блок містить основну інформацію про транзакції, де є деталі про саму транзакцію, цифрові підписи учасників, які підтверджують їх згоду на проведення операції, додаткові дані про блок (час створення блоку та попередній хеш як зв'язок з попереднім блоком).

3. Перевірка транзакції

Перш ніж новостворений блок буде доданий до блокчейну, його транзакції повинні пройти перевірку мережею. Вона відбувається за допомогою механізмів консенсусу — алгоритмів, які гарантують згоду між усіма учасниками мережі. Найпоширенішими механізмами є:

- Proof of Work — вимагає від учасників (майнерів) виконання складних математичних обчислень для підтвердження блоку;
- Proof of Stake — визначає валідаторів (зчитувачів правомірності) на основі їхньої частки у мережі (обсягу криптовалюти, якою вони володіють та використовують як ставку).

Як тільки механізм консенсусу успішно перевіряє блок, транзакції в ньому вважаються підтвердженими.

4. Хешування блоку

Після перевірки блоку його вміст хешується. Хеш — це унікальний ідентифікатор, який представляє блок у вигляді рядка цифр і символів. Цей рядок генерується за допомогою криптографічного алгоритму і залежить від вмісту блоку. Якщо будь-які дані у блоці зміняться, навіть мінімально, це спричинить зміну хешу, про що буде повідомлено усіх учасників ланцюга. Хеш блоку також включає попередній хеш, що забезпечує послідовний і захищений зв'язок між усіма блоками в ланцюжку.

5. Додавання блоку до блокчейну

Після того, як блок успішно перевірений і отримав свій хеш, він додається до блокчейну. Новий блок зв'язується з попереднім хеш-кодом, утворюючи послідовний ланцюг блоків. Кожен наступний блок зміцнює цілісність ланцюга, адже зміна будь-якого блоку призвела б до зміни хешів усіх наступних блоків.

6. Прозорість

Після додавання нового блоку до блокчейну ця подія транслюється всім учасникам мережі. Всі вузли, що беруть участь, отримують оновлену версію блокчейну. Таким чином забезпечується рівномірний доступ до інформації для кожного учасника.

7. Завершення транзакції

Після додавання блоку до ланцюга транзакція вважається завершеною. Відтоді її неможливо змінити або видалити, оскільки блокчейн побудований на принципах незмінності та захищеності даних. Кожна транзакція стає частиною децентралізованого реєстру, який доступний для перегляду всіма учасниками мережі [2].

Україна намагалась ще у 2021 році впровадити свою електронну валюту на базі блокчейну- «Е-гривня». До кінця 2024 року має відбутись остаточне її тестування, щоб закрити певні пробіли у розробці та випустити в обіг. Вона розрахована на усі категорії валютних користувачів - фізичні та юридичні особи, які є резидентами держави. Саме впровадження такої інновації тісно пов'язане з масовою цифровізацією- від документів до грошей та закупівель, таким чином здійснюється підвищення прозорості усіх транзакцій, відбувається стрімкий перехід від паперових грошей до електронних, за рахунок актуальності використання підвищується попит на таку валюту та довіра до неї[3].

Наразі електронні банківські розрахунки мають високі комісійні списання за транзакції- таку проблему має вирішити Е-гривня своєю простотою використання та широкою доступністю. Цифровізація багатьох державних процесів виводить Україну на вищий рівень розвитку у сфері ІТ-технологій, що значно посилює її позиції на міжнародному рівні.

Блокчейн стає ще більш доступним як для звичайних користувачів, так і великих державних або корпоративних лідерів. Це допомагає спростити роботу органам моніторингу, казначейства, національних банків та учасників ланцюга, яким дуже необхідно відчувати захищеність своїх фінансових процедур.

Література:

1. Урікова О.М., Федущак Н.М., Мамчук А.Р. Розвиток блокчейн-технологій в Україні. Актуальні питання у сучасній науці No5 (11) 2023. (URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/4666/4690>)
2. Що таке блокчейн? Як він працює? Zfort blog. 2024. (URL: <https://www.zfort.com.ua/blog/who-take-blokchein-yak-vin-pracyuye>)
3. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. Офіційне Інтернет-представництво НБУ. (URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ФІНАНСАХ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

Борисова Л. Є.

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів

Валевська В. Д.

студентка 3 курсу,

спеціальність «Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Термін «штучний інтелект» був вперше визначений у 1956 році американським вченим Марвіном Лі Мінським, як «наука про те, як змусити машини робити ті речі, які роблять люди, і це вимагає наявності інтелекту» [1,С.11]. 02 грудня 2020 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. У цій Концепції термін «штучний інтелект» використовуються в такому значенні, як «організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань» [2].

Штучний інтелект (ШІ, англ. Artificial Intelligence, AI) є ключовим елементом цифровізації економіки. Технології, засновані на штучному інтелекті, все більше впливають на наше повсякденне життя, революціонізуючи різні галузі, зокрема фінанси, і створюючи різноманітні можливості та переваги. Фінансовий сектор все частіше використовує технології штучного інтелекту, такі як алгоритми машинного навчання, обробка природної мови та прогнозна аналітика, щоб оптимізувати операції, покращити процеси прийняття рішень і зменшити ризики. ШІ все частіше стає інструментом фінансових компаній для визначення споживчих звичок, прогнозування можливих фінансових криз і оцінки здатності позичальників виконувати свої кредитні зобов'язання. Сучасні досягнення в галузі ШІ створюють значні можливості для покращення клієнтського обслуговування, але також несуть певні ризики, про які повинні знати компанії, які мають намір впроваджувати рішення на основі ШІ.

На даний час у сфері фінансів основними напрямками використання ШІ є взаємодія з клієнтами, навчання персоналу, прийняття рішень на рівні

середнього та молодшого менеджменту, трейдинг, фінансовий аналіз та оцінка ризиків [3, с.24-25].

Які можливості створює штучний інтелект? [4]

Алгоритми штучного інтелекту здатні швидко обробляти великі масиви інформації, що дозволяє компаніям отримувати корисні висновки зі складних інформаційних масивів. Це може вдосконалити процеси ухвалення рішень і сприяти глибшому розумінню ринкових тенденцій та споживчої поведінки.

Віртуальні помічники (чат-боти) можуть відповідати на поширені запитання та обслуговувати клієнтів 24/7, а спеціалісти можуть зосередитися на вирішенні більш складних завдань, якщо зменшити потребу у втручанні людини.

Компанії здатні виявляти та знижувати ризики на початковому етапі завдяки ефективнішому управлінню ризиками. ШІ може виявляти та запобігати шахрайським діям і відмиванню коштів, обробляючи великі обсяги транзакцій у режимі реального часу. Він виявляє аномалії і підозрілі транзакції та може блокувати такі операції до переведення коштів з рахунку відправника.

Автоматизація рутинних ручних завдань підвищує продуктивність і економить гроші. Аналіз клієнтських даних допомагає компаніям надавати індивідуальні фінансові продукти та послуги, підвищувати якість взаємодії з користувачами та зміцнювати лояльність клієнтів.

Які можливі ризики несе використання ШІ? [4]

Оскільки штучний інтелект значною мірою спирається на дані, захист приватної інформації стає надзвичайно важливим, оскільки існує ризик неналежного використання особистих даних і можливих порушень кібербезпеки. Вкрай важливо зменшити загрози для результатів клієнтів. Прозорість штучного інтелекту, зокрема можливість детально вивчити модель ШІ та зрозуміти процес ухвалення рішень, є критично важливою для формування довіри. Це дозволить споживачам краще усвідомлювати і ставити під сумнів рішення та результати. Надмірна залежність від штучного інтелекту може призвести до втрати людського сприйняття, що, в свою чергу, може викликати ухвалення не оптимальних рішень або пропуск ризиків. Автоматизація за допомогою штучного інтелекту може знизити попит на певні професії, оскільки технологія здатна виконувати аналогічні завдання. Етичні аспекти, пов'язані з цим, охоплюють соціальні наслідки витіснення, відповідальність компаній перед своїми працівниками, а також вплив на процеси підбору та розвитку персоналу. Моделі штучного інтелекту є ефективними настільки, наскільки якісними є базові дані, на яких вони ґрунтуються; неточні або упереджені дані можуть призвести до хибних прогнозів або неефективних рішень, які приймаються моделями ШІ. Коли

багато компаній застосовують подібні моделі штучного інтелекту, зростає ризик "стадного ефекту" на фінансових ринках, що може викликати посилення волатильності, нестабільність ринку та його вразливість до кризових ситуацій. Рішення, що базуються на штучному інтелекті, особливо без належного контролю, можуть призвести до несправедливих, упереджених або дискримінаційних наслідків. Компаніям слід брати до уваги свою репутацію, вплив на клієнтів та дотримання регуляторних норм, особливо щодо упередженості даних, що стосуються захищених категорій, недостатньо представлених груп або ставлення до вразливих споживачів. Як і будь-яка інша технологія, системи штучного інтелекту можуть стикатися зі технічними збоями або бути підданими кібератакам, що може призвести до потенційних фінансових втрат, порушень регуляторних норм або шкоди репутації.

Використання ШІ в фінансах є корисним та важливим інструментом для підвищення ефективності, конкурентоспроможності, задоволеності клієнтів та прибутковості, але при його впровадженні необхідно бути уважним та обережним. Необхідно мати налагоджену систему внутрішнього контролю для виявлення та управління пов'язаними з використанням ШІ ризиками. Ринок ШІ постійно зростає з кожним роком. Штучний інтелект є найбільш перспективною технологією майбутнього.

Література:

1. Доценко С., Тетяна Собченко Т. Імплементация штучного інтелекту в наукове середовище закладів вищої освіти України Новий колегіум, 2024, №1, с.11-16
2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження від 02 грудня 2020 р. № 1556-р. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-s21220> (дата звернення: 14.10.2024)
3. Циганов С. А., Апалькова В. В. Розвиток штучного інтелекту: еволюційні процеси на міжнародному фінансовому ринку. *Фінанси України*. № 8. С. 20-31. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_18_08_020_uk.pdf (дата звернення: 14.10.2024)
4. AI у фінансах? Випадки використання, переваги та проблеми. Спільнота аналізу і новин про останні досягнення в машинному навчанні та технології ШІ-Unite.AI URL: <https://www.unite.ai/uk/> (дата звернення: 15.10.2024)
5. Приймук В. В. Впровадження штучного інтелекту у фінансову діяльність підприємства *Збірник наукових праць Державного податкового університету: Електронне наукове видання*. № 1. 2023. с.183-198. <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2023.183-198> (дата звернення: 15.10.2024)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД P2P-КРЕДИТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Побережець О. В.

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів

Черненко Д. І.

студентка 3 курсу, спеціальність 073 Менеджмент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах індустрії 4.0 у світі можна спостерігати тенденцію до цифровізації усіх бізнес-процесів. Зокрема, усе більшого поширення набувають технології Fintech. Однією з таких технологій є p2p-кредитування.

P2p-кредитування (з англ. peer-to-peer lending; також краудлендинг, однорангове кредитування, альтернативне кредитування) – це така форма кредитування, за якої посередник (банк чи інша фінансово-кредитна установа) є відсутнім. Ця особливість є основною відмінністю однорангового кредитування від традиційного. Даний спосіб грошових позик можливий як між фізичними особами, так і за участі фізичної та юридичної осіб [1].

P2p-кредитування здійснюється онлайн за допомогою спеціальних пірингових платформ. Ці платформи є середовищем укладання угоди між кредитором і кредитодавцем. Даний процес реалізується у кілька етапів.

По-перше, обидві сторони реєструються на платформі. Позичальники створюють та подають заявки на кредит, вказуючи в них ціль позики, її суму та терміни погашення. Кожному позичальнику платформа надає відповідний кредитний рейтинг, який вираховується за даними Бюро кредитних історій.

По-друге, потенційні інвестори переглядають перелік наявних заявок, обираючи ту, яка їм більше підходить, з урахуванням суми, терміну кредиту та кредитного рейтингу позичальника.

По-третьє, укладається договір кредитування. На цьому етапі p2p-платформа стягує комісію за свої послуги кредитного посередника. Зазвичай, такою комісією є відсоток від суми позики [5, 7].

У порівнянні із традиційною системою кредитування p2p-кредитування має перелік переваг і недоліків.

Серед сильних сторін краудлендинга можна виокремити такі:

❖ Швидкість і легкість.

P2p-позики оформлюються значно легше, ніж традиційні. Якщо банки передбачають складний процес затвердження, на p2p-платформі позичальнику

достатньо розмістити заявку та чекати на інвестора, який зацікавиться таким кредитом.

❖ **Вигідність.**

За рахунок нижчих операційних витрат р2р-платформи можуть пропонувати більш вигідні умови укладання договори обом сторонам.

❖ **Безпека.**

Дані про клієнтів платформи та деталі угод надійно шифруються. Окрім цього, задля безпеки використовуються надійні системи виявлення шахрайства, а також двофакторна аутентифікація [2, 7].

Однак у р2р-кредитування існують і слабкі сторони:

❖ **Ризик кредитування.**

Він полягає у відсутності гарантії щодо повернення грошей кредитодавцю з боку кредитора. Незважаючи на намагання онлайн-платформ ретельно перевіряти кредитоспроможність позичальників, цей ризик залишається високим.

❖ **Ризик неліквідності позичкових коштів.**

Деякі платформи не дозволяють швидко вивести отримані кошти. До того ж, на деяких із них можливо залучати кошти тільки у певній валюті.

❖ **Ризик нестабільності платформи.**

Існує небезпека банкрутства самої платформи. До того ж, можливі технічні збої та перевантаження її серверів [7].

Переваги альтернативного кредитування вже давно позначилися на імplementуванні цього механізму в буденне життя громадян інших держав. Зокрема, у контексті регулювання р2р-кредитування виділяють американську, англійську, китайську, південноафриканську та мексиканську, індійську та бразильську моделі, ізраїльська та італійська.

Дві останні взагалі забороняють такий вид кредитування. За індійської та бразильської моделі ринок краудлендингу не управляється законодавством. Південноафриканська та мексиканська моделі передбачають отримання онлайн-платформами банківської ліцензії, тобто фактично таке кредитування регулюється тими самими нормативними актами, якими й банківські установи. На нашу думку, найбільш розвиненими є англійська та американська моделі. За першої діяльність пірингових платформ повністю врегульована законодавством: контроль і нагляд за їхньою діяльністю здійснює Financial Conduct Authority. За американської моделі контроль і управління р2р-кредитуванням здійснюється, з одного боку, Комісією з цінних паперів і бірж США, а з іншого боку, урядом кожного окремого штату [6].

Україну можна віднести до перших двох зазначених вище моделей, бо краудлендинг не є визначеним як поняття в законодавстві держави, а діяльність р2р-платформ не регулюється нормативними актами. Зокрема, закони України, що нормують кредитну діяльність (Закон України «Про споживче кредитування», Закон

України «Про інвестиційну діяльність») не містять згадок про альтернативне кредитування та можливість його легального здійснення [3, 4].

Очевидно, що сфера альтернативного кредитування в Україні розвинена слабо. На нашу думку, передусім це пов'язано із несприятливими легальними умовами та з недостатньою освіченістю громадян про краудлендинг. Окрім цього, існують і певні технічні виклики, як-от неможливість розрахунку за кредитами не в національній валюті.

Для того, аби побороти першу проблему, пропонуємо скористатися досвідом розвинених держав. За аналогією до Великої Британії, Україна може створити незалежний інститут, до обов'язків якого входить регулювання та нормування діяльності фінансових установ (банків, р2р-платформ та інших фінансових посередників) і контроль за ними, захист прав споживачів послуг зазначених організацій. З іншого боку, якщо послуговуватися досвідом Сполучених Штатів Америки, ці функції можна передати Національній комісії з цінних паперів і фондового ринку.

Проблему недостатньої освіченості громадян щодо явища альтернативного кредитування можна вирішити шляхом популяризації його через банківські сервіси. До того ж, доречним буде ввести цей аспект в освітню програму економічних спеціальностей закладів вищої освіти як обов'язковий для розгляду.

Отже, незважаючи на нішевість сфери р2р-кредитування в Україні, за рахунок використання міжнародного досвіду та впровадження заходів із підвищення обізнаності населення про дане явище можливо перетворити краудлендинг на потужний інструмент залучення вільних коштів.

Література:

1. Давимука О. І. Проблеми та перспективи появи ринку р2р-кредитування в Україні. Науковий вісник ужгородського університету. серія «економіка». 2024. № 1(63). С. 210–214.
2. Платформи для Р2Р-кредитування: технічні аспекти реалізації та безпеки – Фінансові рішення. FinSolutions – Фінансові рішення. URL: <https://finansi.com.ua/news/platformy-dlia-r2p-kredytuvannia-tekhnichni-aspekty-realizatsii-ta-bezpeky.html>. (дата звернення: 18.10.2024)
3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII : станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. (дата звернення: 18.10.2024)
4. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>. (дата звернення: 18.10.2024)
5. Р2р кредитування. finance.ua. URL: <https://finance.ua/ua/credits/r2r-kreditovanie>. (дата звернення: 18.10.2024)
6. Dubyna M., Zhavoronok A., Savchuk D. Worldwide peer-to-peer (p2p) lending experience. Black sea economic studies. 2019. No. 45.
7. Р2Р-кредитування: найважливіша інформація, яку варто знати!. MixFin - ваш гід у системі електронних грошей. URL: <https://mixfin.com.ua/blog/shcho-take-p2p-kredytuvannia>. (дата звернення: 18.10.2024)

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Тюрін О. В.

доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри обліку і
фінансів

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Будь-який бізнес-процес є об'єктом управління, в результаті чого забезпечується стійка і цілеспрямована поведінка суб'єктів бізнес-процесу щодо досягнення певної мети. Завдання органу управління бізнес-процесом полягає у виробленні на основі економічної інформації, що надходить, уявлення про справжній стан бізнес-процесу, яке дозволить бізнес-процесу досягнути бажаної цілі. Таким чином, управління бізнес-процесом є складним інформаційним процесом, що включає в себе наступні підпроцеси: отримання економічної інформації про справжній стан бізнес-процесу; економічний аналіз отриманої інформації; на основі результатів економічного аналізу вироблення управлінських рішень для досягнення бізнес-процесом бажаної цілі; доведення управлінських рішень до суб'єктів бізнес-процесу; контроль виконання управлінських рішень суб'єктами бізнес-процесу; корегування отриманого стану бізнес-процесу після виконання управлінських рішень.

« В умовах сьогоденних реалій, які обумовлюють необхідність застосування значних суттєвих коректив щодо стандартних бізнес-процесів та трансформаційні зміни бізнес-середовища, потребуючи від суб'єктів підприємництва оперативного переосмислення і адаптації власних стратегій, в тому числі в площині організації управлінського обліку» [1].

В умовах сучасної глобалізації та трансформації економічних відносин такий інформаційний процес має забезпечувати одержання, обробку, зберігання та аналіз колосального обсягу економічної інформації у реальному масштабі часу. Це можливе лише за рахунок диджиталізації бізнес-процесів з використанням комп'ютерних, інформаційних та телекомунікаційних технологій. Під диджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [2 с.4].

Діджиталізація є обов'язковою умовою ведення сучасного бізнесу та удосконалення бізнес-процесів [3, с. 33–39]. Бізнес-структури, які активно запроваджують діджитал-технології й використовують новітні ресурси для вдосконалення бізнес-комунікацій, мають суттєві переваги на ринку [4, с. 8–44].

За даними дослідження Pricewaterhouse Coopers збільшення рівня діджиталізації країни на 10% призводить до зростання ВВП на душу населення до 0,75%. Згідно з висновками ресурсу Academics, зростання цього ж показника на 10 пунктів призводить до зниження рівня безробіття на 1,02%.

Стрімкий розвиток комп'ютерних, інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також розвиток діджиталізації бізнес-процесів, призвели до того, що пошук, збирання, обробка та надання інформації на сучасному етапі пов'язані з перетворенням у режимі реального часу великих інформаційних потоків і є високотехнологічними процесами, ефективна реалізація яких можлива лише за умови їх автоматизації за допомогою спеціалізованих систем обробки економічної інформації [5, с. 120–169]. Комплексна автоматизація бізнес-процесів передбачає переведення в площину комп'ютерних технологій всіх основних ділових процесів бізнесу та використання спеціальних програмних засобів, що забезпечують інформаційну підтримку бізнес-процесів.

Сьогодні на ринку інформаційних технологій можна зустріти безліч пакет прикладних програм для вирішення конкретних економічних завдань та інтегрованих КІС для управління бізнес-процесом, кожна з яких поєднує конкретні модулі для автоматизації певного виду діяльності бізнес-процесу і для кожної КІС набір цих модулів різний. Тому основною проблемою, що стоїть перед керівником, є вибір такої платформи КІС за набором модулів, що відповідає його потребам.

Розглянемо коротко найбільш відомі в Україні пакети прикладних програм для вирішення конкретних економічних завдань [6, с. 169–179; 7, с. 45–194; 6, с. 23–93] та платформи КІС для управління бізнес-процесом [8, с. 25–125], які впроваджені на багатьох вітчизняних об'єктах господарювання:

I. Пакети прикладних програм для вирішення конкретних економічних завдань.

II. Платформи КІС для управління бізнес-процесом:

1) КІС R/3. Основні компоненти R/3:

- Система фінансового обліку та звітності (фінанси, фінансова бухгалтерія).
- Облік основних засобів (управління, планування і контроль основних засобів).
- Планування та управління проектами.
- Контролінг.

- Управління матеріальними потоками.
- Технічне обслуговування та ремонт обладнання.
- Система забезпечення якості.
- Збут (продаж / відвантаження / факторизація).
- Планування виробництва.
- Управління персоналом.
- Управління інвестиціями.

2) КІС SCALA. Основні модулі:

• Фінансові модулі SCALA об'єднують всі функціональні можливості Головної книги, Книги продажів і Книги покупок з елементами вибору, включаючи і основні фонди, консолідація компаній – планування руху грошових коштів (готівки).

• Головна книга – ядро системи SCALA. Її основні функції і процедури – план рахунків, десять звітних вимірювань (показників), рівня звітів, файл валют для 30 валют, автоматичний розподіл витрат, періодизація, перевірка рахунків, імітаційне моделювання, створення звітів користувачів, складання кошторисів, опція – консолідація, опція – управління основними засобами, інтеграція.

- Книга продаж.
- Книга покупок.
- Модулі матеріально-технічного забезпечення SCALA.
- Управління замовленнями на обслуговування (споживача).

Модуль *SCALA PclrII Pro* – використовується всіма відділами кадрів і фінансовими відділами.

3) КІС Oracle Application.

- Модулі для управління фінансами.
- Модулі управління матеріальними потоками.
- Модулі керування виробництвом.
- Модулі керування проектами.

4) КІС «Галактика». Базовий продукт – «Галактика Business Suit».

Отже, пакети прикладних програм для вирішення конкретних економічних завдань та платформи КІС для управління бізнес-процесом, які пропонуються сьогодні на українському ринку інформаційних або хмарних технологій, дають керівникам бізнес-процесів усі можливості для поглиблення процесів діджиталізації по управління бізнесом з метою підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення його розвитку, а також дозволяють радикально змінити стиль управління.

Література:

1. Савастєєва О.М. Використання технологій штучного інтелекту в системі управлінського обліку бізнес-суб'єктів. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. с.306-309
  2. Долбнєва Д.В. Діджиталізація обліку і оподаткування : конспект лекцій. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. 103 с.
  3. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1. С. 33–39.
  4. Тюрин О.В., Максимов О.С., Максимова Ю.О. Актуальні проблеми цифрової економіки : методичні рекомендації. Одеса : Друк. Південь, 2019. 50 с.
  5. О.В. Тюрин, О.Ю. Ахмеров. Системи обробки економічної інформації: навчальний посібник. Одеса: ОНУ, 2021. 358 с.
  6. Пістунів І.М. Електронна економіка. Том 3. Електронна бухгалтерія: навчальний посібник. Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 249 с.
  7. Ялова К.М. Проектування автоматизованих інформаційних систем : конспект лекцій: Кам'янське: ДДТУ, 2016. 76 с.
- Літнарів Р.М. Платформи корпоративних інформаційних систем: курс лекцій. МЕНУ, Рівне, 2012. 130 с.
-

Наукове видання

**ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ ТА
ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, ТЕРИТОРІЙ ТА
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ,
МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції
24 жовтня 2024 року,
м. Одеса, Україна

*Електронне видання мережевого використання
(українською та англійською мовами)
В авторській редакції*

Scientific edition

**RESEARCH OF FINANCIAL INSTITUTIONS AND TOOLS FOR
DEVELOPMENT OF STATE, TERRITORY AND ENTITIES:
THEORETICAL, METHODOLOGICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

Materials of the Eighth International Scientific Conference
October 24th, 2024
Odesa, Ukraine

*Electronic edition of network use
(in Ukrainian and English)
In the author's edition*

Затвердж. авт. 05.12.2024. Шрифт Times New Roman
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 1,4 МБ. Зам. № 2882.

Видавець і виготовлювач:

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Університетська, 12, м. Одеса, 65082, Україна
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
Тел.: (048) 723 28 39, E-mail:druk@onu.edu.ua